

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXIX • БРОЈ 457.

ОПРОШТАЈНИ ВАЛЦЕР

Овај шако труби вијек сасвим је био њежан.
Овај шако труби вијек одлази. Кажемо му: збогом!

Човјек није шако зао колико се зла чини.
Тако би се мојло рећи на крају посљедње године овоја вијека, на почетку новог миленијума.
Тако би мојло да се каже с надом да човјекова безочност и блатост, египатско и закрјљавајућа доброшта није баш оно што ће у наредном вијеку очврснути и обновити његову душу. Далеко од што да ће човјек своје друштво изградити шако да оно садржи сваки морални свемир, али имаје, у сваком случају, снаге и смислености да сва њихова примијешта уште у оно о чему мисли, што жели и што ради. Да љубав, у пуном смислу те ријечи, буде његово једини оружје јер је у вијеку који управо треба да мине многошто ствари - и то највећи дио - осјећао и чинио измржње.

Двадесети вијек је коначно у доњем рубљу, у одласку на починак. Живимо у његовој променама још свеја неколико паренушака, разњежени или очајни, а затим ћутимо док он осиједјеле косе излази из наше собе, из наше живота, као сјенка. Да ли је промашио свој живот, а и због чега? Да ли због исуваше лојице и премало осјећања? Или обрнуто? Али ипак овај вијек је осјавио неколико наших снови, истина не на вријеме и на начин како смо то замисљали. Повијест овог некорисног вијека требала би да за ешифра има Гојкојеву мисао: „Ешо, видиш, ништа ничему не служи. А прије свеја неманичета. А ипак се све дешава. Али је то сасвим неважно“. Треба се, дакле, дивити двадесетом вијеку с највећом обазривошћу јер уштица и снови имају пресуднот уједа у животу свих његових генерација.

Надајмо се да ће најзаг једног дана, у новом вијеку, присујеши поклоњења чији је живот бити поштунији и љејши, мање прозаичан, и да живот неће посматрати као бојно поље већ ће, у борби за живот, предносити да дају правим људским вриједностима.

Ништа није обичноје од човјекове повијести и начину на који се таја повијест чини јасном збором њеној изојачавања. Једна од заслуга ослазећег двадесетог вијека, наоко пуне неке трубе и сочне доброћуности која показује само површину спраних ствари, јесте и чињеница да је свијет кроз његов дути и мукотрпни стогодишњи период испуњен љубави и своје посвећености своје ниске сопствене пориве који су, умногома стручени, уливали више труде и сажаљења, више мржње и смрти неће наде и љубави. Један оброшијни валцер ослазећег вијека, колико ћог био банајан као блочник, буђи снове и наду у оптименији живот будућег вијека у штој мјери да ће човјек почеши да вози свој дом, своје близње, да ће почеши да читајаш романе и да свира макар на клавиру, а не само уз гусле, да ће му све мање бити госадно, да ће бити моралан и надасве тачан. Доиста, двадесети вијек је имао много последица његовог рјавога понашања!

Живот је прећун изненађења више него што вјерјемо. То нам дојушића да се надамо да постуји, расушића по свијету, поред бескрајне злобе, и бескрајна доброшта. У многим људима њен дјелији се налази без икакве премисе.

Вијек у који управо улазимо нама је дужан ову штеду.

Бошко БОГЕТИЋ

СВИМ ГРАЂАНИМА ОПШТИНЕ СРЕЋНА
И УСПЈЕШНА 2001. ГОДИНА, УЛАЗАК У ТРЕЋИ
МИЛЕНИЈУМ И НАСТУПАЈУЋИ БОЖИЋНИ
ПРАЗНИЦИ

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ БУДВА
ЂОРЂИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ

СВОЈИМ САРАДНИЦИМА И ЧИТАОЦИМА
„ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ“ ЧЕСТИТАЈУ НОВУ
2001. ГОДИНУ И БОЖИЋНЕ ПРАЗНИКЕ

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

ПОСЛИЈЕ ЈЕДНОМЈЕСЕЧНОГ ПРЕКИДА 18. СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ 5. ДЕЦЕМБРА НАСТАВИЛА И ЗАВРШИЛА РАД

УРБАНИЗАЦИЈА У ЦЕНТРУ ПАЖЊЕ

● Озбиљне промједбе на Нацрт дешавајући урбанистичкој јлану „Дубовица I” који је усвојен већином гласова и даје на јавну расправу ● Сарађња реју-
бличких орјана и Општине треба да омоћуји болову здравствену заштиту ● Недостајак простора најважнији проблем у будванском вршићу ЈПУ
„Љубица В. Јовановић-Маше” ● Решавање проблема у области образовања у нашој општини прије све обавеза Министарства за просвећење и науку

Више пута прекидана и настављена 18. сједница Скупштине општине започета 30. октобра коначно је завршена 5. децембра. Сједница која је послије тродневног рада прекинута 1. новембра није настављена како је планирано 3. новембра већ мјесец дана касније. Дуго чекани наставак почевоје са закашњењем јер је било неизвјесно да ли ће сједници присуствовати потребан број одборника. Коалиција „Да живимо боље“ са-ма није имала кворум (од 19 одборника одсутна су била два одборника Социјалдемократске партије, док су два одборника Демократске партије социјалиста каснили због породичних и здравствених разлога) а одборници Социјалистичке народне партије и Либералног савеза нису им били сигурни гаранција да ће сједница моћи да се одржи и заврши. Јер, скупштинске сједнице су више пута прекидане када су одборници СНП напуштали сједницу из различних разлога, а остатак одборника није био довољан за одлучување. Сједница је зато почела са закашњењем и тек када је било извјесно да ће присуствовати сви одборници ДПС. Додуше и одборници СНП су рекли да неће напуштати сједницу (што се и обисти-нило). Они су тиме и одустали од захтјева да се са дневног реда скине предлог закључака о усвајању Нацрта детаљног урбанистичког плана „Дубовица I” као претходни услов да присуствују сједници.

Прије почетка рада одборници су већином гласова усвојили закључак по коме сви одборници који су присути на сједници не морају стално да буду у скупштинској сали већ могу излазити и правити паузе због других неодложних и хитних послова. То је закључак који ће важити до измене и до-пуне Пословника о раду СО Будва а, према образложењу предсједника општине Ђорђије Прибловића, његов циљ је ефикаснији рад Скупштине општине. Већа „слобода кретања“ одбор-

расправе о Нацрту детаљног урбанистичког плана „Дубовица I”. Нацрт овог плана је у процедури од прије три године. Према образложењу секретара Секретаријата за урбанизам Наде Кривокапић Скупштина општине је прво 1997. године донијела одлуку о приступању изради Урбанистичког пројекта

ним урбанистичким планом

треба усагласити и планиране габарите објекта како би се обезбиједила несметана проходност пешачког и колског саобраћаја, као и да се коefицијенти изградњености и заузетости усагласе са параметрима из ГУП-а. Односно, да се уважи затечено стање зелених површин и удаљености су-

нијело изузетно ангажована фискултурна сала која школи недостаје. Станко Асановић је нагласио да је Нацрт плана незаконито рјешење јер није усаглашен са плановима вишег реда - Просторним планом и Генералним урбанистичким планом. Обрађивач је непринципијелно поступао приликом повећања габарита и спратности објекта, а најмање пажње посветио се школству - и основној и средњој школи. Он је поста-вио и питање чији је интерес је да се затвара прилаз са магистрале према школи да би се некоме омогућила изградња пословног или стамбеног простора на том месту. По ријечима Ника Радуловића било би боље да је овим планом предвиђено проширење магистрале, ка-ко је и предвиђено Генералним урбанистичким планом, јер је заобилазница садашњим режимом саобраћаја изузетно оптерећена. Записао се и како је аутор могао да избегне Генерални урбанистички план и да супротно том плану предвиди стамбене објекте.

План предвиђа више паркинг мјеста и бољу регулацију саобраћаја, јавна расправа о Нацрту ДУП „Дубовица I“ траје до 13. јануара, али, како кажу у Секретаријату за урбанизам, расправа ће се продужити за који дан због новогодишњих празника.

Нацрт овог плана предвиђено је да се одреде границе парцела основне и средње школе и спорстког центра, које су досад биле јединствена парцела. План доноси побољшање услова рада школа јер предвиђа више отворених игралишта и атлетских стаза као и фискултурну салу за средњу школу. Између спорстког центра и средње школе

је изградња стамбене објекта.

На почетку расправе предсједник општине Ђорђије Прибловић је рекао да је одлука о приступању изради ДУП „Дубовица I“ до-нијета већ поодавно, када он није био предсједник Општине, и да ће се залагати да се све одлуке спроведу. Односно, да Нацрт плана треба прихватити како би се он свестрано размотрio на јавној расправи. А што се тиче примједби сасвим је извјесно да се детаљни урбанистички план не може коначно усвојити без сагlasnosti Министарства уређења простора.

Запостављено школство

Одборници су имали више примједби на Нацрту ДУП „Дубовица I“, а посебно на планиране стамбене објekte између магистрале и зграде основне школе „Стефан Митров Љубиша“. Илија Кажанегра је изразио чуђење како је обрађивач плана у зони која је назијењена за школство предвиđao стамбене објекте. То је доста лоше рјешење за школу која има просторне тешкоће. Ни у ком случају, по његовим ријечима, не би се требала мијењати намјена површине предвиđenih за школство, а то је у овом плану урађено и кад је у питању средња школа.

Озбиљне примједбе имао је и Срђа Поповић, директор средње школе „Данило Киш“ 30, јавној предшколској установи „Љубица В. Јовановић-Маше“ 14 и у основној школи „Мирко Срзентић“ 9.

губије је, одражава се на њихову радну активност. Највише неријешених стамбених питања радника у наставном процесу (васпитача, наставника, професора) је у основној школи „Стефан Митров Љубиша“ 56, затим у средњој школи „Данило Киш“ 30, јавној предшколској установи „Љубица В. Јовановић-Маше“ 14 и у основној школи „Мирко Срзентић“ 9.

жени нацрт плана усаглашен са пројектним задатком и дала више примједби и сугестија. Тако је, између осталог, Комисија обавезала обрађивача плана да израде предлога плана усаглаши најмјену планираних објекта уз Јадранску магистралу са намјеном из пла-нише реда. Са Генерал-

нијело изузетно ангажована је запослених. Уложен је знатан труд око способљавања, реновирања и опремања сва три објекта ове установе.

Најозбиљнији проблем је недостатак простора у вртићу у Будви па је неопходно наставити активности око обезбеђења услова за изградњу новог вртића у Будви.

Анализа стања у образовним установама на територији општине Будва дала је детаљну слику услова, организације и начина финансирања њиховог рада и истовремено указала на хитност решавања бројних проблема који доводе у питање основну функцију ових установа.

Недостају вртић и три школе

Говорећи о стању у нашим образовним установама

ма и вртићима. Тачно је да је образовање у надлежности Министарства просвећење и науке, али ни локална самоуправа се не може дистанцирати од обавезе на по-бољшању услова рада образовних установа на свом подручју. Он је посебно говорио о средњој школи „Данило Киш“ која ради у крајње тешким условима. Уместо максимално дозвољених 20, ова школа има 40 одјељења. Досад је била једина средња школа у Црној Гори без фискултурне сале, а од ове школске године нема ни библиотеку јер је та просторија претворена у дјеље ученице.

Усвајајући анализу стања у образовним установама у нашој општини Скупштина је констатовала да је решавање проблема у области образовања прије свега обавеза Министарства

ПЛНОВИ УНАПРЕЂЕЊА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

НОВА АМБУЛАНТА И АПОТЕКА

У информацији о остваривању потреба грађана у области здравства наведено је да Дом здравља пла-нира у 2001. години да у оквиру хигијенско-епидемијолошке службе формира јединицу за дезинфекцију, дисинсекцију и дератизацију за шта ће бити потребна и сарадња локалне самоуправе и тури-стичке привреде. Средњорочним планом развоја Дома здравља за период 2001-2005. година предвиђено је отварање стационара у оквиру гинеколо-шко-акушерске и интерне медицине што се намеће као потреба с обзиром на раст броја становника у нашој општини и повећа-

не потребе током тури-стичке сезоне.

Дом здравља ће у наредној години у договору са Министарством здравља Црне Горе почети са припремом планске доку-ментације за изградњу амбуланте опште праксе и апотеке за потребе грађана Старог града и околине на земљишту старог Дома здравља. Вриједност тог земљишта и зграде старе апотеке процјењена је на око 3.000.000 ДЕМ и тиме се, како про-цењују у Дому здравља, могу реализовати сви краткорочни и средњорочни планови развоја здравствене заштите у нашој општини.

ма где је предшколским, основним и средњим образовањем и васпитањем обухваћено преко 4000 дјеце, Срђа Поповић је нагласио да нам недостају један вр-

Никола Вукићевић

тић, двије основне школе и једна средња школа ако би поштовали прописани стандарди о броју ученика у одјељењима, односно дјеце у групама, и броју група, односно одјељења, у школа-

за просвјету и науку које је по закону надлежно за ову област. Скупштина општине схвата сложеност проблема у цјелокупном образовању у Републици, али проблеми у образовним установама у Будви су толико изражени и нарасли да захтјевају од Министарства хитно решавање. Закључено је да је Општина Будва досад на различите начине пружила помоћ образовним установама на својој територији јер је изразито заинтересована за њихов квалитетан рад, али и да очекује већу ангажовањност надлежног министарства на превазилажењу изражених проблема.

Скупштина општине је дала сагласност на именовање Николе Вукићевића за директора јавне установе „Музеји, галерија, библиотека“. Он је досад био вршилац дужности директора ове установе, а одлука о именовању за директора донио је Управни одбор на основу расписаног конкурса.

На крају сједнице доније-то је више решење о изу-зимању и давању земљишта за изградњу улица, тротоара и формирање урбанистич-ких парцела.

Б.М. СТАНИШИЋ

АКТУЕЛНОСТИ

ХОТЕЛ „АВАЛА“ ИЗМЕЂУ ДВИЈЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ**ТРАЖИЛА СЕ И СОБА ВИШЕ**

● Стартује нова сезона 140 дана, а хотел био пребукиран од 20. јуна до 10. септембра ● Протекла сезона усјешнија од one 1998. године за 10-15 одсто ● До јошчешка наредне сезоне планирано да се заврши реконструкција вила „Авале“, ако што се ожидава са сопственим и постављањем клима уређаја у свим собама „Авале“

Протекла сезона у хотелу „Авале“ била је успјешна од претходне за 10-15 одсто, зависно од поиздатка пословања. Остварено је 62.715 ноћења, а по структуре од тога је било 76 одсто домаћих и 24 одсто страних. Укупан пр-

ход по пансион дану по једном госту износио је 50 ДЕМ, а у оствареном приходу пансионски приходи су учествовали са 85 а ванпансионски са 15 одсто. „Авале“ је била отворена од 18. марта до 1. новембра, а стопроцентна популарност трајала је 140 дана.

- Протекле сезоне било је велико интересовање туриста за лjetovanje у „Авали“, па је хотел био пребукиран од 20. јуна до 10. септембра што се раније никад није

бом ни у боље хотеле инсистирају да им се соба обезбеђи баш у „Авали“.

Највише гостију било је из Србије и Републике Српске, а од странаца најбројнији су били Руси који су лjetovali посредством агенција „Р-турс“ и „Травел центар“, затим Њемци, Италијани, Енглези, Чеси, Словенци... Успјешном пословању и оствареном броју ноћења допринојeli су и бројни семинари, конгреси и слични скупови послов-

дашавало. Због недостатка слободних мјеста гости смо селили у друге хотеле исте или више категорије на нашој ривијери - каже директор пословне јединице „Авале“ Бранко Приболовић и истиче да многи нису били задовољни селид- них људи.

У хотелу „Авале“ ће, као и сваке године, организовати дочек Нове године и хотел ће радити до краја божићних празника. Поново отварање хотела и почетак сезоне планиран је за средину марта, уочи почетка сајма исхране, прве манифестије на Јадранском сајму која обично и означава почетак туристичке сезоне. До тада у пословној јединици „Авале“ планирају да изведу обимне радове на побољшању понуде у хотелу и вилама „Авале“.

- Планирамо комплетну реконструкцију 60-ак вила на којима ће, практично, исти остати само зидови. Проширеће се купатила, а свака вила имаће телевизор и клима уређај. Ако се обезбиђеде потребна средства виле „Авале“ ће коначно добити квалитет смјештаја који одговара изванредној локацији на којој се налазе - каже директор Приболовић, наводећи да се при том рачуна на средства за припрему сезоне и кредит око чијег су обезбиђења у току преговори.

Ако се обезбиђеде потребна средства и хотел „Авале“ ће спремнији дочекати нову сезону. Планирано је да се у свакој соби угради клима уређај (досад је то било урађено само у собама окренутим према мору) и да се активира соларни систем који већ дуго не ради. Уз то су и редовни унутрашњи радови и радови на фасади хотела.

В.М.С.

● Остварено 6 одсто више ноћења него претходне године ● Више странаца, дужа стартујућа ноћујеност, већи стечење искоришћености кајација и већа ноћина дана раније

● Сезона неочекивано раније завршена због избора

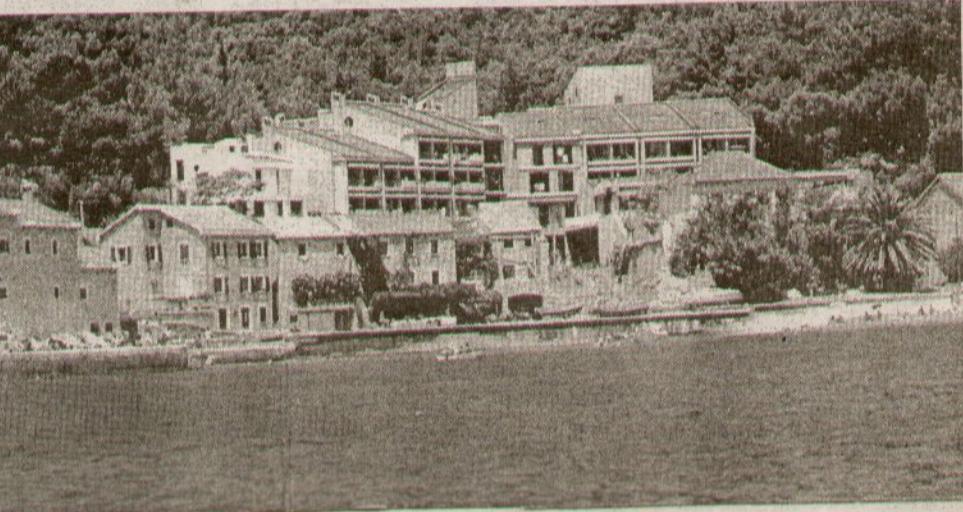
У хотелу „4. јул“ у Петровцу протекле сезоне остварено је 13.104 ноћења што је за 6 одсто више него претходне године када је

боље него у 1999. години када је био 46 одсто. Ванпансионски приходи по једном ноћењу у хотелу „4. јул“ износе 6,64 ДЕМ,

ДЕМ (17 одсто). Годину да- на раније ванпансионски

приходи износили су 14 од- сто. На овакву структуру

промета утицало је што су

било 12.323 ноћења. Домаћи гости остварили су 12.192 ноћења (93 одсто), а странци 912 ноћења (7 одсто). Претходне године домаћих је било 99,4 одсто а странаца свега 0,6 одсто. Од странаца најбројнији су били Чехи и Руси, а затим Украјинци и Словенци.

Хотел је био отворен 108 дана - од 1. јуна до 16. септембра. Стопроцентна попуљеност трајала је 62 дана што је за 8 одсто дуже него претходне године када је трајала 57 дана. Степен искоришћености капацитета у 2000. години износи је 58 одсто, а то је за 26 одсто

што је 13 одсто више него претходне године када су износили 5,83 ДЕМ. Укупни приходи по једном ноћењу у овој години били су 37,88 ДЕМ (просјечна цијена ноћења, односно полупансиона и пансиона била је 31,24 ДЕМ), односно 9 одсто виши него 1999. године када су износили 34,62 ДЕМ (просјечна цијена ноћења била је 28,79 ДЕМ).

Остварени приход хотела „4. јул“ у овој години износи 409.503,49 ДЕМ, а остварен је по основу пансионске потрошње 409.381,96 ДЕМ (83 одсто) и ванпансионске потрошње 87.121,53

гости у „4. јулу“ углавном боравили посредством организације сидниката Црне Горе.

Саопштавајући ове податке директор хотел „4. јул“ Ђуро Радановић је напоменуо да су резултати у овој години могли бити много бољи да је сезона трајала до краја октобра како је планирано. Но, средином септембра дошло је до наглог пада туристичког промета са тржишта Србије (због избора) па је сезона у хотелу „4. јул“ неочекивано завршена 16. септембра.

В.М.С.

КУЛТУРА ПОТРЕБА И ПОТРЕБЕ КУЛТУРЕ У НАШЕМ ГРАДУ

СУПРОТСТАВЉЕНИ ИНТЕРЕСИ

Основни циљ друштвеног и просторног развоја Будве треба да буде постизање прилично разноврсног и квалитетног друштвеног стандарда на овом подручју тј. обезбеђивање услова за задовољавање свакодневних потреба становништва посредством низа објекта као што су; објекти за снабдевање, дјечје установе, банка, школа, факултет, здравствена установа, културне установе, итд.

Можемо закључити да је наш град, већ дуже вриједне осиромашен претходно наведеним објектима тј. садржајима и услугама што за посљедицу има неуравнотежено функционисање живота у њему. Реализација објекта од фундаменталног значаја и данас се одвија посве супротно, временски дијахроном изградњом и уређењем поједињих простора и објеката док је за неке објекте, као што су дјечји вртић, школа, факултет, остварење посве неизвјесно.

У чему је неспоразум?

Очигледно је да су потребе локалног становништва од мањег значаја од изградње нових објеката.

Основна пажња дата је планирању за објекте од комерцијалног значаја док је планирање за грађане рађено ad hoc, готово усупут.

Оваква примјена интересног концепта у комуналном систему нашег града,

сагледјивог кроз изградњу нових објеката и одлагање одлука о изградњи круцијалних објеката, показала се ретроградном по даљњем развоју града. Одлучивање у корист интереса капитала директно се супротставља интересима локалног становништва који у урбанизованом простору виде могућност за демократско и културно живљење, те симбол своје идентификације.

И ако је култура, ма како је ми данас схваћали, увијек живјела са будванима, и међу њима, данас је животно доведена, у везу с њивовим интересима, а

прије свега с материјалним интересима.

Суштину данашњег живота и рада у Будви, и шире, више не пројима култура већ све већа склоност грађана према идеји зграња већег профита и богатства.

Култура у граду је највећма сведена на једностван опажај, одсуство суптилности у спознавању иконских вриједности - на низак духовни ниво укуса. Дио објашњења за овакво стање може се наћи и у не-

довољној интелектуалној, организацијској и економској спремности у изградњи круцијалних објеката као што су позориште, фаруктет, итд.

Помоћ шире друштвене заједнице (Републике) утврђено је неопходна јер се ради о граду богате културне и природне баштине.

Град Будва учествује у друштвеном и економском развоју Републике Црне Горе као један од градова новог система насеља, чија је основна активност туризам.

Међутим, туризам, као водећа привредна дјелатност општине мора да користи све потенцијале овог подручја: природу, историју, културу, залеђе, градске услуге. То данас, нажалост, прате процеси материјалне и духовне деградације.

Развој Будве бива умногоме ограничен у квалитетном и квантитативном нивоу услуга које треба праштавити.

Недовољно развијено угоститељство, рекреација и култура у граду имају за посљедицу и низак квалитет живота, па је превазилажење ових недостатака везано за развој датих функција.

У насељу има мало специфицираних трговинских садржаја атрактивних за локално становништво, посебно у погледу домаће радиности, сувенира и сл.

Програм Будванског сајма требало би флексибил-

није уклопити у кретања трговинске потражње, као и у погледу трговине интересантне за туристе, тако и у погледу специфицираних видова угоститељства, забаве и културних манифестација.

У контексту културе посебно пада у очи недовољна валоризација богате споменичке баштине, док су етнографски мотиви (а прије свега фолклор, ношња, обичаји) практично нестали.

С тога би квалитетнија урбанизација овог простора била могућа једино стварањем инструментом у пројектовању и грађењу објеката, од општег друштвеног значаја.

Туристички град Будва биће потпуно интегрисан у термине структуре и функција укоко одговори на економске и друштвене задатке који се неће односити на стварање сличних, апстрактних простора за архитектонске лјуде, већ ће полазити од цивилизацијских и културолошки утемељених мјерила у задовољавању и развоју потреба културе.

Једино полазећи од јачих критеријума планирања, уређења и коришћења простора можемо утицати на друштвена кретања и мисаоне токове у граду. За сада је истински објекат друштвених кретања још увијек безлична маса, усамљена гомила.

Сава МАРИНОВИЋ

АКТУЕЛНОСТИ

РИБАРИ УПОЗОРАВАЈУ

РИБЕ УСКОРО НЕЋЕ БИТИ

• Удружење рибара и привреда мора „Свети Никола“ из Будве упозорило средином децембра још једном надлежне у Општини и Републици на све присутији улов рибе динамитом и негајућим шолеранијаном однос надлежних служби према динамишашима

Како је изјавио Марко Ивановић, секретар Удружења, улов рибе динамитом који је строго забрањен, присутан је годинама на овом подручју, па ако се настави са таквом праксом, рибе дуж Црногорског приморја ускоро неће ни бити.

Ивановић је истакао да су имена људи који годинама лове рибу динамитом позната готово свим грађанима, алије још чудније што су такође годинама познати и полицији у Будви.

Рибари су такође саопштили да ће, због ових појава, упутити нове дописе и апеле надлежним у Општини и Републици, а чланови Удружења ће ускоро организовати и јавни протест.

Ивановић је саопштио прилично забрињавајуће податке Института за биологију мора из Котора из анализе о исправности морске воде на купалиштима Будванске ривијере за период од 1996. до 2000. године, рађене за потребе ЈП „Морско добро“.

Судећи према тим анализа-зама само мали број плажа, 14 одсто, имало је ове године воду I класе. Ријеч је о води на плажама „Могрен“ и код хотела „Авали“ у Будви. Другу класу воде, имала је Словенска плажа и плаже у Бечичи-ма, Милочеру, Светом Стефану, Петровцу и Буљарици.

Према налазима Института, на неким плажама квалитет воде је био изнад друге класе, што значи да је купање на њима било опасно.

Како су саопштили у

удружењу рибара и пријатеља мора „Свети Никола“ у Будви, анализе су показале да су најчешћи разлоги лошег квалитета воде на појединим плажама фекална загађења која настају изливашем канализације из подводне мреже у близини плажа.

Овакве појаве морају бити велика обавеза надлежним службама у Општини да их отклоне јер су море и приобаље, једини расурси од којих се живи на овом подручју.

Р. П.

НЕШТО КАО - АПЕЛ

ПРАЗАН РАЧУН И - МАГАЦИНИ

Биљежимо најтеже дане од како постојимо. Хоћемо да помажемо, коначно зато и постојимо, али нам то све теже полази за руком. Обраћају нам се са свих страна они којима је по-моћ потребна. Највише избеглице с Косова које су дуж обале смештене у одмаралиштима, често и без најосновнијих услова за живот. Зову и други који су такође угрожени, али... Празни су и наш рачун и наши магацини.

Боса Грујић и Зора Поповић, активисти Кола српских сестара из Будве, једне од најактивнијих хуманитарних организација на Црногорском приморју, истичу и узорке оваквог стања. Предузета, друштвена и приватна, на подручју будванске општине послују све теже,

нема довољно паре, дакле, ни на њиховим рачунима. А управо су радни колективи из Будве, Бечића, Светог Стефана и Петровца годинама издвајали и вриједну робу и новац које су активисткиње Кола српских сестара допремале тамо где је било потребно. Осиromашили су веома и грађани који су, такође, несебично нудили и новац и храну и одјећу за угрожене на ширим просторима.

Коло српских сестара из Будве нарочито је било активно од почетка рата у Босни и Херцеговини. И током ратних дјестава, често и кроз куршуме, ове вриједне и храбре жене су носиле помоћ рањеницима, онима који су морали да напусте своје домове, нарочито дјеци. Помагале

су и избеглицама из Клинске крајине, потом из БиХ, најпослије онима који су морали да иду са вјековним огњиштима широм Косова и Метохије. У три наврата из Будве у Лозницу допремиле око 30 тона хране, одјеће, постељине, средстава за хигијену све за избеглице. На подручју Космета су допремиле више од 10 тона такође хране и одјеће. За дјецу погинулих бораца из Републике Српске организовале су двије године за редом, у сарадњи са хотелима, одмаралиштима и појединим домаћинима, љетовање у Будви и Бечићима. Помагале су оне којима је помоћ била потребна итекако и у вријеме НАТО бомбардовања СРЈ.

- Само у Будви је тренутно 1.500 расељених лица.

У околним општинама знатно више. Не можемо помоћи њима, као ни другима далеко одавде, којима помоћ треба. За нас, знајте, не постоје границе. Постоје само људи, унапређене фамилије којима је помоћ потребна. Једно је сигурно - све што ми прикупимо, без обзира ко су дародавци и каква је помоћ у питању, прослеђујемо тамо где је најнужније. За оне који могу да помогну ево и нашег рачуна: 55710-678-5-8404 код Филијале Комерцијалне банке у Будви. И ваше скромно одрицање од једне или двије кафе, биће помоћ за оне који су остали без својих дома, радних мјеста, без практично свих услова за живот - казала нам је на kraju Bosca Grujić.

С.Ш.Г.

НА ВРХУ ПЕРА

ЈУНАЦИ НАШИХ ДАНА

У ово суморно вријеме потпуно поремећених вриједности, када се не мали број грађана бори за елементарну егзистенцију, а интелектуална елита се нашла на маргинама свакодневице, јунаци наших дана постали су неки окрутни момци које зову криминалци, а криминал је нажалост, масовна појава и готово начин нашег живљења. Како другачије дефинисати наше окружење и све екстремније понашање појединача и група којима је изгледа све дозвољено, а њихово насиље из дана у дан превазилази све границе безобзирности.

Криминалци у посљедње вријеме примјењују све новије, суровије и нељудске форме, почев од пљачки, рекетирања, преbijanja појединача, трговине људима, до киднаповања дјеце и одраслих. У насиљу се иде до крајности, а убиства су постала све суровија и бестијалнија.

Криминалних појава, нажалост, нико више није поштевен, осим оних који их и омогућавају, а са којима су криминалци у појединим случајевима постали пријатељи.

Криминалци су, тако, постали јунаци наших да-

на, престижни грађани са огромним капиталом и утицајем, чланови елите. Њихова агресија постаје награђена, а ти насиљници узори младих, што је најтрагичније.

Тешко је данас описати несигурност грађана, свуда и на сваком мјесту. На другој страни, све је више око нас оних са дебелим

полицијским досијеима који и поред свега возе скупоцене аутомобиле не поштујући правила и прописе, немилице трошећи гомиле новца и као правило у дослуху су са политичком елитом и полицијом. На тај начин смо добили патолошку заједницу, а држава као да је изгубила контролу над со-

бом.

Неки наши политичари би рекли да је пораст криминала особина свих држава у транзицији, да су такве појаве нормалне и код нас.

То је, у ствари, и најтрагичније јер недостаје конкретна и ефикасна акција у сужбијању оваквих појава, то стимулише криминализовану друžину. Зато енергија насиља постaje све присутнија, а људско постојање све неизједи- сније и униженије.

Обећање државе да ће почети одлучну борбу против криминала претворило се, нажалост, у прилично празну причу. Јер колико је само нерасвијетљених пљачки недужних грађана, немалог броја предузећа, а о нерасвијетљеним убиствима у најприметнијем дјеловима градова, па и овог нашег, да и не говоримо.

Поред свог неспокоја и оправдане забринутости због оваквих појава, у свему томе треба бити реалан. Не може се преко ноћи очекивати сужбијање криминала. Али, управо због тога остаје страх, стрепња, тјескоба и несигурност који су све присутнији у душама грађана.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

И ЈА САМ ДЕДА МРАЗ...
АЛ ЗА ОНЕ БОЉЕ КУЋЕ!

КОМЕНТАР

ПРИВАТИЗАЦИЈОМ
У - НАЈАМНИКЕ!

Приватизација - гуло већ дежурна тема у нашем окружењу, али ишакако и на ћогорују будванске ојбине - и даље узбуђује јавност. Нажалост, умјесто да ћај поса изазива она љешија осјећања код првога најчешћег радника, чија прегузећа постала је свеја намучених радника, он доноси - главоболју. У тим учесникима прометаја, онима који су се заједнички сајашинима, односно сајашинима из "Бачке Тойоле", не ријешко се штрејује субјектима оних који су дејствијама, на ћебачи својој, стварали друштвена и лична добра.

Децембарски „случај будванских ишака“ прегузећа више је од аларма када је утишану ову крућну тему наше стварности. Зайослени у ишаке „Тойоле“ у Будви су, прво из новина сазнали да су продаји! А онда се, што им се зашиша не може замјенити - и побунили. Ујавни обзор „Житокомбинат“ из Бачке Тойоле, који је седамседам година у Будви пошијао ишаку, из које ће се дејствијама снабдијевати хљебом добар дио становништва (љећи и бројних туриста) Црногорског проморја, одлучено је изненада да свој будвански ишак утиши. Тако је објављен оглас у „Политици“, којим се поштенијим кућицама нуди будвански ишак, заслани, њих седамседам године рејовани. Затражили су објашњење од Десимира Чолића, генералног директора бачкопалачког комбината, који им је кратко сајашини: „не бриниште, нико се није јавио на конкурс, од продаје нема ништа“. Ни ријечи о разлогима, сајашинима и штавима и намјерама прегузећа ишака је утишану појон у Будви. И убрзо послаје тоја на огласној табли будванске ишаке освачује оглас из којег су зайослени видјeli да су - продаји, „Тойолу“ је, наиме, купило приватној прегузеће „Орбис“ из Будве. Зайосленима у ишаки је остало једино да - проше-

НИЈЕСАМ, БРЕ, ЏА МАФИОЗА ИЗ
ЦАРСТВА - НЕЋО ОНИ ПРАВИ!

стују. Одржали су збор, позовали новинаре и казали да не желе да прелaze у „Орбис“, јер је приватна обавља наелетално и - незаконито. У Стапшту матичног прегузећа, наиме, стоји да олуку продаји фирмe или некој њеној дјелу, може само дојијешти Скујшићина акционара, што у овом случају није урађено. Услиједије су жалбе на адресе надлежних органа у Црној Гори и Србији и чека се на одговоре.

Да би се јасније видјела и „економска џенџера“ продаје, ево још неких података: појони будванске ишаке се налазе у објектима површине 2.500 квадратних метара. Ту су и најсавременије машине за рад. Пекара се налази на плату чија је површина око 12.000 квадратних метара. И све је то продаје за суму од 1.370.000 марака. Утишени у пржине вриједности кажу да сајашине вриједности - штолико. А да иронија буде већа, таја земља је својевремено одузета од неколико будванских ћогорица, да би се изградила ишака. Власници таје земље шакоје прашаје сајашине продаје ишаке, по доношењу закона о генерацијализацији који је у склопинској працедури у црногорском парламенту, како би им приватна приватна накнада за вриједности које су им одузете.

Што сајашини из посједа комбината из Бачке Тойоле, нико поуздано не може рећи. У разним најаћањима се чује да је „Житокомбинат“ на овај корак одлучио, између осталог, и због спуштања овога ишака сајашине у прегузећима која су прегузећи „приватизација“. Осјајију радници, шако, кратких рукава, нема много ваје од тих посљева који су продаја. Једино изједа кујија пролази добро: за релативно мале тарифе долазе до објеката и средишта за рад, који ишакако вриједе. А јошово свако који је дакаја радно антажован у било којем колективу, зна да је ово што се дојија само карикatura працедура који је неминован. Који се зове приватизација и који мора бити изведен на сасвим другачијим основама. И на други начин. Нужна су и другачија именовања поса који се обављају из којих разлоја: продаје ишаке, огледије ишаке које је већ раније приватизовано, никако се не може звати приватизација.

Сличних „прометаја“, још више покушаја, у нашој ошиштини је било и до сада. И по правилу прометаје се обављају иза леђа оних који су дејствијама у прегузећима која су прегузећи „приватизација“. Осјајију радници, шако, кратких рукава, нема много ваје од тих посљева који су продаја. Једино изједа кујија пролази добро: за релативно мале тарифе долазе до објеката и средишта за рад, који ишакако вриједе. А јошово свако који је дакаја радно антажован у било којем колективу, зна да је ово што се дојија само карикatura працедура који је неминован. Који се зове приватизација и који мора бити изведен на сасвим другачијим основама. И на други начин. Нужна су и другачија именовања поса који се обављају из којих разлоја: продаје ишаке, огледије ишаке које је већ раниј

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

БУДВА ШАМПИОН ТУРИЗМА

● У традиционалној акцији „Бирамо најуспјешније у штуризму Југославије“ коју организује Савезни центар за развој туризма и ујесеништва „САЦЕН“ из Београда за овојодишње шампионата љешиће штуризма првлашена је Будва

За витеза кулинарства у СР Југославији проглашен је Вуко Митровић, познати угоститељски радник са Светог Стефана, а гранд хотелу „Авале“, припало је специјално признање „Златно туристичко срце“.

У овој савезној акцији, у категорији најуспјешнијих хотела, највеће признање

припало је хотелу „Црна Гора“ у Подгорици, док је за најбољи ресторан 2000. године, проглашен „Наутилус“ из Херцег Новог.

За најуспјешнију манифестију проглашена је тури

стација - културна манифестија „Златна паукња“ из Рожаја, а за најуспјелију агенцију „Интурс“ из Подго

рице.

Специјално признање за животно дело и дугогодишњи рад у туризму и угости

тельству додијелено је Бла

жи Петрановићу, директору

ХТП „Приморје“ из Тивта.

Уручивање награда „САЦЕН“ обавиће се у првој половини идуће године у Будви.

„ПАРК“ ДОБРО ПОСЛОВАО

● Туристички центар „Египтарса“ у Будви, у чијем саспаву се налазе хоћел „Парк“ и иштоимене виле, шоком овојодишње штуризмске сезоне радио укупно 235 дана и за то вријеме ујесишио 14.000 гостију који су освјарили 92.000 ноћења

Капацитети овог туристичког центра који ради у саставу Електропривреде Србије, у предсезони су коришћени 70 одсто, а у главној туристичкој сезони 100 процената.

И поред неповољних по

литичких и економских услова у земљи, остварено

је 15 одсто ноћења више него лани, а по ријечима Ми

ловоја Милашевића, директора туристичког центра „Парк“, остварен је и позитиван финансијски резултат.

Након уобичајене јесење паузе у раду, хотел „Парк“ је поново отворен 28. децембра.

Током јануара и фебруара

наредне године у овом хоте

У „МОГРЕНУ“ УСПЈЕШНО

● О 1. јуна до краја октобра, у хоћелу „Мојрен“ боравило 15.000 гостију, од којих 3.500 изиностраница

Тераса овог хотела са

друге половине ове године, у „Могрену“ је одржано преко 25 семинара и савјетовања.

По ријечима Љуба Пиња

тића, директора овог хоте

РУСИ ЗАКУПИЛИ ХОТЕЛ „4. ЈУЛ“

● Хоћел „4. јул“ у Пећорцу чији је власник ХТП „Будванска ривијера“ закупио крајем новембра руска фирма „Трансковскаја група“ из Москве чији је власник Владимир Јуришов

Према потписаним уго

вору хотел „4. јул“ који је у „Б“ категорији, са 220 ле-

жајева и центром за здравствени третман го

стију, издат је у закуп ру

ској фирмама на три године по цијени од 250.000 марака годишње. Нови закупац је у обавези да до по

четка наредне туристичке сезоне додгради депаданс хотела, ресторан и пивницу.

Хотел „4. јул“ је почетком овогодишње сезоне био издат у закуп предузећу „Адријатурс“ из Никшића, уговор је убрзо потом раскинут због непотештовања преузетих обавеза од стране закупца.

АЛБАНЦИ У „МОГРЕНУ“

Новогодишње празнике провешиће у Будви и око 100 гостију из Албаније. Занимљиво је да је 90 албанских туриста, посредством туристичке агенције „Бонита“ из Улциња, закупила хотел „Могрен“ у самом центру Будве - од 31. децембра ове до 3. јануара наредне године.

и

је

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

СЕМИНАР О ФИЛМУ

● У вили „Јована“ и „Зејна филму“ у Будви, од 2. до 3. децембра, одржан међународни семинар о менажменту у култури и културној индустрији на Балкану. Семинар се бавио изнадложењу модела за иницијализирање производње филмова и развоја кинематографије бивше Југославије и Југоисточне Европе

Организатори семинара, на којем је учествовало око 20 гостију, били су њемачки „Гете институт“ и продуцентска кућа „Балкан култ“ из Београда.

Током расправе је констатовано нездадовољавајуће стање у области филмске индустрије, па је договорено да се у будућности изнађе начин за боље међусобно повезивање дистрибутера са ових просторија.

Најављивани имена и центрима моћи, као и обнова биоскопске мреже.

На склопу је потенцирано изнадложење могућности за одржавање филмског фестивала који би афирисао филмове настале у земљама Југоисточне Европе.

У оквиру представљања филмских пројеката „Зета филм“ је најавио два нова значајна пројекта: дуго на-

јављавани имена и центрима моћи, као и обнова биоскопске мреже.

На склопу је потенцирано изнадложење могућности за одржавање филмског фестивала који би афирисао филмове настале у земљама Југоисточне Европе.

На склопу је одлучено да се слеђећи састанак филмских радника региона на држави током прве половине идуће године у Београду.

Снимак се „Балкан 2000“

● У извршној продукцији „Зета филм“ из Будве на локацијама Будве, Светог Стефана и Котора, 4. децембра почело снимање крајшој филма „Балкан 2000“. Смештај од 7. до 15.

Редитељ филма је Драгаш Ђуровић, филмски и телевизијски редитељ из Подгорице, а главне улоге повјерене су: Лидији Вукићевић, Бобану Чворовићу,

Славку Кликовићу и другима. Копродуценти филма су ТВ Црне Горе и ТВ Будва. Фilm се реализује уз помоћ Министарства културе Црне Горе, компаније

„Меркур“ и Комерцијалне банке из Будве и биће приказан на фестивалу краткометражног филма у марта идуће године у Београду.

УВИЈЕК ПОСТОЈИ СЈУТРА

У „Модерној галерији“ у Будви, 13. децембра је промовисана књига „Увек постоји сутра“, војног коментатора и публицисте Мирослава Лазанског из Београда, чији је издавач

„Књига комерц“ из Београда.

Мирослав Лазански је на промоцији рекао да се књига бави најновијим југословенским трагедијама у којима смо били гу-

битници.

У име издавача о књизи је говорио Бобан Стојловић.

Припремио:
Ранко ПАВИЋЕВИЋ

ЉЕПШЕ ЛИЦЕ ГРАДА

● У оквиру првог турнира за дочек Нове 2001. године радници комуналног јавног прегуђења у Будви, засадили џечешком децембра 6000 садница зимског цвијећа и дуж градских улица поставили 200 бешенских канчи за смеће

у Будви, Бечићима, Светом Стефану и Петровцу, поставили још 200 канти за смеће.

УРЕЂЕНА ЗДРАВСТВЕНА СТАНИЦА

Средином децембра Здравствена станица у Петровцу добила је нову металну ограду, а унутрашње просторије су окречене и уређене.

Министарство здравља и

Републички фонд здравља Црне Горе за ово издавали су 31.000 марака.

БЕЗ ЕПИДЕМИЈЕ

Током ове године Републичка санитарна инспекција је на подручју Будванске ривијере обавила 1.304 контроле и том приликом дала 480 санитар-

них сагласности и установила 181 неправилност. Предузето је 450 мера, донијето 184 решења о отклањању неправилности и поднијето 14 захтева

за покретање прекрајног поступка. Изречен је 182 новчане казне и наплаћено 11.865 марака. Током периода контроле, није било епидемија.

ЈА НЕМА „ЛУДИХ КРАВА“
АЛ ИМА „ЛУДО ВОЋА!“

СТИПЕНДИЈЕ ЗА НАЈБОЉЕ

● За стипендирање најбољих струченика и ученика оштавишина Будва ове године извођена 80.000 марака, стипендији на шај начин најбоље ученике и струченице с

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

СВЕТОЗАР ВУКМАНОВИЋ - ТЕМПО, РЕВОЛУЦИОНАР, ПОЛИТИЧАР И ПУБЛИЦИСТА

- Био је један из „Плејаде великих”, један од најближих сарадника Јосипа Броза
- Разговор с Хрушчовом 1956. године почео инцидентом
- Југославија се није распала, она је разбијена
- Гријешили смо из два разлога - незнана и неслагања
- У Србији не говоре тачно и јасно што се дошао у Црној Гори, и обрнуло
- Памет у главу - једина поука

У селу Ријека Режевића, где је живио посљедњих тридесет година, у свом дому б. децембра умро је Светозар Вукмановић - Темпо, револуционар, политичар и публицист. По сопственој жељи сахрањен је дан касније у родном селу Подгору у Црненици, у присуству најуже родбине и пријатеља.

Рођен је 1912. правни факултет у Београду завршио је 1935. године, а пет година касније изабран је у Централни комитет КПЈ, када је и добио илегално име Темпо. Био је један од учесника сједнице Политбира ЦК на којој је 4. јула 1941. одлучено о почетку оружаног устанка. Током рата био је командант Главног штаба у БиХ, а у Македонији је формирао ново партијско руководство и Главни штаб за ту бившу југословенску републику.

У другој Југославији био је начелник Политичке управе ЈНА, затим министар рударства, потпредсједник

о неким мање познатим детаљима из његове бурне биографије, признајући да још четири пет књига чекају да се „рука мало примири” како би добиле коначну верзију. Предратни револуционар, истакнути политичар, врсни полемичар и плодни писац имао је, дакле, још доста тога да каже.

• Када сте упознали Тита којему ћете дуго бити један од првих сарадника? - питао сам Темпа прошле јесени.

- Још као студент правног факултета у Београду инфициран сам идејама великог октобра, новим друштвом правде и једнакости које су нудили познати теоретичари социјализма. Сјајно се у све то уклапала моја бунтовна нарав и рано сам допао затвора и других искушења која су стајала пред младим револуционарима. Још 1938. године сам знао да се Партијом руководи из Загреба, тамо су стално ишли Ранковић и Ђилас. Ја сам увели-

слио о мени.
• Тито се доста ослањао на вас и када је била упитању спољна политика. Слао вас је када је било „вруће“ и на Исток и на Запад.

- Да рекао ми је једном: Темпо, ти си, багаму, дипломатски булдожер. Вјеровао је у моје темперамент и смисао за праведно, или се и плашио моје наглости. Мој разговор с Хрушчовом 1956. године почео је инцидентом. Предводио сам нашу делегацију на разговорима у Топчидеру где је он све наше неспоразуме образложио реченицом: „За све су криви Берија и Ђилас. Први је лагао нашу партију, други вашу“. Нисам се сложио, разлоги су били много дубљи и тражио сам да ми каже да ли ће наши будући односи зависити од једног или двојице људи. Помодрио је од муке и рекао ми: „Ти си ситнобуржоаски елемент“. Љутнуо сам се и ја, састанак је прекинут, па настављен послије подне. Послије сам Хрушчова, Ђиласа и Микојана водио у Винчу. Измирили смо се у Польској и могу рећи спријатељили.

• А пут у Америку?

- У Америку сам ишао 1954. године по кредит. Тито ме је послao, било је тешко, нисмо имали хљеба. Дуге санкције које је увео био СССР су нас и исцрпиле и пошао сам на пут водећи Кира Глигорова и извјесног Копчока, који су били економски савјетници. Примио ме је министар спољних послова Далас. Сјећам се, био је у смокингу и папучама на ногама, што ме је увриједило. Срећом, брзо ми је разјашњено да је то, узвари, велика почаст. Добили смо тада 1,5 miliona тона пшенице коју смо могли и продавати. Уз велике напоре успио сам да анулирам неке ультиматуме Америке, разговарао сам тада у Бијелој кући с предсједником Ајзенхауером, слао из Вашингтона депеше Титу. Видио сам тада добро да Америка хоће да нас стегне за гушу, али се нисам дао. Тада смо били, јаки, уједљиви, поносни... А постојао је и други блок.

• С Титом сте се доста рано „развели“, где су били разлози разласка?

- С Титом се нисам слагао у много чему, али касније - послије шездесетих. Када сам 1965. године заступао тезу да предузеће мора да се осамостали, а ка-

гов 80. рођендан 1972. године сам стидљиво позван и изазвао сам инцидент. Ненамјерно свакако, моја искреност је то учинила. Церемонијал је одржан у

са државом, јачају националне економије, дакле и државе, цијепа ли се то наша велика замисао? Мислим да гријешимо, а за све си крив ти, Стари!“ Настао је тајац, ручак је прекинут. За инцидент су ме тешко оптужили Кардељ, који ме је прекидао док сам говорио, и још неки. Тито ме је опет звао, годину дана касније, у Милочеру где је чекао нову годину. Разговарали смо шест часова. Опет сам био оштар, упозорио га на опасности које Југославији пријете изнутра, рекао му да се превише везао за Кардеља и Бакарића. Рекао ми је тада да преко Дрине више нема никога на кога би се ослонио. Нисам му дао за право, гријешио је ту. Усlijедио је Устав из 1974. године који је и значио разбијање СФРЈ. Једноставно побиједила је концепција западних република, односно држава. Ја тврдим да се Југославија није распала, она је разбијена. Дуго се на томе радио вани, а унутар је створена погодна клима за то распадом СССР. Ми мислим на Тита и људе око њега, где сам и ја био - гријешимо смо из два разлога: незнана и неслагања. Хтјели смо самоуправљање, урадили дosta доброга, али нисмо, изгледа, знали довољно. Друго, можда важније, нисмо се ми руководио слагали око многих ствари. Чини ми се, када сад то све хладно анализирам, да већ 1946. године, док смо сједели у Политбиру и обраћали се народу, нисмо били јединствени.

• Трећа Југославија?

- Забринут сам, веома... Немам баш правих информација о томе што се сада дешава. Чини ми се да у Србији не говоре тачно и јасно шта се догађа у Црној Гори. И обрнуто. И неиздавољан сам овим стањем које не могу да дефинишим и стога што немам праве информације. Могу да кажем само ово: не правите грешке које су наши револуционари правила шездесетих и седамдесетих. Не савађајте се. Памет у главу - била је једина моја порука, ако она уопште има смисла.

Разговарао:
Саво ГРЕГОВИЋ

Несложно руководство: Светозар Вукмановић - Темпо

да су то „бомбардовали“ Кардељ и Бакарић износећи став „да све остаје у републици“, да јачају републичке економије, односно државе, Тито се колебао. Био је ближи мом мишљењу, али се ипак послије приклонио њима. Коју годину касније наступио је потпуни

Бијелом двору, о Титу је говорио Крсте Џрвенковски. Све саме похвале, величања до неукуса. Тражио сам ријеч јер нико није ништа рекао о ситуацији у земљи која није била добра. Тито је дозволио, мало нерадо, знајући ме ваљда.

„Ти си један од твора-

ИПАК, НАЈБОЉИ

На питање шта би данас, дviјe деценијe послиje смрти Јосипа Броза, рекао о њему, Темпо је казао:

- Ипак, мислим да од Јосипа Броза Тито, већег државника нисмо имали. У условима његовог балансирања између два блока, никако је нови свијет, трећи, несврстани. Свијет који је блокирао САД у Јединијеним нацијама. Нажалост, послије Титове смрти нестао је и тај трећи свијет.

Тито је био и сјајан војсковођа. Двијe године смо ратовали сами без ичије помоћи. Одлично је командовао, увијек је имао потез унапријед.

разлаз: 1969. године отишао сам по сопственој вољи из политike и дошао овде у Режевиће.

• У Титу сте се дасе рано „развели“, где су били разлози разласка?

- Да, свакако. На ње-

ца наше Партије“, рекао сам му, „наша револуција је била велика, самим тиме и ти си велики. Слиједио сам те до сада. Но, шта је ово сада: јесу ли остављене наше темељне претпоставке? Шта је

Савезног извршног вijeća. Био је члан Предсједништва ЦК СКЈ, затим члан Савјета федерације и Савјета народне одбране. Носио је бројних одликовања, и аутор бројних књига мемоарског карактера, међу којима су најпознатије „Револуција која тече“ и „Писма из Режевића“.

Био је посљедњи из „Плејаде великих“, један од најближих сарадника Јосипа Броза, који је доживио и распад СФРЈ, државе за коју се са толико жара и страсти борио, али и касније недаће међу којима је свакако највећа бомбардовање СР Југославије у пролеће прошле године.

С Темпом сам за новије разговарао у више наврата током прокле три деценије. По-сљедњи пут је то било октобра прошле године, када ми је говорио

ко те године био ангажован на „опасним“ пословима организовања штампарске које су радиле за нас. Успио сам да чак седам штампарске организације и кадровски и технички и мој рад је био запажен. Тито је изразио жељу да ме упозна и негде у првом тромјесецу 1939. године дошао сам на „јавку“ у Загреб. Примио ме је у једној кући у граду, нисам запамтио улицу, јер је све рађено у строгој илегали. Био је беспрекорно одјевен, обиљан и знатижељан. Имао сам трему, али сам причао о свом раду, о раду других. Само ме је слушао. Имао сам утисак да ме посматра изнутра: те очи су биле као рентген. Тада сам вјеровао да зна шта мислим. А, вјерујте, прошло је дуго времена и никад нико сазнао шта је ми

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

ПИСМА ЧИТАЛАЦА

ВОДУ ГУРАЈУ УЗ БРДА

Желим да се укратко представим онима који ме не знају, да виде шта све могу и нудим за добро наше општине и читаве Црне Горе. Ја сам грађевински техничар из Миличера - власник јединственог предузећа у свијету „AQUA VIVA“, предузећа за проналазак и отварање извора у земљи и иностранству. Задњих 16 година активно проучавам радиестезију и природне законе, што се не учи никаде на ниједном факултету у свијету. Нијесам жалио улагати у своје лично усавршавања - уложио сам кућу преко пута хотела „Маестрал“ и још 10 плацева, што по данашњим цијена-

КА, ТЕХНИКА, ЕКОНОМИЈА ИТД. НЕ ЖЕЛЕ ДА ЗНАЈУ НИКАКВЕ ПРИРОДНЕ ЗАКОНЕ И НИКАКВО ДУХОВНО НАЧЕЛО КОЈИ СТОЈЕ У СФЕРИ ИЗНАД ЊИХ“. То је уствари главни разлог што наше руководство, суд и сви којима сам се обраћао једноставно шуте на сва моја писма јер не желе да виде колико мало знаю о водама и свему осталом о чему вам пишем. За сада наши класични стручњаци све воде у Црној Гори гурају - пумпају уз брда и тиме доказују да о водама не знају ништа, али зато уништавају огромну народну имовину, око 10 милиона долара годишње, а

требе да нико у Црној Гори непотребно баца милионе долара годишње на струју гурајући воду уз брдо када сам је ја свуда пронашао и то високо у брдима одакле би свуда текла природним падом, била практично бесплатна за сва времена и још производила услугу и струју. Желим хитно да се јавно провјерим, и све ово јавно да докажем. Желим јавно доказати да могу свакој општини у Црној Гори обезбиједити довољно воде из природних подземних језера јер сам већ испитао читаву Црну Гору.

Са релативно малим парцама од по милион марака могу за сваку општину отворити довољно извора, а да вода буде врло квалитетна и бесплатна за сва времена. То сам јавно објавио све приморске општине и општину Цетиње, али то важи и за све остале општине у Црној Гори, наравно ко то буде желио.

Ко буде тражио воду од мене сигурно ће је добити јер ја више никога нећу молити за његово добро, а на то ме подсјетила једна португалска и италијанска народна мудрост која каже: „ВОДУ И САВЈЕТЕ НЕ ДАЈ НИКОМЕ КО ИХ ОД ТЕБЕ НЕ ТРАЖИ“. Сматрам да је ово исправно и зато коме треба вода нека је тражи и добије је. Такође молим наше читаоце да утичу на наше руководство да се хитно донесе закон да се не смије градити у геопатогеним зонама док се не испита терен. Такође желим јавно пред комисијом доказати да је узорак свакој болести мјесто боравка, што класична медицина не зна и зато не може ефикасно ни дјеловати. Медицина за сада тражи узрок болести у самом човјеку, а узрок је дубоко у земљи испод кућа где људи бораве. Ја сам изјечио прво себе и стотине других од разноразних болести, где је било и лекара на најједноставнији могући начин - склањањем људи на здрава мјesta. Зато и предлажем да се донесе закон којим би се прије градње морао испитати терен. Молим вас, јавно ме подржите јер је све ово у интересу наше дјеце и будућих генерација. Јер сада немилосрдно кажњавамо нашу дјецу разним болештинама, што не доликује паметним и школованим људима. Например, у Подгорици су вршили детаљне прегледе дјеце по основним школама и нашли да је свако треће дијете анемично, а то је почетак сваке болести, истовремено и знак за узбуну.

Вељко МИТРОВИЋ
директор предузећа
„AQUA VIVA“

ма износи 1,5 милиона марака. Све сам то свјесно уложио ради општег добра нашег народа јер кроз опште добро видим своје добро.

Тесла је рекао: „Кад наука буде проучавала нефизичке појаве у природи више ће напредовати за 10 година него за све вјекове уназад“. Како ја те појаве проучавам пуних 16 година сада ту реченицу могу реализовати за годину дана само ако то неко жели у овој земљи и ако хоће да ме подржи. Могу да отворим стотине извора, ријека, речица, језера, водопада и да Црна Гора буде рај на земљи. Такође све постојеће изворе могу издићи на више коте одакле би свуда текли природним падом и бесплатно снабдјевали све градове и насеља и још успут производили и струју.

Такође сам пронашао доста плинија, нафте, па чак и злата. Свега имамо, а у ствари немамо ништа када о томе наша званична наука и руководство не зна ништа, а неће ни да чује и провјери оног ко зна. А то је фино рекао руски религиозни филозоф Никола Бердајев за vrijeme највећег комунизма у Русији. „ПОЛИТИКА, НАУ-

потрошним пшенице да прехранимо становништво око 6 милиона долара. Па како можемо напријед са таквим радом - сизифовим послом. Жалосно је што су одлучили по сваку цијену да дводе воду из језера. Само Бока има вода дуго више него што треба читавом приморју. То наши класични стручњаци не знају наћи и зато иду на рјешење из језера јер виде да тамо има воде довољно.

Ја сам још прије 10 година учествовао на југословенском конкурсу за водоснабдјевање, наше општине и тада сам понудио јединствено рјешење које главна комисија није узела у обзир нити уопште разматрала. У ствари, нудио сам коришћење природних акумулација тј. само преливе из природних подземних језера која се простиру испод читавог нашег планинског масива. Из тих језера излази невидљивим путевима много подземних токова, међу њима има и ријека за које наши класични стручњаци не знају и што је сасвим нормално да не знају јер нијесу учли радиестезију (а што је једино могуће наћи путем радиестезије).

Обавјештавам све грађане јавно да нема више по-

трећима пшенице да прехранимо становништво око 6 милиона долара. Па како можемо напријед са таквим радом - сизифовим послом. Жалосно је што су одлучили по сваку цијену да дводе воду из језера. Само Бока има вода дуго више него што треба читавом приморју. То наши класични стручњаци не знају наћи и зато иду на рјешење из језера јер виде да тамо има воде довољно.

Ја сам још прије 10 година учествовао на југословенском конкурсу за водоснабдјевање, наше општине и тада сам понудио јединствено рјешење које главна комисија није узела у обзир нити уопште разматрала. У ствари, нудио сам коришћење природних акумулација тј. само преливе из природних подzemних језера која се простиру испод читавог нашег планинског масива. Из тих језера излази невидљивим путевима много подземних токова, међу њима има и ријека за које наши класични стручњаци не знају и што је сасвим нормално да не знају јер нијесу учли радиестезију (а што је једино могуће наћи путем радиестезије).

Обавјештавам све грађане јавно да нема више по-

(велике приколице) и 36 путника. У предузећу „Лука Бар“ истичу да је ово први пут да се успоставља бродска веза с индустријским најразвијенијим дијелом Италије и она ће се позитивно одразити на промет роба у барском пристаништу.

- Затварање је услиједило због ремонта топлане - каже генерални директор Института др Бранислав Радојичић. - За тај посао у који ће бити уложено 50.000 марака, потребно је нешто више времена, што значи да ће наши објекти бити поново отворени 20. јануара.

Објекти такозване друге фазе ће ипак радити за

знатији објекат здравственог туризма у СР Југославији, затворио је своје капије.

- Затварање је услиједило због ремонта топлане - каже генерални директор Института др Бранислав Радојичић. - За тај посао у који ће бити уложено 50.000 марака, потребно је нешто више времена, што значи да ће наши објекти бити поново отворени 20. јануара.

Објекти такозване друге фазе ће ипак радити за

новогодишње празнике јер се већ по традицији овде организује прелазак из једне године у другу. Овога пута је то и прелазак у нови вијек и миленијум, па ће и програм бити знатно богатији.

ГИМНАЗИЈА ТРАЖИ ИМЕ

Цетињска гимназија с традицијом дугом ровно 120 година, већ дуже од двије деценије нема име.

До 1976. године ова угледна школска установа носила је име Ђорђа Лопићића.

Јубилеј - дванаест деценија рада - биће обиљежен на пролеће а до тада треба да се постигне договор надлежних око тога како ће се гимназија звати.

ПОМОЋ ПЕНЗИОНЕРИМА

Најугроженији улцињски пензионери добили су овог

ИСТРАЖИВАЊЕ НАФТЕ НА ЈУЖНОМ ЈАДРАНУ

„МЕДУЗА“ ОДЛАЖЕ ПОСТАВЉАЊЕ БУШОТИНЕ

● Да би се шијо прецизније одредила локација у Јадрану за постavljanje плаштформе поштребни догађани радови, ће овај посао извршити још једном током 2002. године

Енглеска нафтина компанија „Медуза“ није, како је то било предвиђено уговором с которским „Југопетролом“, крајем ове године поставила истражну бушотину у подморју Јужног Јадрана. Неће то учинити ни почетком вијека и миленијума.

Компанија - каже Веселин Ковачевић, директор Сектора истраживања у „Југопетролу“. - Ми их сматрамо потпуно оправданим и вјерујем да ће бити неспоразума у заједничком послу.

У писму „Медузе“ се наводи да ће послови који предстоје довести до „статуса погодности за бушење“, да су у току активности на увођењу у пројекат нових партнера.

Трошак је велики, каже даље енглески партнер, па ни највеће компаније не би преузеле ризик сто одсто.

Досадашњи резултати, као и истичу у „Југопетролу“, у чије добијање је „Медуза“ утрошила 2.638.000 долара, дали су веома добре резултате. Утврђен је значајни потенцијал гаса на „Блоку

3“, нафта такође „мирише“, или су нужна додатна истраживања да би се што прецизније одредила локација за постavljanje бушотине. То је иначе, веома скуп посао: монтажа бушотине с које ће кренути сврда у утробу земље кошта између 14 и 18 милиона долара.

У „Југопетролу“ такође истичу да ће ускоро бити разјашњена дилема да ли гас и нафту тражити одвојено или тако истовремено. То ће показати пулс тржишта, нарочито када је упитању гас. Према садашњим прорачунима оба партнера постavljanje бушотине у подморју Јужног Јадрана треба очекивати почетком 2002. године.

С. Ш. Г.

IN MEMORIAM

МИТАР НИКОВ ЗЕНОВИЋ

17. октобра 2000. године грађани Петроваца и оближњих мјesta, у величанственом броју, испратили су на вјечни починак свог супружника Митра Никова Зеновића, а љубитељи мора и риболова свог колегу Старог рибара.

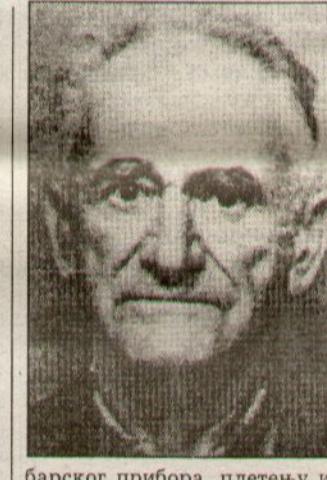
Митар Зеновић је умро у 86-тој години живота, изненадно, тихо и мирно, а да ниједног часа није боловао.

Служио је као јединствен примјер, не само међу нама него и даље, као човјек који је живио 85 година, а 80 провео на мору и у риболову. Од мјesta званог Валданос, па до Траста и Бигове, свака истурена стијена и сваки већи камен у мору познавали су Митра и он је њих познавао, јер су веома често сретали.

Као риболовац био је упадљива личност, врло интересантан за сваког путника и намјерника. Много његових фотографија са рибарским трофејима налази се у земљи и иностранству. Мало је било домаћих и страних туристичких који су годинама долазили на љетовање у Петровец, а да Митра нијесу сликали. Заправо, имали су што и да сликају, јер је Митар у својој рибарској каријери уловио толико разне рибе и ракова да то ни у фабричкој хали не би могло да стапи.

Митар Зеновић није створио своју породицу већ је читав свој живот провео у једном вијеку. Политиком се није бавио, нити је залазио у велика друштва, а ни капафанама није био наклоњен. Његова животна преокупација био је рад. Посебно је био вриједан и користан.

Када се, услед невремена, није могло иći у риболов, радио је на испомагању код оца и брата у пекарској радњи, на одржавању ри-

барског прибора, плетењу и крпењу мрежа. Све у свему, увијек је проводио вријеме у корисном послу.

Као риболовац био је упадљива личност, врло интересантан за сваког путника и намјерника. Много његових фотографија са рибарским трофејима налази се у земљи и иностранству. Мало је било домаћих и страних туристичких који су годинама долазили на љетovaњe у Петровец, а да Митра нијесу сликали. Заправо, имали су што и да сликају, јер је Митар у својој рибарској каријери уловио толико разне рибе и ракова да то ни у фабричкој хали не би могло да стапи.

Митар Зеновић није створио своју породицу већ је читав свој живот провео у једном вијеку. Политиком се није бавио, нити је залазио у велика друштва, а ни капафанама није био наклоњен. Његова животна преокупација био је рад. Посебно је био вриједан и користан.

Када се, услед невремена, није могло иći у риболов, радио је на

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

ИЗ РЕПОРТЕРСКЕ БИЉЕЖНИЦЕ

ТУРИЗАМ СТИГАО С - КРАЉЕМ

Деценијама већ Милочер је са својим лијепим каменим здањима и јединственим ситнозрнестим плажама најексклузивније љетовалиште на јадранској обали. Мали број гостију који борави овдје, међутим, зна да је ово предивно одмориште за савремене номаде представљало љетњиковац југословенске династије Карађорђевић. И не само да то не знају домаћи и страни туристи - прилично је и становника будванске општине који о томе не знају нешто више.

- Кажу да је краљу Александру, иначе унуку црногорског краља Николе, још док је у дечачким данима боравио на Цетињу, запео за око Милочер - прича старија Илија Н. Митровић из Пржна. - Тада мали Карађорђевић није ни слутио да ће постати југословенски краљ. Но, послије завршетка Првог свјетског рата и формирања заједничке државе јужних Словена, он је очигледно све више размишљао о давнању жељи и тридесетих година овога вијека почeo да је реализује.

Поступајући слично као и другдје где су Карађорђевићи нешто зидали, прво је откупљена земља. Појас између Пржна и Светог Стевана, мора и пута који пролази испод манастира Прашкица, припадао је мјештанима, Пајковићима. И тада су се сви обрадовали што ће у њиховом комшију одмарati краљевска породица, што ће се за овај крај више чути и што ће коначно на ово прелијепо парче обале стизати неки нови свијет. Земљиште је прво плаћено власницима, па се онда приступило градњи.

- Пајковићи су и сами учествовали у зиданju дворца, како се тада говорило - сјећа се Митровић. - Радили су углавном земљане радове, потом и нешто у камену. Мајстори зидари су били углавном из Далмације. Предрадник је био Нико Миковић, мјештанин у којега је краљ Александар имао доста повјерења. Дворац је углавном био завршен 1934. године мада је било посла и наредних година.

Мјештани причају да је југословенски краљ преспавао само једну ноћ у свом мјилочерском дворцу. Било је то пред кобни пут за француску луку Марсје када је у званичну посету Француској кренуо с јадранске обале разарацем „Дубровник“. У Француској луци је извршен атентат на њега што је веома ражалостило и његове комшије у Пајковићима. Касније је годинама које претходе Другом свјетском рату у Милочер стизала краљица Марија са својим синовима. Насљедници Петар, Томислав и Андреј боравећи овдје дружили

су се са својим вршњацима из ових крајева и остали су упамћени по скромности.

Непосредно након ослобођења Југославије од фашистичке окупације, простор између двије мјилочерске капије, које и данас постоје, национализован је. Нешто касније главни објекат - дворац уз мјилочерску плажу адаптиран је у хотел који је добио име „Милочер“. Такође и пратећи објекти од лијепог бијелог камена добили су нову угоститељско-туристичку функцију.

Мјештанима из ових крајева и остали су упамћени по скромности.

Цијена у овом објекту увијек је била идентична оној у сусједном граду-хотелу „Свети Стеван“, који иначе нема никакве везе с љетњиковцем Карађорђевића.

Све до распада друге Југославије питање евентуалног враћања национализованих објеката наследницима Александра Карађорђевића у нашој јавности није постављено.

Ових дана, од како се

сунчани протести мјештана, бројни састанци, а сушина свих примједби била је у сљедећем: вила се налази на ободу мјилочерског парка, чини целину угоститељско-туристичког комплекса, па је логично да припада „Светом Стевану“, односно „Будванској ривијери“. Оспоравано је и власништво тадашњег РИВ-а над вилом.

Званични подаци кажу да је вила „Топлиш“ површине 289 квадратних метара, да околнi плац има 1.076 квадрата. Поред велике просторије у приземљу намењене за дневни боравак, трпезарије, кухиње и других помоћних просторија има на спрату три собе са по три француска кревета. Све је прилично пространо, а доминирају мермер и дрво.

Тадашњи директор Републичке управе за геодетске послове Миливоје Ђуровић је казао да је вила прије рата била власништво породице Карађорђевић, а послије 1945. друштвени објекат. До 1946. била је војно одмаралиште, када су је савезни органи пренијели на црногорску владу. Но, Ђуровић је тада признао да права евиденција не покретности не постоји када је у питању овај објекат.

Одмах послије тога неки мјештани су завирili у земљишне књиге будванске општине у којима се ова вила води на име британске фирме „Розмери Крексвел“ која газдује свим објектима енглеске круне.

Вила „Топлиш“ није прodata, остала је власништво црногорске владе, из Енглеске се нико није јављао. Неки овдашњи туристички радници су тада изнijeli мишљење, а и данас остају при њему, да евентуалним враћањем и љетњиковца Карађорђевића и виле енглеске краљице ранијим власницима, овдашњи туризам неће ништа изгубiti. Напротив, ако до тога и дођe, ови објекти ћe имati истu намјenu. Уз то добијe и новi имици: као власniшtvo bivše јugoslovenske dinaštije i engleske kraljevske kuće, biće atraktivniji za turiste, нарочito one koji stižu iz raznih krajeva svijeta.

Но хоћe ли оvi објekti, национализовani послиje Drugog svjetskog rata, бити враћeni ili ћe i daљe припадati sadašnjim vlasnicima, показаћe vrijeđem. Tek jedno je izvješn: њihova istorija je prijilicno zanimljiva. O tome kako su i kada građeni требalo bi više da znaju i turisti, jer je to svakako i vid turističke reklame i propagande. Bez obzira na vlasništvo koje ћe se odrediti u skladu sa zakonskim propisima koji se u demokratkoj proceduri usvajaju u Skupštini Crne Gore.

С. Ш. ГРЕГОВИЋ

ПРОГРАМ НОВОГОДИШЊИХ И БОЖИЋНИХ СВЕЧАНОСТИ

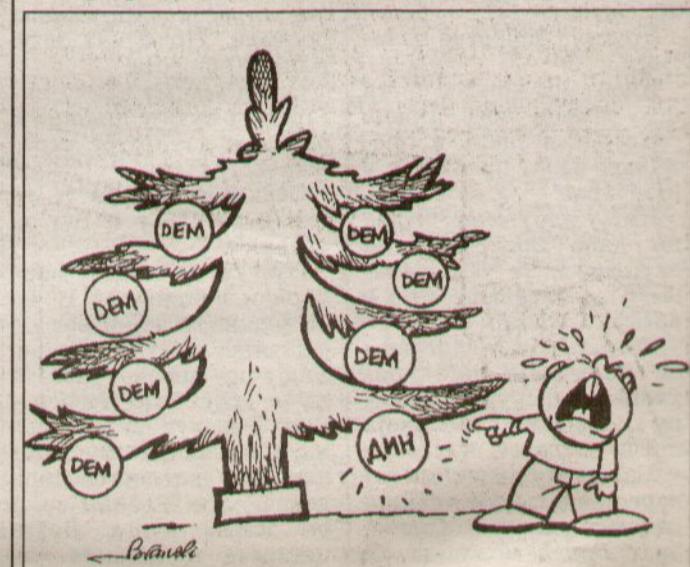
21. децембар 2000. У организацији ЈУ „Град театар“, позоришна представа „Мјешовити брак“ (Мима Карапић и Дара Ђокић), по тексту Стевана Копривице, режија Милан Карапић, Сала Зета филма у 20 часова

22. децембар 2000. Средњошколски центар „Данило Киш“, Глас школе са почетком у 18.30 часова - за ученике

23. децембар 2000. Средњошколски центар „Данило Киш“, Глас школе са почетком у 19 часова - за грађане

24. децембар 2000. У организацији Омладинског креативног центра, позоришна представа за децу Ђечјег позоришта из Подгорице „Игра с луткама“, сала Зета филма у 12 часова.

25. децембар 2000. Новогодиšnji program ученика Школе за основно музичко образовање у Будви, амфитеатар Средњошколског центра у 16 часова.

24. децембар 2000. Поноћна миса (поноћка), црква Св. Ивана-Стари Град, у 24 часа

25. децембар 2000. Божићна миса, Црква Св. Ивана у 10 часова

26. децембар 2000. Сусрет градских музика Будве и Тивта у Петровцу, сала ЈУ Црвена комуна у 18 часова

27. децембар 2000. Новогодиšnja представа Ђечјих вртића из Будве, Светог Стевана и Петроваца „Звјездана ноћ“, Медитерански спортски центар, у 17 часова

28. децембар 2000. Отварање изложбе „Накит и златовез Косова и Метохије“, Спомен дом С. М. Јубиша у 19 часова

29. децембар 2000. Вече клапа, сала ЈУ Црвена комуна, Петровац, у 18 часова. Учесници: „Звуци са Рибница“ - Подгорица, „Бокељски морнари“ - Котор, „Алкима“ - Котор, Вокална група КУД-а Станко Драгојевић - Подгорица, „Улица“ - Улица, „Јадран“ - Тиват, „Бисернице“ - Котор, „Стари Капетан“ - Херцег Нови, „Хармонија“ - Будва

30. децембар 2000. Отварање изложбе „Судар континената (Азија и Африка)“, Модерна галерија у Будви у 18 часова

31. децембар 2000. Сусрет градских музика Будве и Тивта, концерт у Будви, сала Зета филма у 20 часова

32. децембар 2000. „Новогодиšnji ђир“ - дефиле градске музике улицама Будве у 12 часова

33. јануар 2001. Црква Св. Тројице - концерт црквеног хора „Св. Јевстатије Превлачки“ 17.30 часова

34. јануар 2001. Црква Св. Тројице - Стари Град, Божићна литургија у 8 часова.

ПРОГРАМ НА ОТВОРЕНОМ ИСПРЕД ЗИДИНА СТАРОГ ГРАДА

35. децембар 2000. - 20.30 Концерт за нови миленијум, испред зидина и између цркава. Учесници Здравко Чолић, Црвена јабука, The Kuguars, Бугарска филхармонија, Лео Мартин, Алхемичари.

36. јануар 2001. 12.00 - новогодиšnji концерт Бугарске филхармоније

37. јануар 2001. 21.00 - концерт уз учешће: Здравко Чолић, The Kuguars, Лео Мартин, Алхемичари и група Profit & GT.

ЗАПИСИ

ВРИЈЕМЕ ПРОШЛО - ВРИЈЕМЕ САДАШЊЕ

ДО ПОСЉЕДЊЕГ ДАХА

На ТВ Црне Горе изнесена су потресна свједочанства, сlike и прикази Милинка Стојановића о Голом отоку.

У штампи подсећања на пакао звани Голи оток.

Писали недоречене књиге голооточки мученици.

Двије књиге аутора из Будве.

Један је још огорчен и увјерен да то зло заслужује казну.

Други је опростио целатима.

Књиге им врисак онога што у себи носе. Бреме само њима знано и претешко, па га преливају у незаборав.

Имају удружење. Будва им дала просторију за окупљање, за усмјеравање и одмјеравање себе у времену. Овом и оном.

Дотрајавају у увјерњу да им мисија није прихваћена - порука у немиру времена које има своја преча посла.

Заслужују да о томе говоре до посљедњег даха и да нас уплаше: колико брат брат може да не воли!

Нападени и чемерни људи у незабораву зла.

До задњег даха умрле уре казују о времену и целим жртвениким ИБ!

Њихови тамничари и творци стратишта говоре о издаји.

Свако је остао при својем.

Бивши ратни друг из НОР и револуције Јово Капичић, њихов судија и тамничар, казивао је о њиховој издаји. Такође на ТВ Црне Горе. Цинично за отпаднике.

Његова појава, симбол зла, слика ужаса.

Супротно традицији народа: нема жаљења, кајања, оправста.

Нема помирења са људима који су платили вишег од дуга!

Голи оток је поништен и затрт у времену.

Голооточани су поједица револуције!

Међупростор и вријеме до данас је црвена пустинја духа.

Ненаплативост дуга је очајала у мржњи!

Све је знатно. Износе се детаљи, страшни и болни за голооточке мученике и ово вријеме. Вријеме које нема себе и из кога је излазак надање за све.

СЛЕЂАЊЕ

На самом истеку војног рока, прекоманда у Сплит. Касарна на Гришама, за прихват и отпрему присталица ИБ.

Знамо за њих у казаматима дебелих касарних зидова и мемле. Не појављују се.

Стари пуковник, родом из Црне Горе, свако јутро је прао клозете и чистио дворишни простор касарне.

Испрпљен је: покрети успорени од немоћи, батиће, несанице.

Лице - камена маска.

Бути и трпци.

Беспомоћан у немоћи. Неопасан. Какво бјежање?

Поноћна смјена страже. Још пред зору га буде почне свој понижавајући посао.

Кад што једе? Да ли спава?

Као да ће сваког час пасти.

Кажем му да сједне на камену подзиду, до мене. Гледа ме зачућено и то схвата као наређење. Њему су сви надрећени.

„Може ли цигар”, пита га, а он и даље ћути. Мисли да је и то некаква подвала. Подмукла игра и шала обијести.

Остављам му пакло цигарету и кутију шибица и одлазим до другог стражарског мјеста.

Свако ту зна да је то изрод по ИБ-у и гад за утуки.

Сви су ту млади: морнари и војници од 18 до 26 година, а војни рок од једне до три године. Знају из дневне наставе да је друг Тито непогрешив. Револуција је хумана и правична. Вјерност народу и партији се мора доказивати. Враћам се, а он збиља пуши. Друге цигарете и шибице сакрио у оне рите, потрошene од времена и батиња.

Са удисајем дима цигарете као да је настao грч и камена маска лица. Изронила изборана старост и мутне очи.

Кажем му да сам из Црне Горе, а онај грч обузео мене.

„И ја сам био”, одговори, као да све друго и нема смисла. Све друго је крај. Крај човјека, а живот је и онако готов. Као једини рачун са собом, већ сабран и срочен.

Стиже нова смјена страже и гоне гада да ради, а не да се излежава као господин.

Разводнику нове смјене кажем да је грехота, због старости.

„Ти си луд. Ти си му дао и цигарету. Јебо те, па ти си готов”.

На рапорту, командант пита о свему. Бијесан је: „Нијеси члан СКОЈ-а, ни СК. Из какве си породице? Партизанске, а ћачки рок. Е њега више нема. Сада ћеш у затвор, као и тај твој отпадник. Знаш ли га од прије? Што су те учили у школи, будало”.

„Имао си много луде среће. Командант је страшан друг”, рекоше.

Седам дана затвора и неизлазак до демобилизације.

Прије мог одласка присталице ИБ су испраћени на десантне тенконосце и са палубе гурани у дубоку унутрашњост.

До данас се питам је ли преживио то стрмоглављење?

Уништио ми је спокој и повјерење.

Ослободилачки рат и револуција, као принудни склад.

Упознао сам много значајних људи СФРЈ. Скоро свима је био довољан револуционарни лимит: Маркс и Дарвин.

Религија - опијум за масе.

Марксизам је издигнут на ниво научне дисциплине.

Револуција је и даље текла.

Диктатура пролетаријата се губила са богаћењем револуционара.

Самоуправљање је забунило Запад. Досјетили се да је све акција.

И Голооточани су били револуционари. Још је у револуција у њима. Само је у другом виду послије 1948. године. Прекинута визија.

Секретари комитета су и њихов продукт. Не било друге.

Стаљин је зло и за сме Рузе.

Голооточани и сада виде повратак идеји истока: Русија, Кина...

Идеја револуције нас је пратила до Слободана Милошевића!

Рушење Скупштине СРЈ и ТВС је ипак контроверзија.

Црква тврди да је глас народа - Божји глас!

Запад нас је закрило.

У очи избора, по Милошевићевом „прилагођавању“ Устава СРЈ, чланови Удружења, из више градова Црне Горе, сакупили су се у Будви. Њихов гост Предсједник Нове КПЈ Драган Китановић.

Био сам њихов гост.

Утврдили су да је обнова Југославије на идејама социјализма, програма Нове КПЈ. Голооточана.

Утврдише и да су четници највећи издајници.

Наредног јутра, рекоше, иду у Подгорицу да уђу у коалицију са Миром, Слобом, Момиром и Богоми - Шешељем!

Овај оток или нема компас или иде путем којим су ишли њихови тамничари. Себе утамничују!

Није, ваљда, да се нађају да се им дати власт за жућену одмазду.

Краткотрајна власт, сурово истргнута, немају као повратку, који је и био оно.

Од кад је вријеме затрло голооточке хумке, стоје у отклону и жеље ли то да ипак учествују у општем трагању?

Када би могли да само на трен испусте силу очаја и мржње, због построшеног живота, можда би ведрину младости потомака опустили.

Да им старост буде животнија од голооточке смрти!

Да подрже живот и трајање народне наде и прегнућа и ради се да је узбуњено да се више никада власт толико не одрди и идејно до сабљести вине.

И то треба заслужити, макар је онај дуг преголем, али и вријеме дуга усмрћено, као одмазда - самоубиство лудила.

Нека им се да још пристоји и простора, да траже и налазе себе и да се не туђе од нас који им најбоље желимо.

Петар БАНОВИЋ

ДНЕВНИК Н(обиџара) Н(адничара)

Пише: Сабо Грегорић

НАДА ЗРАЧНА И НЕБЕСА МРАЧНА

Двадесет деветог новембра. Још славимо празник државе које нема. Савезна влада (не)легитимна није успјела да промијени закон о празницима, па је Јајце још једном слављено. У Србији званично, код нас како је то хтио, ипак нису радиле школе.

Млади ми не вјерију, вршњаци ми обољели од амnezije, па с њима о томе и нећу, али истинा је: новембрима су прије били љепши. Долазили су, некако, раније, у наборима неба било је више светlosti. Било је небо плаво, нада зрачна. Одбјегла нада у небеса мрачна.

Првога децембра. Тема

ли из прошлости, овог времена или можда будућnosti. Ово сам разумio: припрема Марко дисертацију о Радовану Зоговићу, треба му рече то под старе дане да би о(п)стало на фалкultetu. У Шехеру.

Шестога децембра. Више

ми и не треба гријање - добио сам температуру, јавља ми се Микан из Београда с намјером да ми дан крене уз смјех. Славна француска глумица Софи Марсо и редитељ Анджеј Зулфски, су вели, задовољни напустили Београд. Одјешевљени су „дахом радости“, примио их је и предсједник Коштуница, па ће доћи опет. Не вјерију им Шешељ који све користи пред изборе: цијене, каже, скочи у небо, албански терористи даноноћно провоцирају код Бујановца, Медвеђе и Прешева, а ДОС ништа не чини...

У црногорском парламенту је вруће, посланици су живажни, с пуно воље дејствују на разне теме. Нема једино либерала, али какву зарађују плату ван парламента, не спавају. А кад смо код плате и нису лоше - крећу се од 545 до 710 марака, зависно од стажа.

Умро је Темпо, сазнајем каоно вече. Био је посљедњи дана везан за постелју, отказали ноге. Опорука кратка: сахрана је у најужем породичном кругу, у Подгору црмничком.

Умро је око петнасто часова, у Режевићима, биће сахрањен сјутра, одмах из подна.

Осмога децембра. На слави код Вјекослава доктор Јубиша ми објашњава зашто је против путовања по свијету, која су одавно већ мода, али и потреба многих: имаш касету из Кеније, каже, из Шпаније, Туниса, Кине, Флориде, ако хоћеш... Утоплиши се добро, скуваш чај, убациш касету и зачас си на сафарију... Уштедио си новац, такође и страх од авиона, богами још понешто. А онда прелази на сасвим неизбјегљиву тему, однос духа и тијела према истини. Ко мисли једно, а ради друго, озбиљно ће добри доктор, тешко њему. Настаје несклад душе и коостију и ето шкripe. Доћа вола, прекидам га, па та музика је одавно освојила нас. И пола свијета. У Будву стигао Мањо Вукотић, који се у новости вратио на бијелом коњу. Враћаш се код нас, наређује му

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ИЗМЕЂУ РЕДОВА (11)

Пише: Ерих КОШ

„После већ изречених строгих економских санкција против Југославије, ово је друга и последња најтежа мера коју Уједињене нације могу да предузму“ - извештава дописник „Политике“ и закључује да последице овог акта „могу бити несагледиве“.

Реч је о колоквијалној и новинарској фрази којом се писци новинских извештава користе кад не могу да сагледају значење оног што су написали. То треба да звучи као нека претња, али је читаоцима и слушаоцима нејасно што им значи оно „несагледиво“ - добро или лоше.

време“ (Марко Ристић: „Hacer Tiempo“)*

Лако је прорицати лепу будућност. Нико и ништа вас у томе неће спречавати. Ни чињенице, ни људи, ни власти. Сви воле да се надају, сви мисле да себи могу да уписују у заслугу бар један њен део и нико се не плаши да ће због ње можда бити позиван на одговорност.

„Потребно је страховито много дара да се мало генија учини подношљивим.“

Андре Жид

објектом своје критике и на неки начин признаје његово постојање. Гнев је слеп и не мора да види непријатеља. Можете писати сатиру о противнику, али не и о непријатељу. И, да бисте писали сатиру, потребно вам је да постоји онај према коме је управљена. Гневу то није потребно. Он је у нама, независно од околности. Да будем јаснији рећи ћу: може се исмевати онај кога не подносите, али не и онај који не постоји. Или онај кога желите да уништите. (Исмејавајући некога ви га у ствари чувате од уништења. Шта више, трудите се да га сачувате као објекат који оправдава вашу критичку активност.) На пример: тешко је било писати сатиру на хитлеровце, фашисте или усташе, управо зато што сте према њима осећали гнев, дакле, осећање јаче од сатиричне критике. Исмејавање нациста би било сувише блага реакција и представљало би неку врсту њиховог признавања као неизбежне, истине крајње негативне, али реалне људске појаве.

„Не пишемо књиге које желимо!“ рекао је један од браће Гонкур. Какве онда пишемо? Оне које можемо? Оне које нам на меће време? Оне које од нас траже читаоци? Или оне које можемо?

Борбе око Вуковара, Сарајева и других места нису само разрушиле те градове. Оне су за неко време опустошиле и нашу литературу. У ситуацији каква је код нас већ неко време питамо се каква би то могла бити тема и идеја која би могла надајати топове и до те мере заокупити писце и читаоце да им одврати пажњу од ратних збијања. Писати о томе рату данас, или бар за неко време, значило би правити „литературу“ од нечег што је језиво и сувише крваво, значичинити у ствари бласфемију. А претварајући се да ратна збијања не примећујемо, певати на пример о љубави и о лепом дану, дође некако некоректно и готово подло или неморално у односу на оно што се око нас забива.

Кад не бисмо знали своје године можда бисмо спорије старили.

„Љубав, коју нам хвале као узорак наших ужитака, понејвише је само изговор за њих.“ Choderlos se Laclos: „Опасне везе“. Једноставније и сликовитије то казују и Босанци: „Љубав је лукава измишљотина префригансиротиње, измишљена како би се без новца дошло до женскиња“.

„Јер ако истина, по мишљењу мистика, важи за видљиви свет и за људску комедију, уметничко дело, напротив, нема други смисао постојања, ни други циљ, осим да открива и износи на видело ту тајну стварност, па ако у томе промаша пада под стечај.“

Андре Жид

Излази, дакле, да га је спасила и тешила туђа несрећа говорећи му да пате и други, а не само он. Чак и више од њега. А основа таквог осећања није самилост већ људска злоба. Као у оној нашој, српској, изреци: да и комшији цркне крава.

Има нешто у књижевности што је снажније набијено негацијом и од најопштије сатире. То је гнев. Сатира, у ствари, још и одржава неки однос са

КРУГ, ОБАЛОМ (25)

ОД ИЛУЗИЈЕ
ДО СУМЊЕ

Пише: Мило КРАЉ

Припремам се за једно књижевно вече, за право „књижевни портрет“, како се уобичајило да се каже. Треба, наиме, да говорим о поезији савременог црногорског пjesника средње генерације Чедомира Вукићевића. Његове књиге већ сам читao, или прилика налаже да их још једном - овог пута „с оловком у руци“ - прочитам. Чиним то редом како су излазиле да бих освежио, провјерио и проширио своје утиске и мишљење које сам о њима својевремено стекао. Нешто од тога сложило се у овај текст.

Чедомир Вукићевић је један од оних пjesника који је у свијет поезије улазио поступно или сигурном узлазном линијом. Сензибилитетом лирског пjesnika пажљivo је ослушкивао поетске импулсе у себи и истовремено био стално отворен за изазове и подстицаје који су долазили из спољашњег свијета, дакле окружења. На живо, ствараљачкој комуникацији осјећајног и доживљеног са наслућеним и спознатим, Вукићевић је инсистирао континуирано, из збирке у збирку. Тако ће, потпунијим ослобађањем лирског субјекта и све већим ширењем спознајног круга, то јест искуства, његова поезија - на почетку тиха и углavnih исповједна - временом постата вишеслојна, разуђена и обогаћена како свијетом који носи у себи, тако и гласом којим га артикулише. То суочавање унутрашњег и „спољашњег“ њихово сударење и преплијетање које ће протећи и у знаку усложњавања поетског исказа, одвијало се, прије свега, на фону времена и природе. О томе, уосталом, говоре и наслови његових раних збирки: „Треба ли ме добра“, „Ноћ младих вишања“, „Ноћ младог жита“... Збирка „Злато и сумња“, пак, поред тога што потврђује пjesничку и животну зрелост аутора и тежњу ка новим прдорима, свједочи и о дубљем трагању за суштином свијета и смислом пјевања. Илузије, заноси и вјеровања с почетка пjesничке авантуре, сада све више уступају мјесто недоумицама и сумњи која је, уосталом, предуслов критичког примања сваког пjesничког изазова. Ствари и појаве овде, дакле, посматрају се с обије стране - с лица и с наличја - с овог другог понајвише. Отуда и злато и сумња у наслову књиге, отуда

одблјесци злата и тамни тонови сумње наизмеђично запљускују пјесме из ове збирке.

Но, тек појавом књиге изабраних пjesама, Чедомир Вукићевић књижевној критици и читачкој публици пружа могућност да потпуније сагледају његов дотадашњи пjesнички учинак. Наиме, преузимајући из својих ранијих збирки, успјешније и карактеристичније пјесме и пријужујући им нове, дотад необјављене, Вукићевић је свој избор назвао једноставно али и изазовано - „Зенит“. Тим називом хтио се именовати онај тренутак када се већ зрио пjesnik осврће за собом, својим књижевним и животним трагом, а истовремено најављује и нове видике и могућности.

Књига је наишла на неподијељену подршку критике. Поред тога што је истакнуто да се цјелине (то јест пjesничке фазе у њој презењтоване), допуњују и међусобно и испомажу, наглашено је да је Вукићевић пjesnik који пјева природно и изворно, увијек на подстицај, и који пjesнички чин види не као начин објашњавања живота него као сам живот. Пишући о овој књизи критика је аутора сврстала у ред најистакнутијих припадника његове пjesничке генерације.

Ипак, с обзиром да је овако конципирана књига, заправо поетика у њој, имала више, без обзира колико међу собом повезаних, рукаваца, за познаваоце Вукићевићеве поезије било је интригантно питање: којим ће се од коришћених или тек најављених путева кретати пjesnik у наредним годинама стварања?

Збирка стихова „Голуба црно крило“ која се појавила три године послије овог избора и која је добила угледну књижевну награду „Марко Миљанов“, одговорила је, мислим, и на то питање - и новим пjesмама и стављањем међу њене корице неких старијих, већ у избору позајмених пjesама.

Пjesnik је, прије свега, у овој књизи оштреје него раније, конфронтира он да свијета о којима је већ говорено - онај унутрашњи, најчешћи сањани и жућени и онај други - спољашњи, реални и најчешће „наметнути“. У провалији која их дижели чуо је поетски узбудљив глас, боље речено - крик, дошао до нових сазнања; па је и пјесму шире отворио према њима. У растре-

шеном свијету који настањује странице ове књиге све је мање илузије а све више сумње. Пjesнички тонови све су тамнији, ранија егзатаџија - иако је и овде има - препушта мјесто резигнацији, мада не и предаји. У стиховима ове књиге пjesник је горко запитан над судбином неких вриједности до којих му је посебностало. А то су, између остalog, пријатељство, љубав, традиционални (колективни и лични) симболи. Свјестан да је сан „отпјевана будућност“, како каже у једној пјесми, Вукићевић, ма колико окружен „лицем сотовим“ (опет синтагма из његове поезије) не мири се са умирањем и настајањем онога што је понија са собом и што је дубоко укоријењено у њему. Зато ће и уводну пјесму „Лица“ завршити овим стиховима:

„Боже ће су они моји пријатељи.
Она блага лица у којем невидбоју гишу.

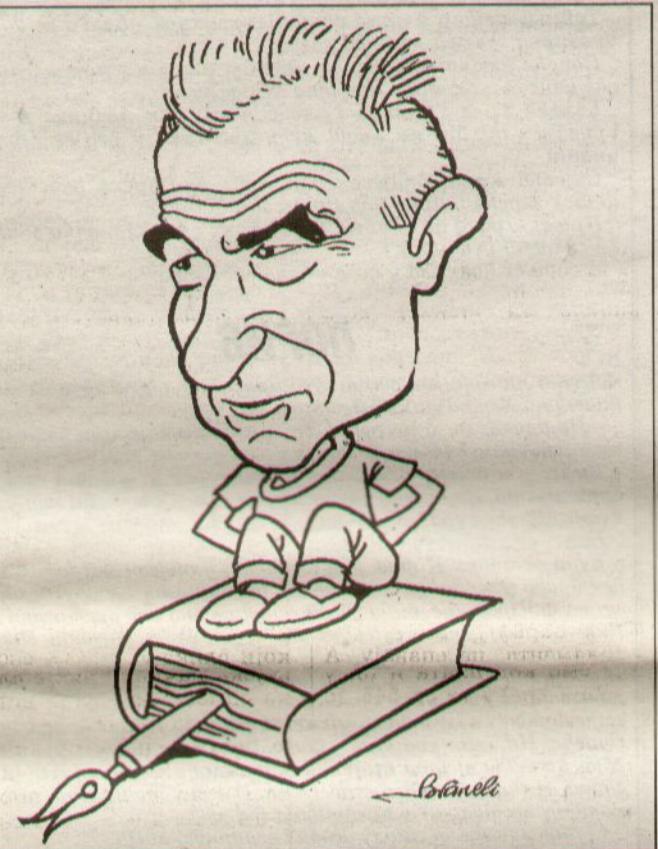
Јесу ли живи
Или само у књићама сужњи.
О жеђи људска,
О љубави - ѕросвијетли.“

Ваља обратити пажњу на посљедњи стих ове пјесме - „о љубави - просвијетли!“ Значи: нада у чистију страну свијета - у љубав и пријатељство, а уз њих и у предачку енергију и вјеру не јењавају, ма колико тога кидисало на сан и јаву пjesnikovu. Отуда се и бројне пјесме зајршавају молитвом и молбом - Човјеку, љубави, Богу... Те пјесме настале су у знаку и ритму оног унутрашњег бола из кога пjesnik, у жељи да га што достојанственије поднесе, моли:

„Боже, узвиси ми бол
га људски иштим.“

Иначе, ријеч „људски“ често се појављује у Вукићевићевим пјесмама. И то је, свакако, један од знакова да је естетско и етичко у њима повезано, и то чврсто.

Овај пjesnik аутентичног лирског нерва зна да чак и оним мјестима за која се привија да су општа утисне печат и да сопственошти, да у језику (о коме би се ваљало посебно писати) пронађе драгоцену ријеч примјерену свом осјећању свијета и поезије, да с креативним ослонцем на традицију, пјева у основи модерним поетским исказом и да тако своју пјесму чини отвореном за живу комуникацију са читаоцима.

„Шкртац ставља своје златнике у скрију, али чим скрију затвори, исто је као да je празна.“

Andre Jid: „О утицају у књижевности“*

„Именујем само кад хвалим.“

Andre Jid

Ваља разликовати утицај као подстицај и утицај као ограничење. Утицај који сведочи о сопственом сиромаштву од утицаја који сведоче о обавештењности и богатству сазнања.

Да би се било критичар од значаја и утицај мора се бити слободан и независан. Само тако његовим се судовима прибавља кредитibilitet и широко дејство. У садашњој нашој ситуацији то заборављају неки наши књижевни сужди.

Професори књижевности то не морају бити и они могу и страначки да се ангажују будући да рачунају да ће их слушати само ограничени аудиторији њихових ћака, у мањом праксим учионицама.

Andre Jid се у свом есеју „О утицају у књижевности“ жалио што више нема снажних олуја, више нема покрета и школа, па је „изглед књижевног тла данас готово савимали на мочвару“. Запаљујуће је да је тај есеј јављен 1900. године, што значи да описано стање у француској књижевности ево траје већ готово цео један век.

Трошити време - за разлику од шпанског „чинити

Andre Jid

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПИСЦИ НАШЕГ ПОДНЕБЉА

НА ЗАЛАСКУ ВИЈЕКА, НА ИЗМАКУ ЖИВОТА - НЕСПОКОЈИ

Три су године минуле од смрти пјесника Душана Костића.

Тим поводом, пјеснику и академику у постојану част, неколико ријечи, са осјећањем пуног задовољства, истог оног које ме је испуњавало док сам писао књигу о њему, па саопштење и ессеје објављене у нашој периодици; најзад, а можда и прије свега, док сам, по предсмртном завјештању пјесником, радио на припреми публиковања првог постхумног издања Костићевих лирских минијатура - збирке пјесама „Како ће се ово звати“.

Кад год се присјетим драгог пјесника и човјека, свог дугогодиšњег пријатеља Душана Костића, постојано ми је топло у души. Јер је наше свеколико пријатељство, и елементарно људско и књижевно, било утемељено обостранним повјерењем, поштовањем и искренонишћу. Однос природан за људе који за грађење међусобних односа имају на уму хуманистички принцип - оданост људском добру. А Душан Костић јесте био одан потпуно, о чему свједочи прије свега његова поезија, а и укупно његово књижевно стваралаштво.

Но, то веома добро знају сви људи који су Костића познавали, који су поштовали и вољели његову поезију, били импресионирани његовом уистину импозантном људском појавом.

Широки су били простори и путеви којима је Душан Костић бродио за свога дуга живота. И свудје се осјећао као свој на своме, у безброжним сусретима с људима и појавама, о чему је свједочио у неколиким књигама

својих путописа. Ипак, посебно се лагодно осјећао на просторима медитерана, којем је посветио читаве збирке пјесама и веома надахнутих путописних записа. Ова околнost и лично ми је позната из Костићевих казивања, која сам помно биљежио док сам радио на својој књизи „Свједок епохе“, објављеној 1996. године. Све речено, дјеловало је искрено и не мање узбудљиво но стихови посвећени медитерану који је за пјесника постао, као год и Плавско језеро раније, мјера љепоте за све.

За море пред Херцег Новим, на пример, пјесник је говорио да је „највећа љепота овог краја под брдима и неманичко што би му могло бити према“. Нешто од те „чудесне љепоте“ налазио је у призору који се нудио пјесникову оку с терасе дома у Србиној 23, у Херцег Новом.

На тој тераси пјесник је проводио многе сате и дане одмора, са књигом или свеском у руци, а на кољенима.

Одатле, неизbjежno, поглед би му одблудио ка густишту херцегновских кровова, па преко њих и чувене Канли куле ка морској пучини и Оштром рту на Превлади, на једној, или ка Игалу и Суторини, на другој страни.

Повратно, толико пута виђена и сваки пут на нов начин доживљена љепота, одавала се новим узбуђењима и стваралачким подстицајима.

И тако, у дугом низу година, све до претпосљедње и последње године пјесникова живота, кад је, већ сустинут и годинама и болешћу, испишио заиста мудру поезију, којом се пјесник, у ствари,

опраштао и од живота, и од вољеног града и од драгих људи који су му посљедње године живота испуњавали радишћу, били му својеврсна потпора.

Све ће се то, како знамо, наћи у већ поменутој, постхумној објављеној збирци „Како ће се ово звати“.

Рад на припреми те књиге испуњавао ме је двоструким осјећањем.

Прво, задовољством што је, како рекох, пјесник тај посао повјерио мени, а што сам схватио - како бих и могао друкчије?! - као израз крајњег повјерења; дабоме, у томе је био подстицај да једном послу, нимало лаком, приступим, није ми зазорно рећи, са крајњом одговорношћу.

Друго, осјећање душевне тјескобе и туге, сасвим сагласно са оном, пјесником, на коју сам нашао у поезији у којој је пјесник сводио неке животне рачуне, сучевљавајући се са близским крајjem.

То - на личном плану.

Али, исто тако узбудљиво, и потресно, у сучевљавању са многим животним појавама, због којих су се, на зајаску вијека и на измаку живота јавили дубоки пјесникови неспокоји.

И мора се вјеровати пјесниковој узбуђеној ријечи у пјесми „На зајаску вијека“:

„Мораш, мораш бити
очајан
на овом зајаску вијека
као немаш ћилике
ни да ћердати, себи
да објасниши
ошкуд и докле овом усја-
љеном времену
душа ћолико зла и ћоли-
ко мрачна“.

За мене лично, врхунац пјесникове предсмртне дра-

ме, које је био дубоко свјетан, али ју је стојички подносио, налази се у пјесми „Најезда ћутања“, мада је узимајући на читавим просторима ове поезије.

То је оно кад пјесник гледа како се „из дана у дан /половине изједначава(m) са стварима у соби“.

„Нешићо их нај риза, бива-
ју још нушиће.
Већ смо се штолико нави-
кли међусобно
га се и не ћејиремо, да
очујишијемо,
ах, све што не бисмо
некад;
као да личимо једно на
друго, већ и не смешта
и не смешта ово и оно међу
нама.

Говорим о пријатељству,
о разумијевању
нашег спарења и похаба-
ности, пролазности.
Године заједништва на-
ћи наше на оштаје мирење
и на неминовну суббину
све мрачније ћутања“.

Ето, тако је Душан Костић, склопивши свој осамдесетогодишњи животни и шездесетогодишњи стваралачки лук 19. октобра 1997. године у Војној болници у Мељинама, уронио у то своје коначно „мрачно ћутање“.

Рекао бих, учинио је то, упркос доживљјавању неспокојима, смрено, свјестан да је иза себе оставио дубок траг, разлог да га се увијек сјећамо с поштовањем и захвалношћу.

Знам посигурно и истичем то разговјетно: Душан Костић је срцем и душом припадао својој земљи и свом народу, без остатка.

Човјек громада! Човјек појава!

Велизар БОШКОВИЋ

ЧЕДО ВУКОВИЋ: ПРЕДСАНИЦЕ

Позна несаница би да себе успава, али сан
бјежи од прича предсаница.

ИГРА

Мирују чешћи морска вјетра у закриљу Будве.

Оске - остије дробна шишана на мокром тјеси.

Два пара, момци и дјевојке, у ходу парком Гризу јабуку са чешћији сјаране. Хићи затризи у исши мах, док се сударају чела и образи.

Чешћији смјеха - једнако се црвени десни и кора јабука.

А само једна сјаша простирајућа тајаву.

И једна трана кегра - занажана од птичјеј узлијета.

И један мали мосиј зачика Грејвши.

И један шторањ нај Старим Градом сјерима се за свијетлу зонаву.

И једно прољеће промиче унаприја испод младих корака.

Чешћији бијела смјеха са соком залоја у трлу.

Отирак јабука у шраву.

НОКТУРНО

Соба се њовукла у себе - лебди некуј усјрану.

Тешка тучина мрака насрна на моју обалу за прозором-шламс тиха воштаница нај књиј ом од несна.

Туштији вјештар и дрма сјушићене шкуре - блаћа се њовука прозирна завјеса крај узл лавља.

Посрђе јесма запушлат ћијанца улицом - моја несаница се изнова зажиће мај лену нјејесму.

Голема ћрла ћрмова ћрме с мора, док ћланине к небу ћрвију - дрхтији ми листиј међу прстима и рег се с редом инацији.

Сјевијна мјуња, блијесак залјусне прозорска двосјакла-истојији шрена ујтре ћламичак воштанице.

Пружам руку да ујалим шу сламку свјешта, иако знам да ће се оштији ћијаси.

А соба се њовукла у себе - чека свануће.

ПОРИВ

Љубиши ми се ријеч, веома љубоморна на хеленски мит о свијештеници Херо и момку Леандру:

- Не бричай ми о несрћи! То се и нама ријечима дешава на оштирици измеје чина и нечина.

Вјерујем и не вјерјем својој ријечи - она је, у битији својој, и бајка и мит. Зар ћако звучи и себи самој, особито кад у њој кујне поноћна ура?

Ево.

Буди се вијаки Порив, још слабовији и отисан матлом. Сав се претвара у жељу да нађе праву ријеч-ћамо, на другој обали мореуз. Протаре очи и сјаји свјешћу - она као аура озари лик Ријечи, свијештенице свјетлости. Од среће устареши Порив-је прашене, једине Ријечи! На ћако зајскри и Ријеч осрећена. И обое зажуде да се сјоје-да блијесне мотиви, да се вјесник дјељи изјава о чистаја зрача, о вадови и Гранашине штаме, са простијајима штамом појачује мреже. И зајлива Порив према знаку свјешће. Но, јама кај јама - Ђонека из себе искоја ћавола. И ћако, прорвали вјештар супротник и склопи очи онај ћламичак знака. И Ријеч, очарна до безумља, скочи у понор мореуз. Тако обое несташују у махнитијију штаса...

Сјујарадан ми на стјолу освјан недирнући лист.

Ни ријечи.

Коротина бјелина.

МАРКИЗА ИЛИ

Маркиза је обичавала да скреће еспресо док са терасе своје виле посматра дан који се јавља над Будвом. Лијено удише ваздух пун соли што га доноси вјетар с мора и препушта се задовољствима јутра. Тих неколико тренутака чистог ужитка, једноставност помијешана са тихим радостима постојања, представљали су драгоценост које се маркиза никада није лишавала. Или је то чинила ријетко, када би спријечили непредвиђени дојаји. Због чега би увијек жалила, јер сваки дан је само дан мање, и стога их треба искористити без остатка.

Поред шалице еспреса, по столу су уредно распоређене дневне новине спремне да их неко узме у руке и прочита, али маркиза чини све да пријатност коју осјећа не отрује каквом неповољном вијешћу. Она је осјетљива жена, суптилно ткана индивидуалност, једна од оних личности које искривам духом обасјају простор у којем бораве и људе се којима са друже. Она је жена од укуса, што у времену пристака није препорука већ отежавајућа околност. Но, због тога се, маркиза не узнемира. Напротив, управо на чинији да овом свијету мањка укуса и маште изградила је своју каријеру. А како свака успјешна каријера почива на деликатној равнотежи новца, моћи и повезаности са утицајним људима, ту равнотежу она је изграђивала годинама, опрезно и стрпљиво, не заборављајући да све иде к врагу укусу и најмања карика попусти. Могуће обавјештење да нека од карика попушта маркиза је сваког јутра очекивала да прочита у новинама, осјећајући страх којег се није могла ослободити. Стога она чини све да одложи читање новина, ту јутарњу молитву интелектуалца, како често кроз смјех говори, и препушта се њежном додиру свијетlosti.

У неко доба Алма, дјевојка за све и дружбеница, износи на терасу припремљену нартилу, а тешки ми-

мармон, официрски кор и угледне званице. Чиме је то Медерак заслужио титулу маркиза поуздано се не зна, али претпоставка да је његов обавјештајни рад у Боки за рачун Француза а против Руса и „брајдатог смутљивца“ - како је маршал Мармон називао Петра I допринио томе, та дакле претпоставка чини нам се вјероватном. Но, послије пропасти француске власти породица одлучује да нове, аустријске окупаторе није упутно изазивати од непријатеља добијеном титулом, уследјећи чега племство пада у заборав док га маркиза као пуноправни наследник не оживи до осамдесет година касније

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ЗАПИС О АХАСВЕРУ

Када се данас послије „Декартове смрти“ говори о изведености романсијерскога поступка Радомира Константиновића, о складу који је у овом роману постигнут у двополноти философских принципа који стоје у начину мишљења два супротстављена лика и њихових психолошких разни, дијаметрално опречних, онда је неопходно рећи и да је постигнуто јединство у двојству, досегло ону усредређеност варирања једног јединственог која је постигнута у Константиновићеву роману „Ахасвер“, објављеном средином шездесетих година.

Роман Радомира Константиновића „Ахасвер“ носи у поднаслову напомену - или трактат о пивској флаши - и на тај начин упозорава, врло енергично, на једну појаву која је евидентна сваком оном читаоцу који прати романсијерске напоре и напоне овога писца, почев од његовога првога романа „Дај нам данас“. Овај роман се појавио прије педесетак година и зајртао својеврсну авантуру нашега модернога романа, авантуру која је била вратоломна, досљедна и, то треба нагласити, плодоносна. Сам распон ове авантуре од романа „Дај нам данас“ (романа који се зајртао исто толико на одбацивању свега онога што подразумијева традиционална романсијерска форма колико и на уочљиво поетски интонираној вербалистичкој) па до романа „Ахасвер“ не свједочи само о сазијевању једне литеарне форме, иако се може и мора схватити и тако, не-го свједочи, у првом реду, о духовном сазијевању Радомира Константиновића. Ако се за роман „Дај нам данас“ каже да је био једна непосредна, поетска про-

јекција, онда „Ахасвер“ треба да се прихвати као изразито иронична пројекција, пројекција овога свијета настала као одстојање према свијету. То дистанцирање свједочи, ако оба ова романа посматрамо као двије непоновљиве и остварене реалности, о унутрашњем ситуирању Радомира Константиновића: од занесеног учесника у ткиву романа („Дај нам данас“) до немилосрдног испитивача („Ахасвер“).

Константиновић је искристо апокрифну варјанту легенде о Ахасверу, Јеврејину - луталици, која води своје поријекло из Библије, али је почетком 17. вијека актуализирана у Њемачкој. Апокрифни спис је библијску легенду о Јеврејину којега је Христ проклео да лута по земљи до судњега дана интерпретира на начин који од Ахасвера ствара не само трагичну личност него, у првом реду, само оличење зла. У Константиновићевом роману Ахасвер је управо затечен у ситуацији када пред самим собом своди рачуне. А то значи да Ахасвер испитује своју ситуацију рачунајући на све условности свога положаја у свијету. Његов монолог, а читав је роман у ствари непrekидни монолог Ахасверов, отвара Ахасверову егзистенцијалну ситуацију која лута по времену, прецизније речено у времену. У томе лутању, у томе самообрачунавању уочавамо један модерни начин мишљења и одређени модерни сензибилитет. Константиновић Ахасвер је свим оним што значи његово преиспитивање, његово неуротично стање, личност која изражава душевне и духовне позиције савременога човека.

Не би се, међутим, могло

рећи да је Ахасвер, у интерпретацији Радомира Константиновића, цјеловита личност у конвенционалном значењу те ријечи. Ахасвер је самосвијест која се преиспитује и само као таква, као структура која се увијек поново остварује, која егзистира само остваривањем - она је и могућа. Као пасивитет она је непостојећа, јер је континуирани активитет услов његовога опстанка. Духовни активитет те самосвијести не открива само ситуацију у којој егзистира него је и сам надограђује и ствара. У томе разграђивању и грађењу, у томе процесу остваривања и битише Ахасвер. Његова зона остваривања је у говору: он се остварује тиме што изриче оно што није речено а тиме, eo ipso, поништава оно што је већ речено. На тај начин Ахасвер јесте само оно што није, а није оно што јесте. Он је осуђен на вечно живот па је према томе негација смрти, али је исто тако и негација живота, јер не припада смрти која и сама припада животу. Та ослобођеност од смрти, та бесмртност, или, ако хоћете, несмртност и чини га могућим у ситуацији да негира све људске условности и да их истовремено потврђује.

Релативизам који је основ Ахасверова начина мишљења, његово егзистирање у крајњој инстанци, омогућило је Константиновићу да доведе у питање свеколике категорије човјекова мишљења које су условљене човјековим односом према смрти. Ослобођена сваке метафизичке димензије, Ахасверова свијест доводи у питање присуство, стварно присуство, егзистенцијално присуство, човјекове свијести која се бави свим овим духовним проблемима. Ослобођена од страха пред смрћу, Ахасверова свијест постаје неодољиво безобзирна у својим мисаоним консеквенцијама. Ту ја и видим Константиновићеву дистанцирану мудрост: у овоме поступку

што изразито људску трагедију доводи у ситуацију да оствари духовне просторе који изражавају бесконтактни релативизам. Тада релативизам докида и саму трагику. Ахасвер живи вјечни живот - сав његов проблем је у томе да жуди ка томе да почне да комуницира са предметима око себе - са једном, на пример, пивском флашом. Флаша постаје његова јединствена права духовна опсесија.

Константиновићев роман о Ахасверу постаје тиме иронична ругалица човјековој жељи да престане да буде ограничена свијест. Да би то постигао, Константиновић се послужио изванредно рафинираном употребом онога језичкога медијума који је карактеристичан за модерну, нововјекову филозофију. Дајући реченичним клишеима значење унутрашњега контекста, Константиновић је постигао романсијерске ефекте који су и свједочанство његове духовне концепције. Као што за Ахасвера ослобођење од смрти значи немоћ и пораз, тако и за Константиновића трагика Ахасверова значи шансу да се иронично освијетли овај свијет у којему само активитет и дух могу да се одупру и да позивају на нове, људске отпоре.

У роману „Декартова смрт“ је, дакако, оно иронично из „Ахасфера“ доведено до потпуног поистовјеђења са унутрашњим, психолошким па се читалац налази пред ликовима као пред опредмећеним моделима духовној утемељености изведеница. Тиме се оно иронично претвара у скептично тумачење свијета и живота. А пред скептом се растаче и опште и посебно. Уједно.

У ровињској биљешци из септембра године 1963,

Константиновић је записао: „Завршавао сам тад текст „Ахасвер или трактат о пивској флаши“. Веома тешко сам радио“.

Дакако, значење реченице „веома тешко сам радио“ означава, по моме ујерену, онај процес у роману „Ахасвер“ да се иронично освијетли овај свијет у којему само активитет и дух у отпору могу да се одупру и да позивају на нове, људске отпоре.

У колажно компонованој књизи „Бекет пријатељ“ Константиновић и сам свједочи о унутрашњој генези свога романсијерскога поступка: „Помиšљао сам да је Бекет - пише Константиновић - некаква „унутрашња“ негација Џојса, некакав Џој побуњен против Џојса. Али агонија писника ми ћи, распад херојског дела, агонија епике, то је епоха (оно, дакле, што се не може избеги: у моме искуству то је „Дај нам данас“, 1952; или и кампања због „антихериозма“). У чланку „Где је Толстој?“ (1959) говорио сам о умирању епског, о смрти јунака: „Умирање епског је и смрт јунака. Јунак без приче не постоји, као што не постоји прича без јунака. У основи ове агоније јесте агонија субјекта, агонија личности: „личност више није личност“, у свету који „све судбине своди на једну једину судбину човека лишеног сопствене судбине“, и који се (свет) „све више претвара у огромни концентрациони логор у коме су, као у сваком логору, сва лица иста“.

Константиновић је, дакле, исписивао агонију личности, агонију субјекта. То чини и данас.

Иронију је, међутим, све више потирала скепта.

Вук КРЊЕВИЋ

НА ПАЛУБИ

Суђон тори, а ми ћи не осјећамо.
Дубоко нас је наквасило йроклестсво.
Одвели нас у празнину и равнодушност.
А оитет свако од нас ионешто
болно зна.
Ко се йритрема за опис наше поштуне
несреће?
Што чекамо? Хоћемо да будемо гости
у пролазу између мора
и Џалме,
небријжљиви према времену крви
и зала,
не исишијући ко све то пријрема.
Па зар, на крају, нијесмо сви
поражени.
Чему су служила сва таја пуштовања.
Коме је нуђено то воће и вино.

Војислав ВУЛАНОВИЋ

ДВОСМИСЛЕНОСТ

ховну близост међу људима који дијеле слична интересовања, прецизније Маркиза је била убијећена да заједнички пороци чвршће повезују људе него оданост идеалима. А такав став, који Маркиза није избегавала да износи јавно, представља је основ за ласцивне коментаре о природи везе између ње и њене дружбенице Алме. На што је Маркиза одговарала двозначним осмијехом својих бестидних усана, осмијехом који не потврђује али и не оповргава, већ допушта свакоме да сходно разузданости властите маште замишља шта се то у вили збива када и посљедњи гост напусти салон за пријем. Судимо ли по причама које су кружиле градом, машта њених обожавалаца била је изузетна. Лично не вјерујем у те приче, сматрам их лажима осуђених људи који морају задовољити потребу да оно што не могу претворити у себи равно бар попљују и огаде. Пријатељство те двије жене било је искрено, те заслужује наше поштовање.

Занемаримо ли кућне послове у којима се Маркиза уопште није сналазила и за чије обављање била јој је неопходна особа вјешта и од повјерења, Алма је управо за кишних дана који у Будви умију бити депресивни на себе преузимала тешку улогу дружбенице. „Не знам шта се збива, али дочим кише лијено почну да се ваљају с мора а југо притисне град, осјетим потребу да некоме исповиједим оно што су људи прошлости називали „истина о мојему животу“ иако у мом случају ту никакве истине нема, а често ми се учини ни живота“, говорила је. Тада јој је потребан неко да налије чашу коњака, одржава ватру у камину, да ћути и пажљиво слуша дуге исповијести. И да јој, пошто алкохол и туга учине што је до њих, уклони с лица остатке шминке избраздане сузама. „Цијenu самоће плаћамо тренуцима слабости и понижења“, говорила је.

Маркиза је била богата, чак огавно имућна и за

прилике које владају у Будви. Зли језици тврде да је њен новац зарађен „преко оне работе“, дакле неморално. Али неморално зарађен новац у овом граду нити је ријектост нити разлог за узбуђење: сувише је новца у оптицају за чије поријекло није дозвољено питати, тако да је Маркизино богатство скоро непримјетно. Посједовала је вилу у којој се налазило осам гостинских соба, два салона за пријем гостију раскошно опремљена, једна банкет-сала, а у поткровљу смјештен је мали базен, сауна и вјежбаоница са гимнастичким справама. У пространој гаражи паркирана су три луксузна аутомобила, беспрекорно одржавана иако их Маркиза не употребљава, они служе Алми када одлази у набавку потрепштина за домаћинство или када је неопходно дочекати најављеног госта на аеродрому и поштедјети га непријатности превоза таксијем. Маркиза још посједује неколико пословних простора на атрактивним локацијама, бутик ексклузивне гардеробе безобразно високих цијена, као и ортачки дио у једном од престижнијих ресторана града. Довољно за лагодан живот, рекло би се. Но, уколико су тачне гласине, истина тихе, да Маркиза већи дио својега богатства дугује чињеници да се уз њену помоћ уговарају послови прања новца, онда увијек постоје разлози за бригу и нелагодно освртање за собом. Али како Маркиза није пружала повода за такве приче, она нијесу узимале мања. Своје богатство носила је лежерно, без истицања, као што се носи ријектка, смртоносна болест која човјека стигматом издваја од других људи, но којом се не хвали около.

„Богатство је порок и ствара зависност попут наркотика. Новац подстиче на заборав, а живот обавија илузијом сигурности и због тога је опасан“, говорила је. А да би се одупрла погубном утицају новца Маркиза је прибјегавала „вјежбама у ескетизму“:

напуштала би свој живот и одлазила у град где је не познају, изнајмила би собицу у неком јефтином пансиону, и тако лишена свих лагодности надала се да ће без сметњи успјети да осмисли властито постојање, утврди његове вриједности и освијетли значења стаза које се пружају пред њом. То вријеме прочиšћења и суздржаности проводила је у дугим шетњама, изbjегавајући разговоре са људима осим онога што је неопходно. Годило јој је да погледом испитује зачујена лица пролазника, уживала је у сазнању да за њих представља нешто тајновито, жену коју би вољели упознати али које се истовремено и плаше. Није тражила друштво, одговарало јој је да у самонаметнујућу усамљености истражује границе сироваштва: мало је гладовала, мало уживала у простој храни, пажљиво је одмјеравала задовољства која ће себи дозволити, тачније покушавала је да их открије у најосновнијим потребама. Иако је негдје у својој свијести наслућивала да је све то игра, скоро хир који не обавезује никога, Маркиза је хтјела да вјерује да то што чини ипак није лишенено смисла. У крајњем, тјешила се, јасније сагледава суштину новца и природу разлике коју чини међу људима. Размишљајући о новцу схватали је да разлика није у количини, јер послије извјесне суме новац постаје недовољна апстракција. Разлика је у вјештини којом се новац претvara у моћ, а потом са колико мајсторства употребљавамо ту моћ да би по сопственој вољи обликовали стварност. Тим мајсторством овлађују ријектки, оно је за многе скривено, недоступно, чак и када га виде на дјелу не умију га препознати. Маркиза је, по нашем ујерену, припадала том реду мајстора: новац и стварност били су медији њеног умјетничког исказивања. „Новац омогућава неслучејну слободу избора, због чега и није проблем укоко од човјека начини роба“, говорила је.

(фрагмент)
Драган РАДУЛОВИЋ

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

САБЛЬ И ЖЕНА

(Приповијетка „Сабља“ Џамила Сијарића)

„Сујурни су само њушеви који воде од срца к срцу”

Тамил Сијарил

Жена је енigma, велика тајна, о њој и њеној љубави, заносној љепоти ис- причане су многе приче, написани небројени романи, пјесме, сонети, поеме, епови, драме. Међу том тушмом и тмом љубавних историја су и Пјесма нада пјесмама из Библије, Ноћ скупља вијека, цетињског пустинјака, дичног влади- ке Рада Томова, ту је не- гдје и Борина Коштана из истоимене драме, Омер и Мерима, те чувена Хаса- нагиница, да не помињено Ајтматовљеву Цамиљу с Кавказа, Тамару Јермонтовљеву из поеме Демон... та прича о женама је нај- већа и најдражана роман- ријека која тече главним током свјетске књижевно- сти од њеног почетка до последњег објављеног књижевног дјела негдје у древном Багдаду, Паризу, Москви и многим другим свјетским престоницама духа, пјесме, писане рије- чи.

крила „биједу“ у коју су игром случаја запали њих двоје. Но, можда, је сликајући неким „благим бојама које су ишли на боју каћуна“ исказивала унутрашња преживљавања, тајну свог женског срца. А, и у касаби се причало да она болује неку неизлечиву больку и да јој спаса нема. Није јој могао помоћи ни учени кадија са својим ћитабима, мудростима из књига. Оно што је било евидентно, што се знало, било је то да је „једне вечери, у сам сунчев залазак, пред кадијин одлазак из Акова, болесница узела и јарким бојама, све наоколо веселим и ведрим, обожила прозоре и врата, и затим стала да се спрема за пут“.

Ето („у сам сунчев залазак“), пред пут у непозната кадијиница (чије име није казано, као ни кадијино) је оставила поруку неком, опрощтај, остави

Композиционо прича је беспрекорна, уоквирена између два пута чија симболика је исказана именовањем збирке („На путу путници“). Између два пута нестају, одлазе људи, „а остају само вјетрови“. Када је сазнао за љубавне односе кадијинице са сабљаром Капланом кадија је неизоставно захтијевао да њих двоје отптују у први петак, опет негде за Босну, да траже сада лијека за обоје. Животни круг, пут се затворио: од Босне до Акова, и опет пут Босне. Тајна овог зачараног круга прелијепе кадијинице и ученог кадије открива се у средишњем дијелу приче која је исказана у епистоларној форми; састоји се из седамнаест дјелова, сваки дужине једног писма, о чему је могуће приповједач водио рачуна, имао на уму приликом цјелокупне замисли, композиције ове врсне литературне творевине. Између два пута, који дискретно наговештавају крајње тачке лесило се

крајње тачке, десило се све у животу ових двеју апартних личности чија лична драма прераста у универзалне, опште људске оквире. Прича о њима, њиховим усудима, испреплетеним и нерешивим односима, који по примају драмске и драматичне обрисе, откривена је случајно и о њој секазује на једном високом приповједачко-поетском

или боље рећи на драмском нивоу. Прво, у њој несметано тече прича која се претаче, преобликује у прави, стварни живот, у истиниту повијест људског срца, у љубав, чисту и непатворену поезију.

Послије одласка кадији-
нице и кадије из Акова,
можда, и из живота, не
зна се, остало је тајна, хан
у којем су некако борави-
ли срушили су јесењи вје-
трови и са њим, његовим
нестанком нестали су из
сјећања и ликови кадије и
лијепе кадијинице. Но из
рушевина хана, из креча,

гомиле земље вакрснула је прича, истина о бившим мистериозним станарима што су дошли из Босне. Вријеме је открыло затрпане кадијине књиге и не-послата писма која је он писао исто кадији у Босни, даици његове жене с подигнутим молбеним томом у казивању.

„О, виђени, о, учени, о, поштовања достојни, о, међу људима одабрани, у уму бистри, у срцу меки, у књизи ученији од свих научених, у добру бољи од свих добрих, у срећи срећнији од свих срећних - чуј ме, кадија фојнички, у Фојници, у Босни, да ишо моје жене - о којој сам ти већ раније писао да је болесна, а сада ти ево причам да сам пао у траг једног лијеку, који ће, надам се, жену моју излијечити, и ево, учени кадијо Хајим ефендијо, о чему се ради...“ (прекид текста мој. М.В.)

М.В.)
Кроз читава ова писма провлачи се ово обраћање као рефрен, молба и молитва, као вапај, немоћ, као исповијест залубљене и увријеђене људске душе за све неприлике, брачну превару која му је опустошила живот, разорила унутрашњи мир, повриједила душу. Сикже непослатих писама је једноставан, то је прича о класичном љубавном троуглу. Кадија је, по чувењу, казивању тражио ковача сабља из Акова који је ватром вигњева укивао у челик сабље ћаволе, мајмуне, лавове, тигрове и друге звијери, јер је знао да се болест његове жене једино може излијечити ако попије воду с врха те сабље. Кадија је, како знамо, с кадијиницом допутовао у

Аково и нашао ковача Каплана, али он је већ био изгубио моћ да кује и сакива сабље које могу да излијече људске бољке", а све то - вели - због једне жене". И он сада тражи од кадије да му чита молитве, пише ћитабе како би опет могао да на ватри вигња, ватри срца скује сабљу, утисне у челик тигрове, ћаволе, птице... да би опет вода с ње могла да

Скоро сви Сијарићеви књижевни ликови имају добру душу, рецимо, као планинци Даицани, Бишевци и многи други, али туризам је основна њихова карактеристика. И кадија пише писма и моли се да се стиша бура, мрежња у њему; рекао је же ни послије свега што се десило само то да сјутрама путују, натраг за Босну. Она је то прихватила без имало противљења, као да се и у њој стицала страст, љубавна бура. Сијарићеве личности су источњачки мудре, мирне с вјером у Бога: кадија је умјесто прекора, свађе као за жени само да се спреми за пут, а како читамо у првим страницима његовог

Челик сабље.
Непослати писма су "васијетнама ф(ар. - пер.), опоручно писмо, тестаментат" исповијест човека који вали за помоћ, запомаже над рушевинама свог живота који су изне-
у причи „сваки пут је божији“. Најзад, напослијетку, на крају крајева лијепим женама гријеси се лако праштају. Има зато у животу и литератури безброј примјера.

Милош ВУЛЕВИЋ

| EGE |

ДИВИНИЗАЦИЈА МОДЕРНОСТИ

(Одређење појма модерно)

„Човек живи речима”.

Н. С. Јесков
јалектичком начину мишљења први је у свему супраординаран другом, јер се ради о различитом низу чињеница и сазнања.

Категорије модернизација и модерно временом мењају своје садржаје, свој онтологшки статус, што неминовно води до промене онтологашког статуса појединачног књижевног дела, како у контексту националне, тако и у контексту ненационалне књижевности. Промена онтологашког статуса условљена је, између осталог, променом културних, креативних и аналитичких модела који нуде веома разноврсне дефиниције ових категорија. Како и сама књижевност временом подлеже новим законима уметничког развоја. У зависности од нових

рассејају ја зависноста од нових односа реалности и уметности, као и од нових духовних потреба, - то је схватљиво што и најмодерније концептирана книжевна дела, након известног прериода, у коме су представљала примере деконструкције традиционалних облика, прелазе у корпус традиционалног книжевног наслеђа, након што су и сама изазвала нове процесе де-конструкције, уступајући место модернијима од себе.

На флуидност многих дефиниција, и у синхроној и у дијахроној равни, упућује дијада традиционално-модерно, с једне, као и дијада модерно-постмодерно, с друге стране. Читав колоплет питања и недомисла процистиче из једноставне чињенице да модерно у односу на традиционално делује веома радикално, док у односу на постмодерно делује смањеним степеном радикалности. То нас утврђује у уверењу да процес модернизације било које уметничке области не може бити доведен до крајњих консеквенција, јер такво настојање може постојати само као естетски идеал (у виду садржински и формално савршеног дела или **сведела**). Читава проблематика постаје још сложенија уколико прихватимо чињеницу коју у својој књизи су герира Тери Иглтон - да се постмодернизам налази на умору и да његове креативне и поетолошке премисе већ неколико година нису подстицаје очекуваним смешама у ви-

На сложеност тематике и про-

На сложеност тематике и проблематике о којој је реч указају без икавских ограда сви ствараоци и проучаваоци у последњим деценијама нашег века, почевши од пародигматске књиге Хуга Фридриха Структура модерне лирике (1969), преко књига Рената Пођолија Теорија авангардне уметности (код нас преведене 1975) и Мидрага Павловића Поетика модерног (1978), до мало коментарисане а драгоцене књиге Виктора Жмеграча Повијесна поетика романа (1987), у којој аутор тврди да постоје три основна импулса модернизма: 1. критички (који упућује на спознајно-аналитичко интересовање за живот), 2. магијски (који наплашава јас између уметности и других облика) и 3. утопијски (који води уметност ка антиципативној машти).

на основу вишегодишњих испитивања, као и на основу понекад дижаметрално супротстављених мишљења поједињих естетичара, теоретичара и самих стваралаца, чини нам се најприхватљивијим мишљење Миливоја Солара који тврди да се суштина сваког **модерног** конципираног књижевног дела заснива на могућности да у читаоцу изазове „**накнадну репродукцију**“. При томе посебну важност добија теорија рецепције, као и два закона: закон филијације и закон алеаторности, будући да је основно настојање свих чинилаца - да од читаоца направе **са-ствараоца!** Модерни писац, dakle, превасходно жели да удовољи новој осећајности, да задовољи нове духовне потребе, односно да новим делом непосредно допринесе књижевном развоју језика на коме ствара.

Радомир В. ИВАНОВИЋ

КУЛТУРА, И УМЈЕТНОСТ

НАСЉЕДСТВО

У ИШЧЕКИВАЊУ ОТВАРАЊА ПРВЕ МУЗЕЈСКЕ ЗГРАДЕ У БУДВИ

Древна Будва настала половином првог миленијума прије Христа, један од туристички најатрактивијих центара Медитерана, на прату трећег миленијума још увијек чека на отварање својих темељних културних потреба. Ове године приступило се реализацији идеје да се у згради својевремено предвиђеној за Етнографски музеј, отвори изложбена поставка која би подразумјевала излагање значајнијег дијела културног наслеђа Будве (археологија, етнологија, историја), што подразумјева оријентацију на музеј комплиексног типа (Завичајни музеј или Градски музеј). Грађевинско - занатски радови на поменутој згради су у завршној фази, а недавно се приступило и планирању реализације финалних радова, чиме ће се створити сви услови за отварање прве адекватне музејске зграде у Будви, граду богате културне традиције.

Како указују антички историјски извори, писани споменици и богатство археолошког материјала, Будва представља и један од најстаријих урбаних центара на Јадрану. Множство споменичког наслеђа Антике и Средњег вијека упућују на континуирање и активан живот овог древног града. Налазећи се на бурној граници између култура Истока и Запада, Будва, као ургана цјелина, обилује специфичним карактеристикама у односу на изузетно историјских етапа, а у зависности од преваже различитих традиција које су обилежиле развој града у датом раздобљу. Наведене културе су у овом изразито медитеранској поднебљу међусобно пројамле, комплементарно се надопуњују и тако стварале суштинску особеност града, без тенденција ка потенцијалу њихове различитости.

Како што знамо, једна од основних културних премиса једнога града је постојање музеја чији експонати на општим начин откривају његову културно-историјску специфичност. Музеј чувају многа свјежочанства наше културне прошlosti, оне лагане еволуције у човјековом вјечитом трагању за ложепrimacem, као незамјенивим предусловом хуманизације друштва да-нашице и свјета будуности. Музејски предмети су сами по себи документи или свјежочанства прошlosti, па је ради тога и музеј објекат комуникације, а, истовремено, и центар информативних, компаративних, сервисно-образовних, културно-умјетничких, научно-истраживачких и других могућности комуникација и информација.

У оквиру јавне установе „Музеј, галерија и библиотека“ Будва, „Музеј“ су у организационом смислу најкомплекснија радна јединица, а подразумјевају дјелатно-

Могућности истраживања и са-

бирања етнографског материјала у будванском региону је веома велика. На овом реалитивно малом простору одвијају се разноврстан и интензиван живот. Посебно је привреда заступљена у свим основним облицима: сточарство, повртарство, воћарство, рибарство и мајстарство. Такође су сачувани и разноврсни облици понашања приликом разних свечаности и других облика колективног изражавања емоција, вјеровања и међусобних односа. С обзиром на брз развој и преобрајај овог подручја неопходно је што прије приступити даљем активном систематском сабирању и истраживању етнографског материјала. Извештији недостатак музејског етнографског материјала и истакнути проблеми које доноси убрзани ритам урбанизације овог краја унапређавају старе облике живота и карактеристичних употребних предмета, императив су хитног приступа усвајању концепције истраживања терена и сабирања материјала.

Досадашње прикупљање етнографског музејског материјала ослањају се на концепцију да се у оквиру зграде својевремено предвиђене за Етнографски музеј представи дуо традиционалног етнокултурног наслеђа. Дакле, карактеристични предмети везани за градску средину, каква је Будва, као и предмети типични за сескую средину на размезу континента и мора која, углавном, чини будванску околину. Збирка броји преко 200 предмета од којих већа истаји неobično вриједне употребне предмете везане за градску средину, а прикупљене откупом у задње две године. То је порцеланско посуђе са краја XVIII и поч. XIX в. (Cardiff), риједак примјер фјорентине (тороготи свијећњак) из XVIII в., као и навигациони инструмент (секстант и барометар), такође из XVIII вијека. Од ријетких сакралних предмета из збирке издваја се ратничка икона-триптих из XVI вијека са централним ликовима представом коју окружују Св. Ратник и Св. Јован Крститељ.

Посебно већа напоменути и скрепнути пажњу да је скоро отварање Завичајног или Градског музеја и, како се, такође, надамо, Археолошког музеја, од ванредног среће, културног и научног интереса за град Будву, Црну Гору и шире, јер би се јавности учинио доступнији увид у ријетке и непримједне археолошке и етнографске артефакте, нарочито је истакнута на примјеру привјеска у облику амфоре, минијуша са не-гродијним главицама и ванредном примијеру брош са митолошком представом Зевса који у облику орла у канџама носи Ганимеда. Скоро комплетан покретни археолошки материјал је конзервиран и рестауриран, а самим тим и спреман за презентацију.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

Посебно већа напоменути и скрепнути пажњу да је скоро отварање Завичајног или Градског музеја и, како се, такође, надамо, Археолошког музеја, од ванредног среће, културног и научног интереса за град Будву, Црну Гору и шире, јер би се јавности учинио доступнији увид у ријетке и непримједне археолошке и етнографске артефакте, нарочито је истакнута на примјеру привјеска у облику амфоре, минијуша са не-гродијним главицама и ванредном примијеру брош са митолошком представом Зевса који у облику орла у канџама носи Ганимеда. Скоро комплетан покретни археолошки материјал је конзервиран и рестауриран, а самим тим и спреман за презентацију.

• Наше подручје је посебно интересантан тип илирског шљема.

Илирски шљем је добио име по мјесту налаза, наиме највећи број примјерака је за придржавање поставе, која је потврђена на подручју Балкана.

ИЗЛОЖБЕ

„ЗЛАТНИ РАМОВИ БРАЋЕ БОЦАРИЋ“ У МОДЕРНОЈ ГАЛЕРИЈИ

● Дајући свој дојринос обиљежавању јубилеја Етнографског музеја у Бања Луци основаног 1930. године, а чији је оснивач и први управник био Будванин Шипро Боцарић, „Модерна галерија“ из Будве реализовала заједничку изложбу умјетничких дјела сликарка Анастаса (1864-1944) и Шипра Боцарића (1876-1941).

Изложба је названа по истоименом филму „Златни рамови браће Боцарић“ редитеља Вејтика Хаџисмајловића, снимљеног 1987. године у копродукцији „Синема“ из Сарајева и „Зета филма“ из Будве. Посјетиоци и љубитељи умјетности имали су прилику да отворају изложбе 22. новембра погледају овај занимљив документарни материјал који на одређени начин прати живот и дјело умјетника рођених у Будви.

Изложено је 17 Анастасових и 7 Шипрових слика као и музејски материјал из власништва „Музеја Републике Српске“ из Бања Луке: фотографије умјетника и њихових чланова породице, документа, разгледница и писма. Посебно је занимљив материјал везан за рад Анастасовог сина Саве Боцарића који се бавио карикатуром (умро у Каракасу 1965. године) као и унуке Бранде Бужане Боцарић која живи у Риму и такође се бави сликарством.

Посјетиоци изложбе имали су прилику да погледају и туристичке водиче који је урадио Шипро за Етнографски музеј, тачније музеј Врбасовине 1930. године са пуном занимљивостима о Крајини, њеним предјелима, људима, обичајима и народној ношњи.

Највећи број радова на изложби је власништво бањалучког рада са слике „Босанка“, „Чобанин“ и „Старац“ које се налазе на изложби, а власништво музеја са Цетиња и галерији из Будве.

Међу изложеним Анастасовим дјелима својом љепотом скреће пажњу на себе слика „Жена у бијелом“.

У центру композиције је стојећа женска фигура у пеплосу, са плаштом на десном рамену и, без обзира на сву крхкост, фигура дјелује изразито монументално.

На њој посебно долази до изражaja умјетниковог смираја

из основног тона слике. Другу

группу чине слике интензивније боје са паралелним потезима који као густе мреже пре

кривају цјелу слику и уочljivи су по колориту. Његови сачувани радови из бањалучког периода су доказ изванредног хроничара који је наособен начин забиљежио једно друштво.

Доказ његовог бањалучког

рада су слике „Босанка“,

„Чобанин“ и „Старац“ које се

налазе на изложби, а власништво музеја са Цетиња и галерији из Будве.

Међу изложеним Анастасовим дјелима својом љепотом скреће пажњу на себе слика „Жена у бијелом“.

У центру композиције је стојећа женска фигура у пеплосу, са плаштом на десном рамену и, без обзира на сву крхкост, фигура дјелује изразито монументално.

На њој посебно долази до изражaja умјетниковог смираја

из основног тона слике. Другу

группу чине слике интензивније боје са паралелним потезима. Овакав начин сликања биће карактеристичан за његов читав бањалучки период од 1914-1941. године. Почиње серијом слика из свакодневног живота, а поготово студијама сељака и народних мо-

истаћи да је Висариона насликао и сликар из Петроваца Марко Грегорић 1898. године и овај портрет се чува у ризници манастира Прасквица.

Анастас је, као и Грегорић, митрополита сликао по фотографији и ови портрети су доказ богатог академског образовања, сликарског умјетника, дубоко изражавајући, саликом који је вејшто изучен из тамне, пригушене позадине на јасним инсистирањем на освијетљеном и мисаоном лицу. На оба портрета, поготово на Грегорићевом, видљива је импулсивност и необична пригушеност која је још једна потврда изванредног академског реализма. Јубилицу је Анастас урадио на Цетињу, у вријеме док је радио своју једину реализовану скулптуру-бисту краља Николе 1899. године. Заиста годину већу се још један Анастасов скулпторски рад који није реализован, али је сачувана његова фотографија изложена на изложби у модерној галерији. Ради се о пројекту споменика црногорском владици Његошу. Ово је први пут да неко приказује владику у црногорској ношњи на конју. Јејовим руком придржава узде, а у десној ју перо.

Утицај академије у Венецији огледа се посебно на дјелима насталим у сарајевском периоду које све више попримају импресионистичке специфичности. У том периоду почиње да се занима и за мотиве које карактерише нов поступак, другачије освјетљење и наношење боје. По свом опредељењу и образовању реалист, био је добро обавијештен о томе што се дешава у европском сликарству. Код њега је постојала несумњива потреба да се поиграја бојом и да потражи нека новаја техника рјешења, па уводи дивизионистичку технику која се огледа првенствено у вертикалним потезима. Овакав начин сликања биће карактеристичан за његов читав бањалучки период од 1914-1941. године. Почиње серијом слика из свакодневног живота, а поготово студијама сељака и народних мо-

ја, али и изразито монументално.

На њој посебно долази до изражaja умјетниковог смираја

из основног тона слике. Другу

группу чине слике интензивније боје са паралелним потезима. Овакав начин сликања биће карактеристичан за његов читав бањалучки период од 1914-1941. године. Почиње серијом слика из свакодневног живота,

али и изразито монументално.

Највећи број радова на изложби је власништво бањалучког рада са слике „Босанка“, „Чобанин“ и „Старац“ које се налазе на изложби, а власништво музеја са Цетиња и галерији из Будве.

Међу изложеним Анастасовим дјелима својом љепотом скреће пажњу на себе слика „Жена у бијелом“.

У центру композиције је стојећа женска фигура у пеплосу, са плаштом на десном рамену и, без обзира на сву крхкост, фигура дјелује изразито монументално.

На њој посебно долази до изражaja умјетниковог смираја

из основног тона слике. Другу

группу чине слике интензивније боје са паралелним потезима. Овакав начин сликања биће карактеристичан за његов читав бањалучки период од 1914-1941. године. Почиње серијом слика из свакодневног живота,

али и изразито монументално.

Највећи број радова на изложби је власништво бањалучког рада са слике „Босанка“, „Чобанин“ и „Старац“ које се налазе на изложби, а власништво музеја са Цетиња и галерији из Будве.

Међу изложеним Анастасовим дјелима својом љепотом скреће пажњу на себе слика „Жена у бијелом“.

У центру композиције је стојећа женска фигура у пеплосу, са плаштом на десном рамену и, без обзира на сву крхкост,

ФЕЉТОН

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1941-1945 (10)

СИТУАЦИЈА У ГРБЉУ ПОСЛИЈЕ ПАРТИЗАНСКОГ ПОВЛАЧЕЊА

Пише: Јован Вујадиновић

Драматични догађаји у априлу 1942. године дјеловали су као снажан политички и психолошки шок на припаднике и симпатизере Народноослободилачког покрета у Грбљу. Осећала се, код већине, збуњеност у ситуацији каква је настала. Окупаторска пропаганда је громогласно ширila вијест о коначном поразу партизана, не само у Црној Гори, већ и у читавој Југославији. Никаквих видљивих знакова да се ради о пропагандној лажи није било. На главним свјетским ратиштима армије сила основине још увијек су постизале успјехе. Њемачке армије су биле стигле до Кавказа, и биле на Волту, биле у предграђу Москве и држали у чврстом обручу Лењинград. Њемачко-италијанске снаге су господариле Сјеверном Африком. Још није било наговештаја о преокрету током II свјетског рата у корист савезника. А, војство домаћих „националиста“ је упорно позивало „зведену браћу“ да им се придруже и све ће им бити опроштене. Па, ишак, и поред свих искушења само је релативно мали дио те „зведене браће“ приступио „националистима“

и потпуно прекинуо сарадњу са народноослободилачким покретом. Таквих није било више од петнаестак у читавом Грбљу. Међутим, претежан дио бивших партизана и других активиста НОР-а остао је и даље спреман да се ангажује на задацима антифашистичке борбе, који су у датим условима били могући. Свој положај су схватили само као привремено одсуствовање од пуног судјеловања у борби против окупатора.

Претходно учешће у партизанским јединицама, рад у органима народне власти и других борбених антифашистичких организација, и ако то грађа свега три до четири мјесеца, извршио је снажан утицај на њихове припаднике. Учврстило се и осмислило ујверење у оправданост борбе против окупатора и фашизма као покрета и политичке насиља. Захваљујући таквим околностима, у Грбљу се, у пролеће 1942. године, нашао респектабилан људски потенцијал који је био одлучујући фактор за одржавање континуитета Покрета. У врло тешким условима, и представљао основу његовог даљег нарастања.

На остваривање тог континуитета имала је великолепни утицај и особита солидарност и заједништво, које се снажно развијало међу његовим припадницима у Грбљу. Наиме, у атмосфери побједничког расположења националиста послије повлачења партизана и настојања да се грубим фалсификатима оцрни и компромитује народноослободилачка борба - реакција је била врло изражена тежња припадника и симпатизера Народноослободилачког покрета за међусобним контактима и повезивањем. У оскудици информација и сазнања, које би могле охрабрјити и отварати перспективе, сусрети „старих другова“, исказивање међусобне солидарности и подршке, дјеловали су врло подстицајно на јачање морала и ујверености у коначну побјedu. Лакше се одолијевало разним изазовима и притисцима, уз сазнање да се исте тешкоће и ризици дијеле са бројним истомишљеницима. Израстао је тако, у Грбљу, један нови, до тада непознати дух близости и осећај заједништва, који нијесу почивали на традиционалним родбинским братственичким или

племенским везама. Контакти се прво устављају у ужим срединама - у селима и заједницама, да би се даље проширили на читав Грбље. Њих иницирају истакнути активисти, у првом реду чланови и кандидати КПЈ, скојевци и руководиоци омладинских актива. Али, јавља се и један број раније незапажених појединача, међу којима и људи зрелијих година, који су уживали углед као озбиљни и уважени Грбљани. Такође спонтани, контакти између појединача и мањих група постепено прерастају у сталну и организовану активност.

У том тешком и са многим ризицима повезаном дјеловању, била је веома корисна помоћ једног броја партизана - илегалаца, који су стално или повремено боравили на терену Грбља. Неколико њих се нарочито успјешно снапло и ефикасно дјеловало у врло отежаним приликама, које су владале у Грбљу у току већег дијела 1942. године те их ваља поменути.

Рако Радуловић - по занимљију је био техничар на служби у војсци Краљевине Југославије. У Которско-приморској чети био је на дужности

замјеника комесара. Вратио се из Катунске нахије послије неуспјелог повлачења. Као илегалац кретао се на подручју Тивта, Кртола и Грбља. Од јесета 1942. године све дуже борави на терену Доњег Грбља. Испољавао је изузетну упорност у устављању контаката са људима у селима где је иначе то било нарочито отежано. Имао је посебно успјеха у стварању разноврсних облика организованог конспиративног рада - што је, у датим приликама, било врло значајно. Руководио је обновљеном организацијом КП у Грбљу. Од средине 1943. године био је ангажован на дужностима у Среском комитету КПЈ Котор, а касније у Окружном комитету за Боку.

Блажо Смиљанић. Студент технике из Котора, био је партијски руководилац у Которско-приморској чети доњег расформирања. Приликом повлачења распоређен је на политички рад на терену среза Котор. У току јуна 1942. године долази у Грбље. Неко вријеме борави у Сутвари, затим у Братешићима, одакле прелази у Трешњицу, коју користи као базу из које се че-

сто кретао до већине села у Грбљу. Погинуо је несретним случајем на једном ширем илегалном састанку код Трешњице 15. марта 1943. године. Смиљанић је био врло образован и присан и непосредан у комуницирању са људима. Спретно се кретао по терену и остваривао бројне контакте са активистима Покрета. Његова популарност у Грбљу је била велика. Утицао је да се бројни појединци чврше вежу за Покрет.

Стево Јовановић. Јуна 1942. године укључује се у илегални рад у Грбљу. Он је био из Бјелоша, код Цетиња. По занимању је био пра-светни радник - наставник, а имао је и завршену школу резервног официра. Првотоје је боравио у Братешићима, али се убрзо почeo кретати и до других села. Својим врло ангажованим радом видно је допринио оживљавању Покрета и ширењу круга његових припадника. Остао је непрекидно у Грбљу до јесени 1943. године. Имао је посебно видну улогу у организовању Грбљског партизанског батаљона у вријеме капитулације Италије и био његов комесар.

ПОДСЈЕТНИК

... А САБЉА ЈЕ СЕРДАР ЈОЛЕ

• СТО ГОДИНА ОД СМРТИ СЕРДАРА ЈОЛА ПИЛЕТИЋА

Далеке 1814. године у пиперском селу Завала родио се у кући ратника Илије Пилетића седми и најмлађи син коме су надели име Јоле. Мајка Јолева, Ђевана, била је родом од Костића из Жупе Никшићке. Упозната се са будућим мужем, Јолевим оцем, у једном окршају Црногорца са Турцима код манастира Острога у коме је Ђевана чинила чудо од јунаштва. Илија је управо по тој врлини запазио храбру Жупљанку и одабрао је за брачног друга. Петорица Јолеве браће погинули су у борбама са Турцима, шестог су убили Ровчани из крвне освете. Једино је Јоле умро природном смрћу.

Тај најмлађи син Илије Пилетића постаће касније љути осветник, прослављени јунак и војсковођа, сердар, сенатор и мудри државник. Његовеш вршњак, био је учесник свих великих догађаја и битака које је Црна Гора имала у периоду владавине Ђегоша, књаза Данила и краља Николе. Није било ниједног сукоба са Турцима од 1836. до 1879. године у којима није учествовао сердар Јоле Пилетић на целу својих Пипера. У познитим биткама на Вујем долу, Граховцу, Муратовици, Бишини, Краси, Нишићијама, као и у борбама око Спужа, Подгорице, Никшића, Бара и Улциња Јоле Пилетић се истакао као вјешт и мудар војсковођа и лични јунак. Огроман је његов удио у укупној борби за слободу Црне Горе. За вријеме познатог Омер-пашићог напада на Црну Гору 1851-1852. године Јоле Пилетић с Пиперима је имао текаж задатак да не дозволи продор подгоричких и спушских Турака бјелопалјиком долином и тако се споје са војском Омер-пашића која је надирала, од Никшића. Налазећи се између двије ватре, сердар Јоле с Пиперима успешно је одолијевало турској нападима. Том приликом је задобио и двије ране од којих је једна била врло тешка. У бици на Острошкој треди 1862. године, за вријеме Другог Омер-пашићог напада на Црну Гору, пиперски батаљон на целу са сердаријом Јолем извојевао је сјајну побједу. Све ове битке опјењава је народни пјесник и посебно мјесто дао сердару Јолу.

У једној од најславнијих црногорских битака, на Вучјем долу, Јоле је са својом brigadiom задобио највећу славу. Наиме, у јеку саме битке књаз Никола је био обавијештен да се Турци спремају да са јаким снагама заузму Ковчег, брдо које је доминирало Вучјем долом. Знајући да би то било катастрофално за црногорску војску књаз Никола је наредио сердару Јолу да са својом brigadiom по сваку цијену заузме Ковчег и на њега изнесе топове прије Турака. Као прави косовски јунак Јоле је крчио пут својој brigadi сабљом у руци и заузео Ковчег. Ситуација на ратишту се нагло промјенила. Настао је прави полом турске војске. Заузећи Ковчега било је пресудно за славну побједу коју су Црногорци извојевали на Вучјем долу.

Јоле је због свога јунаштва и успешног командовања ушао на велика врата у пјесму и легенду. Народ је знао да цијени његову храброст и мудрост и с правом му је то признао. Један дијалог између књаза Николе и сердара Јоле народ је преточио у пјесму која живи и данас, пјесму која је била врло популарна и била на неки начин заштитни знак овог прослављеног црногорског ратника и војсковође:

- Што си сјетан, сердар Јоле?
- Невоља је, Господар!
када Јоле млад бијаше,
цефердар му циктијаше
око Спужа крвавога
и китице Подгорице.
Сад је Јоле остарио,
мегдана се оставио.

Предање каже да је у једном неспоразуму између књаза Николе и сердара Јоле књаз Никола захтијевao да му је сердар Јоле врати сабљу коју му је својевремено поклонио. Сердар је то учинио без поговора уз коментар: „На ту сабљу, Господаре, а сабља је сердар Јоле“.

Јоле Пилетић је као разборит и мудар човек вршио и дипломатске послове. Његов га, заједно са Шутаном Шоћем, шаље у Скадар на састанак са Осман-пашом ради преговора око повраћаја Врањине и Лесендра Црногорца. Лукави Осман-паша није хтио ни да чује о повраћају поменутих острва, већ је понудио сердару Јолу и Шутану Шоћу велику награду ако постану његови поданици у борби против црногорског Владиће. Јоле му је на то одговорио: „Не бих га, се поттурчио и то учинио, па да ми дадиши и Скадар и Цариград и бутум сву царевину...“ Пипери и Јоле су уз Рада Томова и његову државу од које Турци никад није добили. Бушталија је био силнији и чувенији од њега. Оридије су му Југорци разбили, а њега погубили. Глава му виси и данас о гајтану у Цетињској ками кули. Опробај се и ти, Осман-паша, од њега нећеш боље проћи...“ У књизи рођених у једној православној парохији у Дубровнику стоји записано да је сердар Јоле Пилетић кумовао прворођеном дјетету руског конзула у Дубровнику, Константина Петровића, умје књаза Данила, што говори да се и књаз Данило ослањао на сердара Јолу у дипломатским пословима.

Одмах послије завршетка црногорско-херцеговачког рата 1878. године, дошло је до размишљања, а потом и до отвореног сукоба, између књаза Николе и сердара Јоле. Сердар Јоле је био врло отворен, храбар и правичан човек. Није се либио да каже у лице свакоме оно што мисли да је право, па ни самом књазу Николи. У народу су остале бројне андготе и приче о Јолевим људским вр-

линама. Епилог сукоба између Књаза и Јоле био је Јолево протjerivanje у Србију. Већ наредне, 1879. године, сердар Јоле је са 14 чланова своје породице и са још шест породица Пилетића, укупно 47 чланова, прешао у Србију и настанио се у Нишу, тачније у околини Ниша. Пилетићима су се пријеузиле и неке друге породице из Пипера. Живио је сердар Јоле у Србији пуних двадесет година. Умро је у Нишу где је и сахрањен прије сто година, 30. јануара 1900. године.

Сердар Јоле је у црногорском народу ожалењен како дољикује. У народу је остала да живи тужбалица као аутентичан израз народне жалости за својим прваком, за кога се могло рећи, као и за Новицу Церовића, уз три књаза, сједијаше:

Зар су крила саломљена,
крилат орле!
Зар су руке прекрштене,
сив соколе!
Зар су очи затворене,
соколове!
Зар је сабља преломљена,
од челика!
Ја те нећу ни жалити
зор јуначе!
Јер одлазиš, Обилићу,
љути змају...

Сердар Јоле је био цијењен и у Србији. Ни тамо се није мирио са неправдом, па је једном приликом дошао у сукоб и са краљем Миланом Обреновићем. Био је носилац бројних црногорских, руских и српских одликова: медаље Обилића, ордена Таксовског крста, Светог Ђорђа, Свете Ане, Александра Невског... У Нишу је био познат унук сердара Јоле, Блажо Пилетић. Блажо Пилетић је у име свих Црногорца настанио у Србији послао телеграма саучешћа руском цару Николи II Романову поводом мучког убиства руског конзула, Штербина, у Косовској Митровици од стране арнаутских банди које су радиле у служби Турака, марта 1903. године. У телеграму, између остalog, стоји: „Уиме свију Црногорца настаних у краљевини Србији, покорно молим Ваше Величанство да изволи примити топло саучешће у жалости за изгубљеним Григоријем С. Штербином. Племенита крв неумрлог Штербина, проливе на одбрану наших права, вапије за осветом...“ Да напоменемо да је руски конзула боравио на Косову у циљу заштите српског и црногорског становништва од Турака. Руски цар је примио телег

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

МЕДИЦИНА

ВИТЕЗИ МЕДИЦИНЕ

„Вјештина лијечења зачела се још од давнина: она се јавља чак више од сто хиљада година прије настанка данашњег човека. Наука лијечења је нешто новија од ове вјештине. Одлучујући заокрет од натприродних до природних рационалних објашњења болести изгледа да се догодио у Грчкој, негде између 500-е године прије и 500-е године послиje нове ере. Хипократу, грчком љекару, обично се приписује новине у медицинској мисли. Од Хипократовог времена наука лијечења градила се на доприносима великих броја људи. Неколицина изузетних достигнућа, због своје револуционарне природе, издваја се од осталих”, пише у књизи „Витези медицине“ Стивена Лепера. Чини се примјереним и интересантним, на раскрсници времена, на прелазу између два миленијума, без великих претензија, потјетити се само неких од великих проналазака на подручју медицине.

Питање функционисања људског тијела старо је ко-лико и људска мисао, а питање међудејства између мишића (срца) и крви нај-дуже је остало без одговора. Поред многих изванредних сазнања из области физиологије током историје, откриће крвотока сматра се најепохалнијим. Прилоге студијама из анатомије и физиологије срца дали су Хипократ, љекар Александријске школе Еразистрат, Римљанин Гален, Андреа Весалиус, професор хирургије и анатомије у Падови 16-ог вијека, као и његови савременици Мител Серветус и Реалдус Коломбо, но крвоток је открио Вилијем Харви (1578-1657) Енглез, израчунавајући срчани ударни и минутни волумен, претпостављајући да крв из артерије прелази у вене и доказује да крв у венама тече ка срцу. Објавивши 1628. г. своје чувене закључке измијенио је ток медицинске мисли.

Антоан Лавоаџе (1743-1794) начинио је по-сљедњи пресудан корак у разумевању крвотока ти- ме што је недвосмислено показао зашто је дисање неопходно. Радовима Лавоа-џеја претходила су открића вакума, нове „воздушне пумпе, открића Ричарда Ло-уера, Џозефа Пристлија и других.

У области микробиологије веома важну улогу одиграло је откриће микроскопа. Још је Сенека прије нове ере за- пазио да закривљене површине могу да увеличју слику једног предмета, Родер Бекон у 13-ом вијеку први пут употребио закривљена кристална сочи- ва, сложене микроскопе усавршио Холанђанин Захаријас Јансен, а Галилео Галилеји начинио већи број микроскопа. Роберт Хук био је први човјек који је описао ћелију-ткива плуте, док је најславнији од свих научника који се у том раном периоду бавио микроскопијама и њиховом примјеном био Холанђанин Антон фан Левенхук (17-и вијек), за-четник науке о бактериоло-гији и протозоологији. Први је видио и описао протозое и бактерије назавши их микроскопским животињама. О хемији као бактериоло-гији и протозоологији окренуо се 1856. године још један генијалан научник - Луј Пастер, родоначелник бактериологије као науке. Постављајући те-

БИОЛОГИЈА МОРА

ТАЈНА ЈЕДНЕ ИНВАЗИЈЕ

орију да клице узрокују оболења, открио је и пастреријацију (вина, а не млијека) процес производње сирћета, процес ферментације пива... Усавршавају је до-стигнућа на пољу истраживања антракса (црни пришт), открио вакцину против пилеће колере, антракса и бјеснила створивши велику заинтересованост за рад на стварању других вакцина. Чврст доказ да одређене клице проузрокују одређену болест пронашао је млади њемачки љекар Роберт Кох, пронашавши узрочника антракса и одгојивши клицу изван човјечјег тијела. Кох је увео метод раздавања смјесе микроорганизама на саставне дијелове и кориштење агар желатина као чврсте подложе за културу, открио и изоловао узрочника туберкулозе који је по њему добио име Кохов бацил, открио вибрије колере и путеве преношења ове опасне болести као и туберкулински кожни тест. За своја открића пријмио је 1905-е године Нобелову награду. Други један Нијемац, Емил Беринг открио је метод пасивног преношења имунитета путем серума на примјеру дифтерије и тетануса, док су изазваче ове болести открили Едвин Клебс и за тетанус, Јапанац Шибасабуро Китасато. Године 1923-е Гастон Рамон утврдио је Рамонову вакцину, дифтерични токсайд, која је скоро у потпуности елиминисала дифтерију као болест дјечјег добра. Алфонс Лаверан 1907-е године добио је Нобелову награду за откриће узрочника малярије, а хирург Роналд Рос ријешио (уз помоћ Патрика Менсона) загонетку преношења ове болести. Раздобље од 1875. до 1910-е често се назива златним добом микробиологије: откри- вене су скоро све бактерије које проузрокују болест људи, многи паразити, а почела је да живи и наука о вирусима. Назив „вирус“ сковој је Пастер, од латинске ријечи за отров. Постојање вируса први су, на крају 19-ог вијека, наслутили Мартинус Бјеринк (Холандија) и Дмитриј Ивановски (Русија), независно један од другога. Едвард Ценер је први вакцинатор који је објавио своје резултате на пољу вирусологије (1798-е године - вакцина против великих богољубија), а вакцинација се показала толико ефикасном да данас изгледа да су велике богољубије прва заразна болест уклоњена са земаљске кугле. Френсис и Салк су у 1942-е године створили прву вакцину против грипа, Сејбен је створио најефикаснију вакцину против дјечје парализе итд. Зачетник областима епидемиологије је мађарски љекар Игнац Филип Семелвјас, који је поставио општа епидемиолошка начела.

Може се, дакле, закључити да се свако откриће у медицини може поредити са низом карика, сазнања многих познатих и анонимних истраживача који је један од њих - талентованији, искуснији, вјештији, ученији, инстинктивнији и срећнији повезао у ланац новог открића. О проналасцима у другим областима медицине, хемиотерапији, хирургији, анестезији, интерној медицини, радиологији и генетици у сљедећем броју - у новом миленијуму.

Др Оливера Симић -КОВАЧЕВИЋ

„Година медуза“ никако да се оконча. Ево, ускоро ће де-ценија како се ти бескичме-њаци умножавају сваке године и масовно нестају. Pelagia noctiluca у Средоземљу и Aurelia aurita на читавој француској обали. Прва, која особито јако жари, привлачи посебну пажњу. Она образује кордоне који практично онемогућавају купање. Раздира рибарске мреже и упропашћују рибу обмотавајући је својом слузом. Постала је непредвидива чак и за биологе који су успјели да моделирају циклусе њеног раста.

Жаклин Гоа (Jacqueline Goy) је француски стручњак за медузе. Она је, радећи у Природњачком националном музеју, доказала 1989. године да та умножавања медузе Pelagia noctiluca не трају дуже од пет година, а да период њиховог проређивања траје од десет до дванаест година. Са својом екипом она је обједолила климатско поријекло демографских експлозија код медуза. Њена опажања и подаци прикупљени у европском библиографији показују да умножавање медуза Pelagia noctiluca почине годину дана послије топле и суве сезоне. Да би установили ту везу истраживачи су обељежили средоземну климу са три параметра: температуром зрака, атмосферским притиском и количином падавина. Присуство - или одсуство - медуза је регистрирано у архивима поморске станице Вилфранш-сир-мер Моделизација циклуса медузе Pelagia noctiluca, коју су установили научници, потврђена је враћањем у прошлост све до 1775. године. Међутим, медузе се нијесу на то обазирале и заинтичиле су се да се, од 1991. године враћају сваке године на средоземне плаже.

Ма како била прозрачна, Pelagia noctiluca често оста- вљају јакаца и пода-ци прикупљени у европском циклусу. Едвин Клебс и за тетанус, Јапанац Шибасабуро Китасато. Године 1923-е Гастон Рамон утврдио је Рамонову вакцину, дифтерични токсайд, која је скоро у потпуности елиминисала дифтерију као болест дјечјег добра. Алфонс Лаверан 1907-е године добио је Нобелову награду. Други један Нијемац, Емил Беринг открио је метод пасивног преношења имунитета путем серума на примјеру дифтерије и тетануса, док су изазваче ове болести открили Едвин Клебс и за тетанус, Јапанац Шибасабуро Китасато. Године 1923-е Гастон Рамон утврдио је Рамонову вакцину, дифтерични токсайд, која је скоро у потпуности елиминисала дифтерију као болест дјечјег добра. Алфонс Лаверан 1907-е године добио је Нобелову награду. Други један Нијемац, Емил Беринг открио је метод пасивног преношења имунитета путем серума на примјеру дифтерије и тетануса, док су изазваче ове болести открили Едвин Клебс и за тетанус, Јапанац Шибасабуро Китасато. Године 1923-е Гастон Рамон утврдио је Рамонову вакцину, дифтерични токсайд, која је скоро у потпуности елиминисала дифтерију као болест дјечјег добра. Алfonс Laveran 1907-е године добио је Нобелову награду. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Alfonsov Laveran 1907-e godini dobio je Nobelovu nagradu. Drugi jedan Nijemac, Emil Bering otkrio je metod pasivnog prenošenja imuniteta putem seruma na primjeru difterije i tetanusa, dok su izazvaci ove bolesti otkrili Edvin Klubes i za tetanusa, Japanač Šibasaburo Kitasato. Godine 1923-e Gaston Ramon utvrdio je Ramonovu vakciju, difterični toksojed, koja je skoro u potpunoosti eliminisala difteriju kao bolest dječjeg dobra. Al

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

ПОЉОПРИВРЕДА

МАСЛИНА И БРШЉАН

Маслине уништене бршљаном

Бршљан (брстак) је вишегодишња зељаста пузajuћа (лијан) зимзелена биљка. Успјешно се прилагођава топлим и хладним подручјима умјереног појаса. Није избирач земљишта. Храну и воду узима из земље а са развојем паразитира на биљкама уз које се пење. Међу биљкама коровима-паразитима који је нашао домаћина у маслинине јесте бршљан. Наравно, ту су још кострика, скромут и друге које угрожавају маслинину али не сицу сокове из грана маслине већ се пењу и узимају простор граничима маслине те је на тај начин као коров угрожавају. Бршљан је постепени освајач маслине и њен тихи и сигури убица. Бршљан паразитира и на другим врстама воћака и шумских култура али је изузетан љубитељ маслине.

Бршљан није нова напаст на маслинину јер је постојао и ranije, али пошто су се маслине крастиле, храниле, земља обрађивала, међе градиле, није се могао уселити у маслињаке и правити штете. Тако је и дасна у малом броју маслињака чији се власници старају о њима. Послије другог светског рата и онако ослабљено маслинарство нашло се у новој кризи. Настао је период развоја туризма, изградње инфраструктуре и многих кућа што је довело до немилосрдног крчења маслине. Настао је увоз маслиновог уља и повећана потрошња других биљних уља. Ови и други чиниоци утицали су да се маслињаци напуштају и препуштају судбини природе. Настало је рушење међа, запуштање засада и од њих су настајале шуме и пашњаци. Развиле су се многе коровске биљке у маслињацима и међу којима и бршљан.

Старо дебло и гране маслине имају рапаву кору, често и трулих дјела, а млада кора гранична доста је мекана. Поткорно ткиво млађих грана маслине има доста сокова, хранљивих материја и воде. Поред тога маслина је зимзелено дрво чија физиологија не престаје ни зими. Такође и бршљан је активан у току зиме нарочито кад су топли дани. То су повољни услови за учвршћивање, пораст и исхрану бршљана на стаблу маслине.

Бршљан у почетку док је млад споро расте и споро се пење, али постепено захватава

стабла у почетку развоја, а цијelu површину у засаду очистити од свих коровских биљака. На стаблима која је бршљан освојио сасјећи бршљан изнад земље, окопати око стабла и извадити из земље дио коријена бршљана. Дио бршљана који се везао за гране по могућности у потпуности скинути и ослободити гране маслине јер се може десити да бршљан још дуго исцрпљује маслинину. Уништавање бршљана је могуће цијеле године.

Чуо сам, кажу, довољно је пустити козе и оне ће уништити бршљан, или га је довољно само пресеји. Тачно је да је бршљан омиљена храна козама. Козе, међутим, једу лишће бршљана до висине коју могу дохватити и бршљан по земљи, али на жалост козе поједу и младе изданке маслине. Оне не могу појести и чврсти дио стабла бршљана учвршћен за маслинину, па не бисмо могли прихватити да се овај проблем рјешава козама. Сасијења бршљановог дебла изнад земље на деблу маслине може утицати на сушење бршљана али је неопходно сјечење на два места свих његових дјела који се пењу и избацује парчета дужине 10-15 сантиметара, јер у противном (при само једном пресеку) долази до калусирања, то јест поновног спајања на пресеку. Стабла маслине која су била угрожена од бршљана треба прихранити, окопати, орезати и ако треба подмладити и штитити од болести и штето-чини.

Јован М. МЕДИГОВИЋ
дипл. инг.

дебло, дебље гране и граничице тежећи да се пење према врху маслине. Приземни дио бршљана и дио који је на деблу маслине може бити и преко 10 сантиметара дебљине. Не сметајте му хладовину и увлачите се кроз шупљину маслине, али воли свјетlost нарочито касније кад ојача и почне цвјетати и давати плодове. У периоду доношења плодова достиже врхунац развоја и почне да се грана захваљуји дио грана и границице маслине. У тој фази маслине је у канџама бршљана и тежи да дaje границе према врху да би се обнављала и хватала више свјетlosti и сунчеве топлоте. Маслина се тако понаша и кад се не красти и подмлађује или је обухваћена шумом. Та околност доводи до огњевења доњег дијела стабла, ломљења и сушења појединих грана. Стабло маслине захваћено бршљаном постепено престаје са доношењем плодова, а од текине лисне масе, грана и плодова бршљана под утицајем вјетра и кишне гране се много више ломе и маслине изваљују из коријена, нарочито оне које су сађене иза међа и где су међе пале. Долази и до сушења цијелих стабала.

Бршљан се шири прије свега захваљујући птицама које једу његове плодове и избацују сјемене са стабала маслине. То сјемене касније и биљчица бршљана почиње да се шире око стабла. Кад се добро укоријени почиње да се пење уз стабло. Шире се и по земљи од стабла до стабла. Младе биљчице бршљана размножене сјеменом, или деловима биљке, хране се из земље а кад се попуни на маслину учврсте се за ткиво адвентивним коријенчима и почину да се храни соковима из ткива маслине које је маслина намијенила својим организмима. У почетку маслина се бори али када бршљан освоји и ојача постепено смањује исхрану из земље а све више узима воду и храну из ткива маслине.

Борбу против бршљана, као и против других корова, за спас маслине треба отпочети на вријеме, чим се појави. Примјенити потпуну агротехнику и спријечити ницање и развој свих корова па и бршљана. У засадима који се не обрађују обрадити окопавањем дио око стабла и уништити бршљан и друге корове око

СОЧИВО (ЛЕЋА)

Очистити 500 гр. пасуља, опрати га и ставити у хладну воду да се кува. Послије 15 минута кувања, оциједити воду у којој се не красти и подмлађује или је обухваћена шумом. Та околност доводи до огњевења доњег дијела стабла, ломљења и сушења појединих грана. Стабло маслине захваћено бршљаном постепено престаје са доношењем плодова, а од текине лисне масе, грана и плодова бршљана под утицајем вјетра и кишне гране се много више ломе и маслине изваљују из коријена, нарочито оне које су сађене иза међа и где су међе пале. Долази и до сушења цијелих стабала.

Бршљан се шире прије свега захваљујући птицама које једу његове плодове и избацују сјемене са стабала маслине. То сјемене касније и биљчица бршљана почиње да се шире око стабла. Кад се добро укоријени почиње да се пење уз стабло. Шире се и по земљи од стабла до стабла. Младе биљчице бршљана размножене сјеменом, или деловима биљке, хране се из земље а кад се попуни на маслину учврсте се за ткиво адвентивним коријенчима и почину да се храни соковима из ткива маслине које је маслина намијенила својим организмима. У почетку маслина се бори али када бршљан освоји и ојача постепено смањује исхрану из земље а све више узима воду и храну из ткива маслине.

Борбу против бршљана, као и против других корова, за спас маслине треба отпочети на вријеме, чим се појави. Примјенити потпуну агротехнику и спријечити ницање и развој свих корова па и бршљана. У засадима који се не обрађују обрадити окопавањем дио око стабла и уништити бршљан и друге корове око

СОЧИВО (ЛЕЋА)

Очистити 500 гр. пасуља, опрати га и ставити у хладну воду да се кува. Послије 15 минута кувања, оциједити воду у којој се не красти и подмлађује или је обухваћена шумом. Та околност доводи до огњевења доњег дијела стабла, ломљења и сушења појединих грана. Стабло маслине захваћено бршљаном постепено престаје са доношењем плодова, а од текине лисне масе, грана и плодова бршљана под утицајем вјетра и кишне гране се много више ломе и маслине изваљују из коријена, нарочито оне које су сађене иза међа и где су међе пале. Долази и до сушења цијелих стабала.

Бршљан се шире прије свега захваљујући птицама које једу његове плодове и избацују сјемене са стабала маслине. То сјемене касније и биљчица бршљана почиње да се шире око стабла. Кад се добро укоријени почиње да се пење уз стабло. Шире се и по земљи од стабла до стабла. Младе биљчице бршљана размножене сјеменом, или деловима биљке, хране се из земље а кад се попуни на маслину учврсте се за ткиво адвентивним коријенчима и почину да се храни соковима из ткива маслине које је маслина намијенила својим организмима. У почетку маслина се бори али када бршљан освоји и ојача постепено смањује исхрану из земље а све више узима воду и храну из ткива маслине.

Борбу против бршљана, као и против других корова, за спас маслине треба отпочети на вријеме, чим се појави. Примјенити потпуну агротехнику и спријечити ницање и развој свих корова па и бршљана. У засадима који се не обрађују обрадити окопавањем дио око стабла и уништити бршљан и друге корове око

СВЕ О СОБНОМ ЦВИЈЕЋУ

Фикус (гумијевац) је већи деценијама једна од најомиљенијих собних биљака. Од око двије хиљаде врста гумијеваца које се могу срећти у тропским и суптропским подручјима, само је неколико погодно за собни узгој. Заједничко обилježje ових биљака из породице дудова (Moraceae) је да са дуже млијечни сок.

Фикус често, код собне врсте, почиње да губи лишће. Обично смо тада врло разочарани. Узрок томе је најчешћи шок којем је биљка изложена при транспорту и промјени мјеста живљења. Осим тога, претходни услови (у цвећарима и гарден-центрима) су најчешће оптимални - много свјетlosti и висока влажност ваздуха. Биљка се мора прилагодити новој средини. То ћемо јој омогућити пажљивом његом, између остalog брижљивим залијавањем водом собне температуре. Великолисни фикусима одговара брисање листова влажном крпом. Једна од заблуда у вези са његом је премазивање листова пивом и уљем ради сјаја. Коришћење било које течности, осим обичне воде и специјалних хемијских препарата за његу листа, је штетно јер затвара поре на листовима преко којих биљка дише.

Биљке које се прилагоде новој средини су веома отпорне. Великолисни фикус ће поднijети краткотрајна сушина раздобља. Фикус пузавац - *Ficus pumila*, напротив, не подноси овај пропуст у њези - одумиру дијелови грана, понекад и цијела биљка.

Биљку можете лијепо обликовати резидбом у проље-

ће. Након обрезивања биљку опрезно залијавајте, а евентуално прихрањивање можете обавити тек након мјесец дана.

Најчешће заступљена врста је великолисни гумијевац *Ficus elastica "Robusta"*. Уједно је и најекромнија и једини захтјев је правилно залијавање. Презимљава на хладном и на топлом мјесту. Веома слична је и врста *Ficus macrophylla* чији су листови налик листовима *Ficus elastica*, једино што је биљка јаче разграната, а листови и стабљике су танки. Врсте са свјетлијим зеленим или бијелом прозрачним листовима, као што је *Ficus elastica "Schriveriana"* - Шриверов гумијевац, залијавају нешто више свјетlosti.

Као најомиљенији међу фикусима, и уопште међу биљкама, издвојио се ситнолисни гумијевац *Ficus benjamina*. Свијетло и прозрачан попут брезе у мају, идејан је за слабије освјетљење просторе. Опадању листова најчешће је узорок преобилно или преоскучно залијавање. Избегавајте премјештање. Чешће га прскајте и, колико је могуће, опрезно исперите листове. Крошићу обликујте резидбом.

Обзиром да већина гумијеваца потиче из влажних тропских подручја земља у саксији мора бити увијек умјерено влажна, без потпуног засушивања. Чешће орошавање одstaјalom вo-

ФИКУС

Ficus (Moraceae)

дом погодује свим врстама фикуса. Ова биљка воли свјетlosti и топло мјесто, али никако оно које је директно изложено сунцу, јер ће се појавити палеж на листовима. Промаја такође шкоди биљкама. Идеална температура за презимљавање је 18-20°C. За пресађивање је уобичајена земља за сакијске биље обогаћена с мало иловаче. Неће бити најдемат ако додате и мало пижеска. Младе биљке пресађујте једном годишње, а старије сваке десет до три године. Притом, нова посуђа треба бити само за један број већа од претходне.

Припремила:
Нина АСАНОВИЋ

СУВЕ ЦРВЕНЕ ПАПРИКЕ ПУЊЕНЕ ПАСУЉЕМ

СОЧИВО (ЛЕЋА)

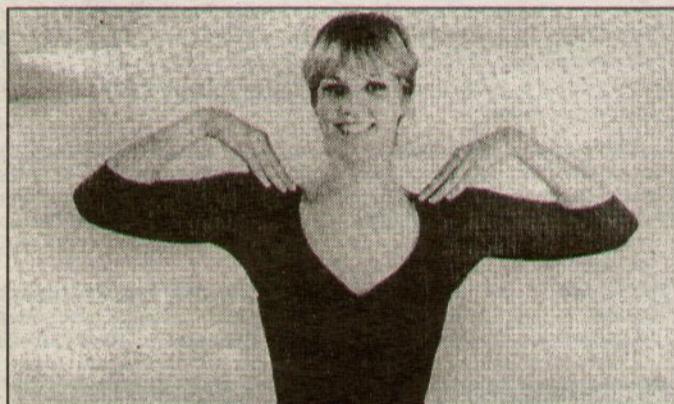
Очистити 500 гр. сочива опрати га и ставити у хладну воду да се кува. Послије 15 минута кувања, оциједити воду у којој се не красти и подмлађује или је обухваћена шумом. Та околност доводи до огњевења доњег дијела стабла, ломљења и сушења појединих грана. Стабло маслине захваћено бршљаном постепено престаје са доношењем плодова, а од текине лисне масе, грана и плодова бршљана под утицајем вјетра и кишне гране се много више ломе и маслине изваљују из коријена, нарочито оне које су сађене иза међа и где су међе пале. Долази и до сушења цијелих стабала.

ЉЕПОТА ЖЕНЕ

АЕРОБИК

ВЈЕЖБЕ ЗА РУКЕ

Код вјежби за руке битно је правилно држање тијела: исправљена леђа, благи раскорак и руке, затегнуте, подигнуте у висину рамена.

1. Савијамо обије руке у лактовима додирујући прстима 1. клучну кост. Враћамо их у првобитан положај (раширење у висини рамена и затегнутих мишића). Поновити 20 пута.

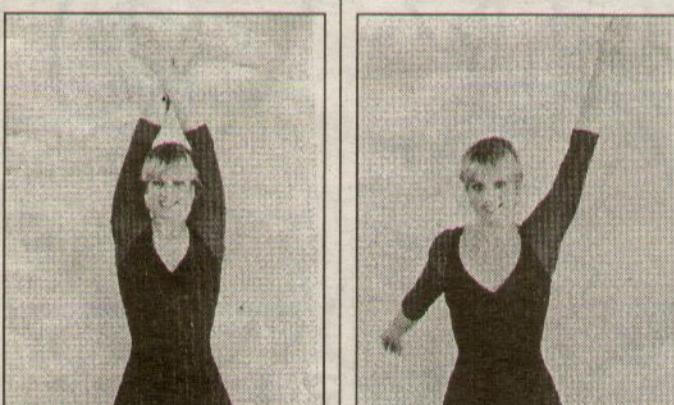
2. Окрећући дланове ка грудима савијамо руке у лактова 2. вима и приближавамо тијелу. Враћамо их у првобитан положај. (20 пута)

3. Једну руку држимо испружену док другом, савијеном 3. у лакту, додирујемо кључну кост. Понављамо наизмјенично са лијевом и десном руком по 10 пута.

4. Подигнуте у висини рамена и стегнутим пешицима укрштамо руке и затежемо их према леђима. Враћамо их у првобитан положај. (10 пута)

5. Подижемо руке изнад главе укрштајући их, а затим их враћамо у првобитан положај - раширење у висини рамена. (10 пута)

ЊЕГА КОЖЕ ПРИЈЕ И ПОСЛИЈЕ ТРИДЕСЕТИХ

Правилном његом ваша кожа може да се одржи свежом, младом и лијепом не само у двадесетим, него и у тридесетим, четрдесетим или педесетим годинама. Но, да бисмо то постигли начин његе мора да буде адекватан потребама коже, а те потребе се са годинама мијењају.

У двадесетим годинама треба да стичемо навике које ће нам омогућити да током свих наредних годи-

на, које нам предстоје, одржимо љепоту и здравље коже: опрезно сунчавање, свакодневно темељно чишћење, редовна њега дубинско чишћење код козметичара бар свака три месеца, уколико кожа није проблематична.

Препоручује се два чишћења дневно. Оно је неопходно и ако се не шминкate јер са површине коже треба да се одстрани себум и прашина, која се накупи

током дана, јер они одузимају сај и посјешују појаву митисера, који ако су запуштени, лако постају гнојанице.

Дакле, за чишћење лица вам је потребно млијеко, уље и лосион који не садржи сапун и друга јака средства, као и навика да лице неким од тих средстава очистите ујутру и увече.

Кожа је много отпорнија ако садржи доволну количину влаге. Најбољу његу ће јој пружити емузija са биљним екстрактима алги која непрестано одржава потребну влажност коже.

Употребите једном недељно неку маску у зависности од типа коже и хранљиву маску при комбинационом третману.

Након тридесете слаби отпорност коже. Зато вам је потребно доволно сна, адекватна тјелесна тежина, без већих осцилација, најмање 1,5 литара воде дневно и производи који ће помоћи кожи да сачува

љепоту.

Дневна крема са витаминима и биљним екстрактима спријечиће штетно дјеловање слободних радикала који неповољно дјелују на осјетљиве ћелије коже лица.

У овим годинама лицу је потребна дубинска њега, а ћелијама коже је потребан подстицај да се брже и боље обнављају. Истовремени учинак масаже и ситних пилинга честица, која одстрањују одумрле ћелије са површине коже изванредан су подстицај за кожу. Резултат ће се показати само ако пилинг спроводите редовно, а то је најмање два пута недељно.

Морате и да почнете борбу против бора. Најбоље је да користите креме које су богате колагеном и еластином. Најефикасније су креме са ретинолом које су мало теже доступне. Једном недељно употребите хранљиву маску.

Припремила:
Ана КОСТОВИЋ

ЊЕГА КОЖЕ

ПРИРОДНИ ЉЕКОВИ

Ево неколико савјета како природним љековима можемо утицати на здравље и изглед нашег лица.

За масну кожу

Пивски квасац

Користи се само против сувише масне коже. Нанесите пивски квасац растворен у мало јогурта на лице и оставите да се осуши, а затим исприте млаком водом.

Лимунов сок

И он је дјелотворан против сувише масне коже. Лимунов сок разриједите с малом водом, па га користите као тоник након чишћења лица или сваки пут кад вам се кожа појачано сија.

Мекиње

Мекиње су изврстан пилинг јер одстрањују мртве ћелије, па кожа постаје сјајна и свежа. Довољно их је навлажити са мало воде и њима њежно, кружно измасирати лице. Јисту ствар можете направити и са кукурзним брашном.

Обрано млијеко

Ако вам је кожа масна, козметичко млијеко за чишћење лица замјените обичним млијеком. Млијечна киселина нормализоваће рад лојних жљијезда.

За суву кожу

Сусамово уље

Хранљиво је за јако суву кожу. Сусамово уље умасирајте у очишћену кожу, ли-

це неколико минута пре кријте пешкиром на топљеним како сопственим водом. Поступак поновите послиje неколико минута.

Шаргарепа

Богата је A витамином, па уморно и сувој кожи враћа сај. Прокувајте двије шаргарепе и док су још топле згњечити их виљушком. Добијену кашу нанесите између два слоја газе, ставите на лице држите док се свим не охлади.

Против пора, за сај и мекоћу лица

Бјеланце

Дјелотворна маска против проширенih пора. Помијешајте бјеланце једног јајета и неколико капи лимуновог сока. Нанесите на лице и оставите да се савсвим осуши, а затим исприте.

Бадемово брашно

Чисти и умирује кожу. Бадеме уроните у кипућу воду да би сте им лакше одстранили тамну кожу, а затим их самељите. Добијено брашно ставите на длан, навлажите га са мало воде и њежно истрљајте лице. Резултат је мекана и сјајна кожа.

Сок од ананаса

Витаминско освјежење послиje радног дана. Свежи ананас измиксајте, па комад газе умочите у сок, а затим тиме прекријте лице и оставите десетак минута. Кожа ће постати свежа и сјајна.

ИСХРАНА

НИЈЕСУ СВЕ МАСТИ ШТЕТНЕ

Превише масти дебља, а одређене врсте изазивају и појаву болести срца и крвотока. Ипак, без масти се не може. Тијелу је масти потребна да би искористило витамине A, D, E и K, а осим тога, она учествује у производњи хормона. Ко жели смиршти, учиниће најбоље за свој организам ако дневну потрошњу масти сведе у границе које не прелазе 30 грама. При том треба урачунати и оне скривене масти, напр. у чоколади, па пазити да најмање трећину, дакле око 20 грама, чине здраве масти.

Највише корисних једнотруко незасићених масних киселина налази се у маслиновом уљу. Те масне киселине штите срце и крвоток јер снизују удио ЛДЛ холестерола.

Животно важне су и вишеструко незасићене масне. Оне одржавају ниску количину холестерола и јачају имонулошки систем. Добри извори тих масних киселина су биљна уља,

ораси и школјке.

Масти које садрже засићене масне киселине треба избегавати. Оне подижу ниво холестерола у крви, а крију се у мастима животињског поријекла, напр. у маслацу. Такве масти треба штедљиво јести.

Да би сте били што здравији и виткији ограничите масне животињског поријекла, бирајте маломасно млијеко, јогурт... Поврће зачините маслиновим уљем. Уместо месног одредска узмите лосос, а уместо сендвича туњевину. Масни сир замјените орасима.

Листа калорија (ккал у 100 грама)

Масти

Сивњска масти	925
Биљно уље	898
Рибља масти	154
Маслац	717
Маргарин	720
Славина	620
Жуманце	365
Бјеланце	30

СЕНТИМЕНТАЛНА ПЈЕСМА

По месецу ћи ја љубаш један,
По ћи ја ћи ја љубаш. Нек ћи рече,
У ћи ја ћи ја љубаш час кад зимско ћаја вече,
Да сам, ко Азра, блед, веран и џедан.

И ћи ја ћи ја љубаш би он, ћи ја ћи ја љубаш, коме ћи ја ћи ја љубаш
Од Индије до вечноја Рима
Чежњиву свејлосији и сањиву боју
Сви ћесници на језицима свима,

Кад не би ћи ја љубаш у ћи ја љубаш самоћи
Тешко срца ћи ја љубаш се ћи ја љубаш
И љубуким сјајем кроз бескрајне ноћи
Везиво сам распављене душе!

И сад, кад сине ћи ја љубаш сајаринска Луна
И сејне зраке ћи ја љубаш мојом собом,
Ја чудно ћи ја љубаш и, ко да си ћи ја љубаш,
Сва душа моја замирише ћи ја љубаш...

Милан РАКИЋ

ЂАЧКО ДОБА

СРЕДЊА ШКОЛА „ДАНИЛО КИШ“

РАЗНОВРСНЕ АКТИВНОСТИ

САРАДЊЕ

Недавно је средњу школу „Данило Киш“ посетио директор Средње туристичко-угоститељске школе из Острве-Чешка.

На састанку директора двију школа говорило се о сарадњи тј. размјени ученика. Према ријечима директора СПШ „Данило Киш“ Сређе Поповића постоји могућност организовања ћачких екскурзија, али у сарадњи са Туристичким центром Будва.

Такође, будванска средња школа је једина школа у Црној Гори која је укључена у пројекат „Југословенског центра за права дјетета“ у сарадњи са УНИЦЕФом под називом „Дјече данас за дјецу сутра“.

Предмет истраживања овог пројекта је дјечја перцепција приоритета и могућих акција у области обра-

зовања, здравља, социјалне заштите, заштите дјече са посебним потребама, поремећајима у понашању, заштите дјече изbjеглица/расељених, дјече припадника националних мањина, превенција насиља и наркоманије, као и слободног времена (игра, култура, рекреација).

Општи циљ је промовисање права дјетета на учешће у процесу креирања политике у области права дјетета. Непосредне учеснике овог истраживања чиније дјеца у различитим контекстима у односу на области анализа.

Основни разултат овог истраживања биће „Агенда за будућност“ - препоруке базиране на дјечјим мишљењима и ствовима која ће бити представљена на Генералном засијадању Уједињених нација у Њујорку у септембру идуће године.

ФОРЕ ЗА ДОБРЕ ОЦЈЕНЕ

Пуно учите, али не постижете жељени резултат. У чему гријешите? Управо у начину учења и односа према школи. Покушајмо да вам помогнемо неким савjetima који увијек „палијају“ кад је школа упитању.

Запамтите, не учите само због оцења и уписа у средњу школу или факултет или само да би овладали неким знањима и стекли занимање - него и да би развили своју личност.

Које су то главне форе за добре оцјене. Почекемо од приступа школи, предмету или професору.

1. Увијек сиди у првој зони ученице. У њој ћеш све боље чути, видети и похватати. Избегавај да сидиш поред приčiljivog друга или поред прозора где одвлачи пажњу оно што се збива напољу. Обавезно хватај биљешке. Зашто? Ученик, у просјеку, проведе 20-25 сати недјељно на предавањима. Уколико не пратиш наставу, то је изгубљено вријeme, ако стварно слушаш, можеш да запамтиш 60-79% онога што си слушао. Међutim, 48 сати послиje тога, ако не хваташ биљешке, заборавићеш већину упамћеног.

2. Гледај професора у очи када се обраћа разреду и остани понекад послиje часа да би га нешто питао. Наравно прикачиће ти неки непријатни назив, али чињеница је да професори више обраћају пажњу на заинтересоване ђаке и лакше дају више оцјене онима који су активни на часу.

3. Учи паметно! Која је најважнија техника у постизању успјеха у школi? Подијели материју за учење на више мањих целина и сваког дана заврши

једну. Одреди вријеме и место за учење и писање домаћег, тако да ти то пређe u naviku.

Постави себи циљеве и награди себе када их оствариш. Уколико се добро организујеш (постави себи циљеве, одабери приоритете, тако да прво урадиш оно што је најважније и придржаваш се свог плана), имаћешовољno времена и за забаву као и за учење. Ако прво урадиш најлакши задатак, то ћe tati osjećaj zadovoljstva i želju da naставiš. Međutim, често је боље да прво урадиш оно најteже zato шto u pocetku imashi najbolju koncentraciju.

4. Dok učiš koristi strategiju stepenica. Prvi stepenik je prelistavanje i kратко upoznavanje sa gredicom - naslovima, pasusima i pitanjima na kraju lekcije. Главна идејa svakog pasusa je obично u prvoj rечenici. Poslije svakog прочитаног odjeljka postavi себи pitanje. Odgovaraš naglas da bi i ostala tvoja čula mogla da učestvuje. Zapiši glavne rечenice i povoji sa nim već naučenim.

5. Ako učiš redovno, iz svakog porodmeta ćeš moći učiti samo jednu novu lekciju, a stare ćeš iz biloški ponoviti. Učeњe počinje ponavljajućem već naučenog, a затim se prelazi na novo gredivo.

6. Da bi dobro uradio test, pokušaј da se opustiš prije nego što почneš da ga rješavaš. Pajklijev pročitač uputstva.

Обрати пажњу na broj poena koje nosi svaki zadatak da bi mogao pajklijevje da se pozabaviš naјvažnijim. Sjedi право da ti glava ne kloni i da se ti-

АКТИВНОСТИ

Већ неколико година у средњој школи „Данило Киш“ активан је Дебатни клуб који постиже запажене резултате на разним такмичењима. Од 15. до 17. децембра ове године чланови клуба узели су учешће на међunarodnom такмичењу у Сарајеву и заузели пето место.

„Допринос друштву је мјерљивих вриједности“ је тема Републичког дебатног турнира који је одржан 23. и 24. децембра у СПШ „Данило Киш“. На њему су, поред Будвана, учествовале екипе из Подгорице, Никшића и Котора. Будвани су заузели четврто место.

За новогодишње празнике ученици и професори су декорисали цијelu школu, a приređena je već tradična mafifestacija „Глас школе“ sa dvadeset ученика i dva izvođenja - za

учениke i roditelje. Такођe, организovana je i новогodišnja žurka za учениke i profesorski bal.

Недавно је у школi отворena i knjižara u kojoj ученици mogu nabaviti kompletan školski pribor, diskove, slatkiše i ostalo.

ПЛАНОВИ

Према ријечима директора СПШ „Данило Киш“ Сређе Поповића очекује се почетак dograđevanja школe. Према плану биће dograđene четири učionice, stomatološka ordinacija i biblioteka, dok ћe se raditi i na proširenju prostorijsa namijenjenih za školski restoran. Тим bi se i stvorili услови за aktiviranje turističke агенције што bi znatno koristilo ћadima turističke струке јер bi tako imali adekvatnu praksu u школi.

A. КОСТОВИЋ

ШТА КО ВОЛИ

Riješila baka
Na ožište veselje,
Da dječci zaigratnik
Iščitava želje.
Pozvala dječicu,
Odmah poslješe škole,
I zainišala ih
Šta naživise vole.
„Ja naživise volim“,
Ozavala se Peško,
„Kad mi mama skuva
Kacchamak i mliječko“.
„A ja više volim“,
Riče baki Čega,
„Štođu dobrat' čaja
Sa što više meda“.
„A ja volim ūšu“
Umišjela se Deca,
„Kad je rešičenja
I sa ūpuno mesa“.
„Bojni su kolaci“,
Nasmeja se Page,
„Volim ih od voća
I od čokolade“.
„Skromne su vam želje“,
Riče na što baka,
„Xađe ga još čujem
Šta što voli Rak“.
„Rekao bikh, bako,
Al' sam jezik sâčpo,
Jer ja volim sve što
Caga ūmenušo“.

Митар МИТРОВИЋ

ОСНОВНА ШКОЛА „СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША“

СЕМИНАР АКТИВНОГ УЧЕЊА

● У ОШ „Стефан Митров Љубиши“ од 8. до 10. децембра одржан семинар „Активно учење“ који је већ био организован и у другим основним школама у Прој. Гори ●

Психолошки школе Зоран Лаловић био инструктор активног учења и држао курсеве не само у Будви него и у другим градовима

Семинар је посвећен наставницима страних језика, српског језика, математике, историје и природних наука. Треба истaći da је активно учење усвојено и на званичном нивоу и да га већ многи наставници примјењују.

Посљедњи дан семинара у Будви био је посвећен припремама наставника по новим методама и њихове презентације. Овај начин учења могуће је одмах примјенити у тој мјери у којој дозвољавају наставни план и програм и наставна средства.

A.K.

ЈПУ „ЉУБИЦА ЈОВАНОВИЋ - МАШЕ“

НОВОГОДИШЊА АТМОСФЕРА

● Велика јелка у ходнику и џо једна мања у освештим просторијама, папији и симболи Нове године, украшене „собе“ за најмлађе, а и оне за мало сијарије, сијенице, ојенчићи, звончићи. Све првено и зелено, све бијело и у знаку зиме и Ђеда Мраза, све сјајно и блешишаво, весело... ● Баш шако је вршио Љубица Јовановић - Маше изледао уочи новогодишњих праћника.

Неуморно се припремајући за овај празник вртићани су 27. децембра у Медитеранском спорском центру извeli tradičionalnu novogodišnju priredbu koja je ove godine nosila naziv „Zvezdazda noć“. Ђеда од три до седам година из вртића у Будви, Светог Стефана и Петровца izvela су jedanaest ritmickih igara za svoje roditelje i građanstvo.

Углавном су то bile igre koje ukazuju na dolazak Nove godine i Ђeda Mraza, ali i „Kan-kan“, „Bekički valčer“ i druge. Program su pratili stihovi koje je napisala vaspitachiča Vera Macić, a dječju su po grupama pripremale vaspitachičice. За њих највећu radost je izazvala pojava Ђеда Mraza koji ih je pozvao da dođu sjutradan u vrtić gdje ih chekaju njegovi spakovani novogodišnji poklončići.

Tako je i bilo. Ђеда су dobila poklonе nakon predstave koju su osmislile i izveli vaspitachičice Vesna Kralj, Vesna Stanišić, Tanya Garib, Vesna Šinković i Aleksandar Gavrić. У овој predstavi mališanima se javljaју poznati likovи: Pepeljuga, Crvenkapu, Charobnjak, Prinču i Vještici, a nazvana je „Charobnjakova zbrka“.

Новогодишње приредбе održane su odojeno i u objektima u Svetom Stefanu i Petrovcu gdje su mališani izveli nekoliko igara, dramatizacija i pjevali plesme za roditelje, a poslije cega im je Ђед Mraz podijelio poklonе.

A.

Лијепо је...

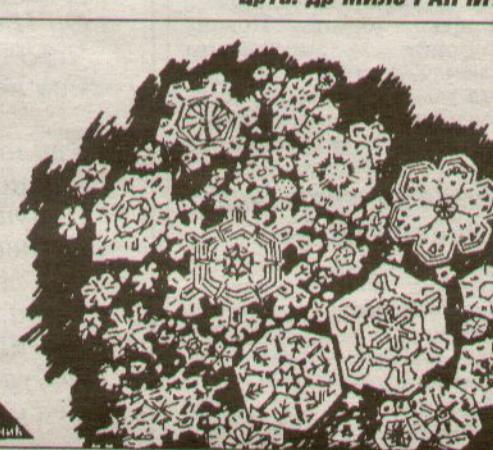
...kad чоколаду подјелиш са својим пријатељима

ДА ЛИ ЗНАТЕ

КОЛИКЕ СУ СНИЈЕЖНЕ ПАХУЉИЦЕ?

ИМА ВИШЕ ОД 5.000 РАЗЛИЧИТИХ СНЕЖНИХ ПАХУЉИЦА КОЈЕ У ПРОСJEКУ ТЕЖЕ 1-2-3 МИЛИГРАМ. МЕЂUTIM, У ПРОЛЕЋЕ 1944. ГОДИНЕ У МОСКВИ СУ ПАДАЛЕ ПАХУЉИЦЕ ВЕЛИЧИНЕ ДО 10 САНТИМЕТара У ПРЕЧНИКУ ТЕ СУ ЛИЧИЛЕ НА МАЛЕ ЛЕГДЕ-ГАДИЦЕ.

У СИБИРУ СЕ СТАВЉАЈУ НАЈВЕЋЕ ПАХУЉИЦЕ ПРЕЧНИКА ДО 30 САНТИМЕТара, ТЕ СЕ ЧИНИ ДА СЕ СПУСТАЈУ ШУБЛРЕ ОД ПАПЕРЈАСТОГ КРЗНА...

Црта: др Миле РАНЧИЋ

Ранчић

31. ДЕЦЕМБРА 2000.

Црногорске новине

ШАРЕНА СТРАНА

КАПИ ЗА ГЛАВУ

- Ни књиге више нису хартије од вриједности.
- Мржња је оно што нам на ухо шапућу пријатељи.
- И покварени часовник у једном тренутку покаже тачно вријеме.
- Понекад је боље изаћи на чист ваздух него на изборе.
- Од писања се не живи, рече полицајац и стрпа биљежницу у цеп.
- Њима је до моћи толикостало, да ће у то уложити и последњу снагу.

Живојин ДЕНЧИЋ

АФОРИЗМИ

- Све нам је у мањку осим вишке радне снаге.
- Колико нам је живот лијеп ни смрт нам није ружна.
- Код нас је и смијешна страна живота тујна.
- Жива ограда је као жена. Ако је не крещеш пређе и код комшије.

ЕПИГРАМИ

Тај је случај и знан и чест да „прни фонд“ зову причест; И безбожни и честити Сви се воле причестити.

Колико је солиста вокалних Што познатих, а што ли локалних? Ах, од броја толиких солиста И шума би могла да пролиста.

Досади нам исто мјесто! Ако је оно престо? Е то мјесто годи нама Годинама.

На питање - како је стекао? Скрушен је рекао: „Па, у шали.“ Паушали!

Примили смо ми поруку Да затежу испоруку; Схватили смо из поруке Да ће бити испо(д)руке.

Бранко В. КОВАЧЕВИЋ

НОВОГОДИШЊЕ ПОРУКЕ

ПРОСВЕТИ

Нека вас у Новој прати боља срећа, и нека вам плата буде дупло већа.

ЗДРАВСТВУ

У Новој години пуно славља, а народу много више здравља.

ЂАЦИМА

Нека вам Нова година као добра птица, донесе пуно радости и петица.

ПЕКАРИМА

У години Новој, молите до неба, правите нам довољно квалитетног хљеба.

САЊАРИМА

У години Новој, тако стоје ствари, најбоље ће живјети небески сањари.

ПЕНЗИОНЕРИМА

Вију, вију пањуљице, мраз по стаклу шара, стиже Ђеда Мраз у лицу поштара.

РАДНИЦИМА

У Новој години нек вам цвјета рад, протjerajte нераднике, губитке и глад.

СЕЉАЦИМА

Нека вам у Новој њиве буду плодне, обрађене, засијане и наравно - благородне.

Раде ЂЕРГОВИЋ

- Прави патриота не мијења земљу чак ни у саксији.
- Косово је за Србе света земља, зато Срби неће више газити по својим светињама.
- Неки су и даље у СПС-у, неки у ЈУЛ-у, већина је сада у ДОС-у, али највише нас је и даље у сосу.

Драгослав ЈИВКОВИЋ - ДРЖ

НОВОГОДИШЊЕ ПРСКАЛИЦЕ

- Кад сам видио цијене дочека, схватио сам због чега новогодиšњу ноћ зову - најлуђом.
- Једва чекам да уђем у трећи миленијум. Трећа срећа!
- Кад се угасе свијеће, све су Нове године лијепе.
- У новогодиšњој ноћи најчврšћа познанства се склапају - испод столова.
- Захваљујући алкохолу и ове године се за дочек очекују обилне падавине.

Раде ЂЕРГОВИЋ

САТИРА

СВИЈЕТЛИ ПУТ

На свијетлом путу свијетле жеље
Испредамо из свијетле кудјеље
А жеља много ко пањуља
Жеља је много ал више хуља
На свијетлом путу мисли свијетле
Нараштај смо из епрувете
Не видимо ни очев лик
И остало је упитник
На свијетлом путу срећно све је
А овамо све same Одисеје
Алаве ко љути мрак
Кад се сјури низ сокак
На свијетлом путу све same бриге
А хтјесмо јести и остриге
И сунчани се на Копакабани
А овамо смо у тарапани.

ОДГОВОР

Прича опомиње да упознаш прво себе
Да чуваш себе од себе
Разумио бих причу да је глави лијек
Треба знати ко је створио главобољу
И то на интернет пренијети
Нека сви знају
Не праштам оном ко зло сјеме сије
Зашто да ослијепим вољу
Зашто да омрачим душу
И друга страна мора нешто да уважи
Не само ја!

Жарко ЂУРОВИЋ

ЈАНЕЗ ЈЕ МИСЛИО ДОБРО

Туристичко насеље „Словенска плажа“ је свакако једно од најатрактивнијих, не само на нашем дијелу Јадрана. Од како је саграђен овај туристички град уз главну будванску плажу - отворен је пет година након разорног земљотреса 1979. године - његових 2.500 кривета углавном су попуњавали страни туристи. Тако је било све до почетка посљедње деценије овог вијека, када су због распада бивше државе, касније усљед санкција међународне заједнице према СРЈ и других невоља, странци изостали. Већ пуно деценију гости су домаћи, осиромашени грађани који су доста слабе платежне моћи.

У посљедње вријеме све чешће се прича о томе како је ово насеље грађено на брзину, да квалитет радова није био најбољи, да је због тога насеље прилично „остарilo“, да и са пројектом није баш погођено...

А како је уствари било? Нова „Словенска плажа“, подигнута на мјесту где се налазило пет класичних хотела које је стихија порушила као куле од карата (изузев „Интернационала“ и „Адријатика“, који су накнадно уклонjeni), ипак није планирана на брзину. Таџашњи туристички посланици Будве, на основу бројних анкета и других сазнанија, дошли су до закључка шта и како би требalo гра-

дити, дали су, дакле, пројектни задатак и расписали југословенски конкурс за најбоље решење. Међу бројним радовима најбоље је оцјењен онaj који је по-видуо архитекта Јанез Кобе из Јубљане, по којем се касније и градило.

- Тај лијепи простор уз плажу давао је могућност да се начини нешто ванесирајуће - рекао ми је на самом отварању новог насеља Јанез Кобе. - Класичних хотела уз јадранску обалу је пуно, па сам настојао да направим град по укусу савремених туриста. Студирао сам пуно те анкете спровођене међу махом страним туристима; какав то град за одмор жеље. Којико сам успио показаће вријеме.

„Словенска плажа“ је као што је познато без класичних хотела. Око 900 кревета је у апартманима. Гости, дакле, сами могу да спремају храну а ту су и продавнице где могу узети припремљена јела и друго. Остало су објекти где гости користе полупансион и пансион. Није дакако заборављена ни разонодна гостију. Ту су спортски терени, базени са подијумима за организовање најразличитијих приредби, и други објекти. И пуно ресторана, кафића и сличних локала.

Неимаре пословне заједнице „Импрос“ из Београда, у сарадњи са сајајев-

ским „Шипад инвестом“, нису штедјели материјал. У насеље је уграђено 35.000 кубика бетона, 2,4 милиона килограма бетонског жељеза, 600.000 комада канализације, 67.000 квадратних метара керамике. Систем за соларну енергију чине 1.740 колектора и један је од највећих у Европи.

Страни туристи су били задовољни и ради су се опредељивали за ово насеље. Што се у међувремену дододило? Свакако да је вријеме учинило своје, нарочито је отешења дрвна грађа, такође и столарија, фасаде, али - и ентеријер. Општија бесправица је учинила да одржавање не буде квалитетно. И сами гости (нарочито се ово односи на ђакче екскурзије, веома честе посљедњих година) су својом непажњом и аљкамивим односом, додали по коју „буру“. Оно што је вријеме ипак јасно подртало као недостатак је баш класични хотел. Био је предвиђен „негде“ уз само насеље, али никада није подигнут. А домаћа туристичка клијентела, па и сам простор захтијевају један такав објекат. Мјеста за њега има, па су на потезу они који ће улагати у овдашњи туризам. А за повратак странаца, можда већ наредног јета, Кобеову „Словенску плажу“ треба добро „умити“. И споља и изнутра.

ТЕРАПИЈА ИЗ ОРДИНАЦИЈЕ

СТРУК

У стоматолошкој ординацији пациент настоји да добије бесплатан савјет.

- Докторе, зуби су ми жути потпуно, шта да радим?

- Ставите, рецимо, браон кравату. Иначе вас отвара у струку - брзо проналази терапију зубар.

БУЂЕЊЕ

Човјек не може подуже да проговори. Мучи га нешто, а то тешко може да објасни.

- Шта вам је, опишите, ако треба са више реченица - мирно ће љекар.

- Не знам, баш, али свако јутро, пошто се пробудим, пола сата сам потпуно ошаван.

мућен. Зуји у глави...

- Добро, добро - прекида га доктор. - Убудуће се будите пола сата ранije.

НА БИС

Младић је оперисан од слијепог цријеве. Послије неколико дана скинули му завој, он сија од среће. Но, када је угледао рану, лице се намрачило: два паралелна ожиљка су се добро видјела.

- Професор, молим вас, зашто су рађена два реза? Нисам ли ја можда неки специфични случај?

- Смирите се, драги младићу, све је у реду. Знате, приликом операције аплауз мојих студената је био толико снажан и дуготрајан, да сам им морао пружити један мали бис.

Гранко Џуловски

Црта: BRANISLAV NIKOLIĆ Braneli

МИЛЕНИЈУМ

ДАЧИЧ

МИЛЕНИЈУМ

КЊАЗ МИЛОШ

БУКОВИЧКА БАЊА – АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода
Сокови

Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбаљској
тел. 086/51 - 297, тел./факс 52-518

Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/52-378

BANEX
производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

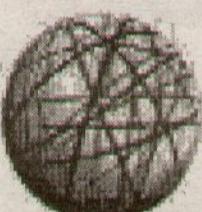
СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски баталјон 10,
тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

AQUAMARK

VAŠA FIRMA
NA INTERNETU -
USLOV ZA
MODERNO POSLOVANJE
I SAVREMENE KOMUNIKACIJE

Internet **cg**

069 061 219

ЕЛМОС
БУДВА

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
факс 086/ 51-320

СПОРТ

ПРЕДСТАВЉЕНА „СПОРТСКА МОНОГРАФИЈА БУДВЕ“ АУТОРА ДРАГАНА КЛАРИЋА И ЖЕЉКА ЂОРЂЕВИЋА У ИЗДАЊУ ЈП „ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР“

СВЈЕДОЧАЊСТВО О НАШЕМ СПОРТСКОМ БОГАТСТВУ

• Луксузно ојеремљена и илустрована књића садри ћодашке о спортистичким клубовима у нашој општини и изборима спортиште почев од 1975. године • Књића за сваку билиотеку

• Историја будванског спорта отвориша оз заборава

Будва је однедавно богатија за спортистичку монографију, књигу спортистичких новинара Драгана Кларића и Жељка Ђорђевића која је представљена 20. децембра у средњој школи „Данило Киш“. О овом првијенцу издавачке делатности ЈП „Информативни центар“ говорили су новинар и публициста Саво Гргегорић, историчар спорта Петар Кривокапић, новинар Милорад Ђурковић и аутори.

Обраћајући се присутни- ма у име издавача, директор ЈП „Информативни центар“ Душан Божовић је рекао да се ради о изузетном дјелу два аутора који су се послије богате спортистичке каријере посветили спортистичком новинарству и писању ових књига. Ради се о књизи која ће наћи место у свакој књижи, рекао је Божовић истичући да је ово првијенца у издавачкој дјелатности „Информативног центра“ с којом ће предузете наставити.

- Аутори ове књиге, спортисти хроничари по професији, или новинари по вocationи, пријатељи спорта и спортиста, а највише града у којем живе, овом књигом постављају један од угаоних темељаца будуће велике спортистичке хронике Будве. Желећи да сложе међу корице годишње успјехе будванских спортиста, они су свјесно пошли и корак даље. Завирили су у рад и оних клу-

бова, колективи и појединача који су повремено дјеловали, који су били пионери овог или оног спорта у Будви, Светом Стефану, Милочеру, Петровцу... Записали њихова имена, кратке биографије, резултате... и обезбиједили трајање њихово за нова времена - рекао је Саво Гргегорић истичући да је ова књига и аутентично свједочанство о спортистичком богатству једног краја који постаје све више познат и по врхунским спортистима.

Петар Кривокапић је истакао да су овакве књиге изузетно ријетке па „Спортистичка монографија Будве“ чини част спортичкој литератури, а ауторима част и обавезу да наставе са писањем.

- У Црној Гори спортистичким издаваштвом нема дугу традицију па очекујем да ће ова монографија бити тачка прекретница - рекао је Милорад Ђурковић истичући да је овом књигом историја будванског спорта отвориша оз заборава.

„Спортистичка монографија Будве“ има 278 страна, луксузно је ојеремљена и илустрована. Постављена је у два дијела, први посвећен спортистичким клубовима и други посвећен изборима најбољих спортиста и спортистичких клубова у нашој општини почев од 1975. године. Књигу је издала „Србоштампа“ из Београда.

РУКОМЕТ - ДРУГА ЛИГА, ГРУПА ЗАПАД

„РАС“ - „БУДВА“ 26:18 (18:10)

Нови Пазар, 27. новембра. Хала спортова. Гледалаца око 100. Судије: Лазић (Косовска Митровица) и Арсенејевић (Ниш). Седмерци: „Рас“ 1 (0), „Будва“ 8 (3). Искључења: „Рас“ 22, „Будва“ 6 минута.

„РАС“: Јеремић, Торбић, Међедовић 2, М. Икић 5, Бећић 5, Даздаревић, Баћићанин 2, Мемић 2, Мехмедовић 1, Халитовић, Саковић 7, Милошевић 2, Гуцевић, Ф. Икић.

„БУДВА“: Милановић, Вукадиновић 3(2), Сукновић, Калоштро 4, Ж. Стојановић 3, Милашевић 1, Стевовић, Кнежевић 2, Чукић, Половић 1, Мартиновић 4 (1), Влаховић, С. Стојановић.

„БУДВА“ - „РУДАР“ 26:19 (7:8)

Будва, 4. децембра. Дворана Медитеранског спортистичког центра. Гледалаца око 800. Судије: Обрадовић и Шћепановић (Подгорица). Искључења: „Будва“ 8, „Рудар“ 10 минута. Седмерци: „Будва“ 9(5), „Рудар“ 2(0).

„БУДВА“: С. Стојановић, Вукадиновић 2, Калоштро 6, Кртолица, Милошевић 7 (3), Стевовић, Чукић, Половић, Мартиновић 4, Влаховић, Ж. Стојановић 5, Милашевић 2, Милошевић 1.

„РАС“: Мартиновић, Попадић 1, Деспотовић, Одовић, Љубишић 3, Ћога 3, Југић 4, Петровић, Топовић, Ненадић, Јучић 3, Грујић 1, Сладић 7.

„ПРИЈЕПОЉЕ“ - „БУДВА“ 27:22 (13:11)

Пријепоље, 11. децембра. Сала Гимназије. Гледалаца око 1000. Судије: Медојевић (Мојковац) и Црногорац (Пљевља). Седмерци: „Пријепоље“ 2(2), „Будва“ 4(4).

„ПРИЈЕПОЉЕ“: Кубуровић, Рудоња, Кнежевић, Гачевић 2, Диваћ 2, Вижлина, Ђубић 3, Љубић 2, Јајрамовић 10(1), Бабић 2, Мартиновић 2, Дробњак, Пузовић 1, Сви- тилица 6(1).

„БУДВА“: С. Стојановић, Вукадиновић 4(2), Сукновић, Калоштро 6, Перовић 1, Ж. Стојановић 5, Милашевић, Стевовић 2, Кнежевић 2, Милошевић 1, Чукић, Половић, Мартиновић 2(2), Влаховић.

„БУДВА“ - „БРСКОВО“ 30:27 (13:13)

Будва, 17. децембра. Дворана Медитеранског спортистичког центра. Гледалаца 800. Судије: Демировић (Бар) и Вујошевић (Подгорица). Искључења: „Будва“ 12 минута, „Брсково“ 18 минута. Седмерци: „Будва“ 11-11, „Брсково“ 5-4.

„БУДВА“: С. Стојановић, Вукадиновић 4, Калоштро 6, Кртолица, Милошевић 5, Ж. Стојановић, Стевовић, Кнежевић, Милошевић, Чукић, Половић, Мартиновић 13(11), Сукновић, Влаховић.

„БРСКОВО“: Делић, Раичевић 1, Мићевић, Зејак 1, А. Вучинић, Фушић, М. Вучинић 1, Шуковић 13(4), Пејовић 1, Раичевић 3, Марковић, Дробњак 5(3).

ОДБОЈКА - ПРВА САВЕЗНА ЛИГА

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ - „СМЕДЕРЕВО“ 3:0

(25:18, 28:26, 25:17)

Будва, 2. децембра. Дворана Медитеранског спортистичког центра. Гледалаца око 1000. Судије: Спасић (Нови Сад) и Поповић (Сремски Карловци).

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“: Перешић, Марковић, Гиљача, Козић, Кардаш, Поповић, Мајдак, Рељић, Јановић, Дробњак, Златић, Маровић.

„СМЕДЕРЕВО“: Вабић, Мамутовић, Вујчић, Којић, Воркачић, Вуличевић, Стојчев, Станковић, Алексић, Гавриловић, Ђорђевић, Дудић, Башковић.

„ИТИСОН“ - „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ 0:3

(26:28, 19:25, 19:25)

Ивањица, 9. децембра. Дворана „Црњево“. Гледалаца око 1000. Судије: Грабић и Лазић (Београд).

„ИТИСОН“: Мачужић, Стефановић, Радић, Гавранчић, Чоловић, Марин, Радовић, Наковски, Јањушевић, Фончев, Аврамовић.

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“: Перешић, Марковић, Гиљача, Козић, Кардаш, Поповић, Мајдак, Рељић, Јановић, Златић, Дробњак, Маровић.

ТАБЕЛА ПОСЛИЈЕ ЈЕСЕЊЕГ ДИЈЕЛА ПРВЕНСТВА

1. „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“	9	8	1	24:	4	24
2. „ВОЈВОДИНА“	9	6	3	24:	11	20
3. „БУДУЋНОСТ“	9	7	2	22:	11	20
4. „МИЛИЦИОНАР“	9	6	3	20:	12	19
5. „ПАРТИЗАН“	9	4	5	18:	16	14
6. „ИТИСОН“	9	5	4	17:	17	14
7. „СМЕДЕРЕВО“ (-1)	9	3	6	10:	20	7
8. „МЛАДИ РАДНИК“	9	2	7	10:	23	6
9. „БОРАЦ“	9	2	7	10:	25	5
10. „ЦРВЕНА ЗВЕЗДА“	9	1	8	10:	26	4

Првенство се наставља 6. јануара.

КОШАРКА - ПРВА „Б“ САВЕЗНА ЛИГА

„МОГРЕН“ - „БЕОГРАД“ 90:80

(22:21, 24:24, 25:20, 19:15)

Будва, 26. новембра. Дворана Медитеранског спортистичког центра. Гледалаца око 800. Судије: Симић (Београд) и Раичевић (Бијело Поље). Тројке: „Могрен“ 3 (Грдинић 2 и Боричић 1), „Београд“ 10 (Лаврић 3, Николић 7, Братић 2, Тишић, Бранисављевић и Живковић по 1). Слободна бацања: „Могрен“ 24-19, „Београд“ 18-14. Личне грешке: „Могрен“ 18, „Београд“ 32. Пет личних грешака: Јанић у 32. минуту („Могрен“) и Живковић у 39. минуту („Београд“).

„МОГРЕН“: Ивановић 29(5-4), Јовановић, Зеновић, Никић, Франета, Пејић 4(4-2), Рајковић, Николић 7(2-1), Боричић 16(2-1), Томовић 10(4-4), Грдинић 16(2-2), Јанић 17(5-5).

„БЕОГРАД“: Осмокровић 3(2-1), Тишић 6(2-1), Бранисављевић 12, Николић 7(2-1), Воркачић, Лаврић 27(6-6), Живковић 13(2-2), Братић 13(4-3), Милојевић, Радојевић.

„СПАРТАК“ - „МОГРЕН“ 68:64

(16:23, 15:10, 19:15, 18:16)

Суботица, 3. децембра. Хала спортова. Гледалаца 1000. Судије: Вујиновић (Никић) и Манојловић (Ужице).

„СПАРТАК“: Јелица 2, Прчић, Ушупут, 8, Матић 14, Давидовић 3, Пецић 18, Мухадиновић 14, Јошић, Вулетић, Јокић, Мајсторовић 7, Ракочевић 2.

„МОГРЕН“: Ивановић 25, Јовановић, Пејић 3, Додић 2, Франета, Зеновић, Рајковић, Николић, Боричић 7, Томовић 13, Грдинић 6, Митровић 8.

„МОГРЕН“ - „ПОЛЕТ“ 72:78

(17:19, 13:17, 16:12, 26:30)

Будва, 10. децембра. Дворана Медитеранског спортистичког центра. Гледалаца око 400. Судије: Савић (Краљево) и Драгојевић (Подгорица). Тројке: „Могрен“ 6 (Пејић 2, Грдинић 2, Ивановић и Боричић), „Полет“ 4 (Васиљевић 2, Чујић и Миладиновић). Слободна бацања: „Могрен“ 30-26, „Полет“ 22-16. Личне грешке: „Могрен“ 21, „Полет“ 30. Пет личних грешака: Пејић („Могрен“) у 36. минуту.

„МОГРЕН“: Ивановић 9(6-6), Јовановић, Зеновић, Тодић 4(3-3), Никић, Пејић 14(4-4), Рајковић, Николић 13(6-5), Боричић 11(2-2), Томовић 2(2-2), Грдинић 18(6-4), Јанић 2.

„ПОЛЕ

Приморске новине

Приморске
новине

се читају
само један дан

Приморске
новине

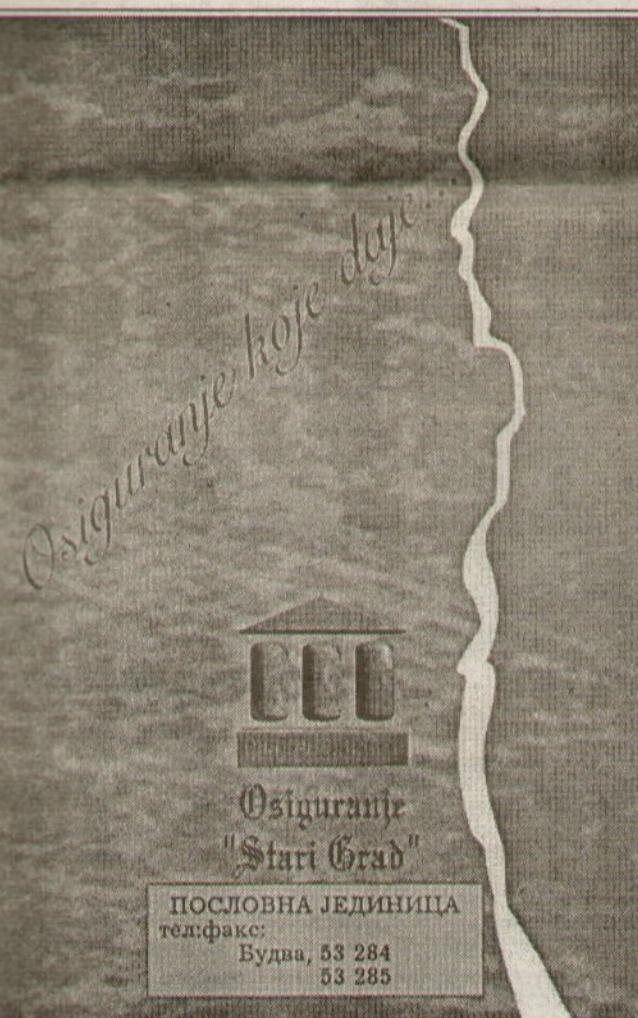
се читају
цијелог мјесеца

читајте

Приморске
новине

сушаваше новине!

METRO

сваког дана од 9,30 - 21,30

* велики избор робе
из програма:

- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телефонија
- * подни и зидни
носачи
- тв (свих димензија)
- аудио и видео
- * освјетљења:
- тунгсрам

Топлишкни пут б.б.
85310 Будва

Тел: 086-51-490
069-025-497

РЕД ВОЖЊЕ - ПОЛАСЦИ

АУТОБУСКА СТАНИЦА „МЕРКУР“ БУДВА

(Радно вријеме 5.30 - 22.30, телефони: 56-000)

БУДВА - ЦЕТИЊЕ - ПОДГ-
ОРИЦА: 5.30, 6.30, 7.00, 7.10,
8.00, 8.10, 9.15, 9.30, 10.10,
11.00, 11.15, 12.15, 12.40,
13.30, 14.10, 14.40, 15.10,
15.40, 16.20, 17.00, 17.20,
17.50, 18.00, 18.30, 19.20,
20.15, 21.00, 21.30
БУДВА - ПЕТРОВАЦ - БАР:
6.45, 8.10, 8.30, 11.15, 12.15,
14.20, 16.20, 16.50, 17.50,
19.45
БУДВА - ХЕРЦЕГ - НОВИ
(преко Котора и Рисна): 6.15,
7.10, 8.15, 8.45, 9.30, 10.15,
11.30, 12.20, 13.00, 13.50,
14.20, 15.15, 17.00, 18.10,
20.20
БУДВА - ХЕРЦЕГ НОВИ
(преко Тивта и трајекта):
5.00, 6.00, 7.30, 18.30, 19.10,
20.00
БУДВА - КOTOR: 5.00, 6.15,
7.10, 8.15, 8.45, 9.30, 10.15,
11.00, 11.30, 12.15, 13.00,
13.50, 14.20, 15.15, 17.00,
18.10, 19.20, 20.20, 22.15
БУДВА - ТИВАТ: 5.00, 6.00,
7.10, 7.30, 8.15, 9.30, 10.15,
11.00, 12.15, 13.00, 13.50,
14.20, 15.15, 17.00, 18.10,
18.30, 18.45, 19.20, 20.00,
22.15
БУДВА - НИКШИЋ: 8.00 и
12.40
БУДВА - ВЕРАНЕ: 6.35
(Свако друго јутро), 7.10,
14.10, 14.30, 18.00, 20.10,

БУДВА - АНДРИЈЕВИЦА:

7.10
БУДВА - ПЛАВ: 12.15
БУДВА - ПЉЕВЉА: 12.15
БУДВА - РОЖАЈЕ: 14.10
БУДВА - БЕОГРАД: 5.30,
17.00, 18.00, 18.40, 19.20,
20.15, 21.00, 21.30
БУДВА - НИШ: 6.35 (свако
друго јутро), 14.30, 18.00
БУДВА - ЛЕСКОВАЦ: 14.30
БУДВА - КРАЉЕВО - КРА-
ГУЈЕВАЦ: 20.10 и 21.30
БУДВА - УЖИЦЕ - ЧАЧАК -
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ: 5.30,
17.00, 18.00, 18.40, 19.20,
20.15, 21.00
БУДВА - НОВИ САД - СУ-
БОТИЦА: 19.20, 21.00
БУДВА - ВРБАС: 19.20 и
21.00
БУДВА - САРАЈЕВО: 8.10,
20.40 (свако друго вече),
22.30 (свако друго вече)
БУДВА - БАЊА ЛУКА (МО-
СТАР - ЈАЈЦЕ): 18.55 (преко
Федерације)
БУДВА - БИЈЕЉИНА: 18.55
(сваког уторка, четвртка и
недеље)
БУДВА-ДОБОЈ: 20.00 (сваког
понедељка, петка и недеље)
БУДВА - ДЕБЕЛИ БРИЈЕГ -
ДУБРОВНИК - ЗАГРЕВ:
11.20
БУДВА - СПЛИТ: 10.00 (сва-
ке сриједе)

РЕД ВОЖЊЕ - ПОЛАСЦИ

ЖЕЉЕЗНИЧКА СТАНИЦА БАР

(28. 6.) Телефон: 085/312-310

Београд: 10.35 (брзи),
14.00 (пословни), 21.15 (бр-
зи), 22.35 (авто воз), Нови
Београд-Нови Сад-Суботи-
ца: 19.50 (брзи са директним
колима за Ниш до 16. 6. и
од 25. 9.), Ниш: 20.40 (брзи),
саобраћа од 17. 6. до 24. 9.)-
са директним колима за
Скопље од 1. 7. до 1. 9. Под-
горица: 5.25 (локал), 6.25
(локал), 9.13 (локал, саобра-

ћа од 10. 6. до 1. 9.), 10.35
(брзи), 11.45 (локал), 14.00
(пословни), 14.30 (локал),
16.30 (локал), 18.30 (лок-
ал), 19.50 (брзи), 20.40 (бр-
зи), саобраћа од 17. 6. до 24.
9.), 21.45 (брзи), Бијело По-
ље: 5.25 (локал), 10.35 (бр-
зи), 14.00 (пословни), 16.30
(локал), 19.50 (брзи), 20.40
(брзи), саобраћа од 17. 6. до
24. 9.), 21.25 (брзи) часова.

АВИОНИ - РЕД ЛЕТЕЊА

ТИВАТ-БЕОГРАД: поне-
дјељак - 11.00, 14.05, 15.10
и 17.15, уторак - 8.10, 14.00,
17.55 и 18.50, сриједа - 8.10,
14.40, 15.40 и 19.00, четвр-
так - 8.30, 13.40, 15.20 и
19.10, петак - 8.25, 12.20,
13.50 и 18.10, субота - 8.10,
10.50, 14.50 и 18.00, недеља
- 8.10, 10.30 и 14.30 часова.

БЕОГРАД-ТИВАТ: поне-
дјељак у 9, 12.05, 13.10 и
16.00, уторак - 6.30, 12.00,
16.00 и 17.10, сриједа - 6.30,
12.45, 13.40 и 17.00, четвр-
так - 6.30, 11.40, 13.40,
17.30, петак - 6.30, 10.25,
12.00 и 16.30, субота - 6.30,
8.50, 12.50 и 16.20, недеља
- 6.30, 8.50 и 12.40 часова

БРОДОВИ - РЕД ПЛОВИДБЕ

„ЛАБУРНУМ“: Полазак из
Бара уторком, петком и не-
дјељом у 22.00, повратак из
Барија понедељком и субо-
том у 22.00, четвртком у 23.00.

„АЛБА“ (теретни): Поласци
из Бара понедељком и че-
твртком у 22.00, повратак
из Барија сриједом и пет-
ком у 22.00.

„ЕСПРЕСО ВЕНЕЦИЈА“:

Полазак из Бара четвртком
у 18.00, повратак из Анконе
сриједом у 18.00.

РО-РО „ЕГИЗИЈА“: Пола-
зак из Бара недељом у 21.00,
повратак из Анконе суботом у 13.00.

„ХОРНБИМ“: Полазак из
Бара четвртком у 22.00, по-
вратак из Барија петком у

22.00.

РЕД ВОЖЊЕ - ПОЛАСЦИ

АУТОБУСКА СТАНИЦА „МЕРКУР“ БУДВА

(Радно вријеме 5.30 - 22.30, телефони: 56-000)

БУДВА - ЦЕТИЊЕ - ПОДГ-
ОРИЦА: 5.30, 6.30, 7.00, 7.10,
8.00, 8.10, 9.15, 9.30, 10.10,
11.00, 11.15, 12.15, 12.40,
13.30, 14.10, 14.40, 15.10,
15.40, 16.20, 17.00, 17.20,
17.50, 18.00, 18.30, 19.20,
20.15, 21.00, 21.30
БУДВА - ПЕТРОВАЦ - БАР:
6.45, 8.10, 8.30, 11.15, 12.15,
14.20, 16.20, 16.50, 17.50,
19.45
БУДВА - ХЕРЦЕГ - НОВИ
(преко Котора и Рисна): 6.15,
7.10, 8.15, 8.45, 9.30, 10.15,
11.30, 12.20, 13.00, 13.50,
14.20, 15.15, 17.00, 18.10,
20.20
БУДВА - ХЕРЦЕГ НОВИ
(преко Тивта и трајекта):
5.00, 6.00, 7.30, 18.30, 19.10,
20.00
БУДВА - КOTOR: 5.00, 6.15,
7.10, 8.15, 8.45, 9.30, 10.15,
11.00, 11.30, 12.15, 13.00,
13.50, 14.20, 15.15, 17.00,
18.10, 19.20, 20.20, 22.15
БУДВА - НИШ: 6.35 (свако
друго јутро), 14.30, 18.00
БУДВА - ВРБАС: 19.20 и
21.00
БУДВА - САРАЈЕВО: 8.10,
20.40 (свако друго вече),
22.30 (свако друго вече)
БУДВА - БАЊА ЛУКА (МО-
СТАР - ЈАЈЦЕ): 18.55 (преко
Федерације)
БУДВА - БИЈЕЉИНА: 18.55
(сваког уторка, четвртка и
недеље)
БУДВА-ДОБОЈ: 20.00 (сваког
понедељка, петка и недеље)
БУДВА - ДЕБЕЛИ БРИЈЕГ -
ДУБРОВНИК - ЗАГРЕВ:
11.20
БУДВА - СПЛИТ: 10.00 (сва-
ке сриједе)

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЈЕЉАК

8.00-11.00 Јутарњи програм, 11.00-11.30 Хит дана, 12.00-16.00, 12.00 Вијести,
12.05 Лични огласи, 12.15 Најава програма, 13.00 In & Out/емисија о модним
тренџерима, 14.30 Пословни огласи, 14.40 Лични огласи, 15.00 Вијести, 15.05
Пословни огласи, 15.15 Времеплов, 15.30 Новости дана РЦГ, 16.00-20.00,
16.00 Најава програма, 16.05 Спортска разгледница, 17.00 Вијести, 17.05
Лични огласи, 17.20 Пословни огласи, 17.30 Будванска хроника, 18.00 Филм-
ски водич, 19.00 Вијести, 19.20 Пословни огласи, 19.40 Пословни огласи, 20.00-
24.00/контакт програм, наградна игра, гост у студију, музика..., 20.00 Најава
програма, 20.05 Контакт програм, 21.00 Енерџи/House Top 10, музичка еми-
сија/, 22.00 Музичка посталгија /музичка емисија, /Rock balade/, 23.00 На-
градна игра

УТОРАК

8.00-11.00 Јутарњи програм, 11.00-11.30 Хит дана, 12.00-16.00, 12.00 Вијести,
12.05 Лични огласи, 12.15 Најава програма, 13.00 Контакт програм, 14.30 По-
словни огласи, 14.40 Лични огласи, 15.00 Вијести, 15.05 Пословни огласи,
15.15 Времеплов, 15.30 Новости дана РЦГ, 16.00-20.00, 16.00 Најава програма,
16.05 Мозаик /емисија посвећена културним забавима, здравству,
школовству/, 17.00 Вијести, 17.05 Лични огласи, 17.20 Пословни огласи, 17.30
Будванска хроника, 18.00 Контакт програм, 19.00 Вијести, 19.05 Лични огласи,
19.40 Пословни огласи, 20.00-24.00/контакт програм, наградна игра, гост у
студију, музика..., 20.00 Најава програма, 20.30 British Top 20, 22.00 3 from
1/3 пјесма једног извођача уз кратку биографију, 23.00 Контакт програм

СРИЈЕДА

8.00-11.00 Јутарњи програм, 11.00-11.30 Хит дана, 12.00-16.00, 12.00 Вијести,
12.05 Лични огласи, 12.15 Најава програма, 13.00 Разговори о вјери, 14.30
Пословни огласи, 14.40 Лични огласи, 15.00 Вијести, 15.05 Пословни огласи,
15.15 Времеплов, 15.30 Новости дана РЦГ, 16.00-20.00, 16.00 Најава програма,
16.05 Спортска сриједа, 17.00 Вијести, 17.05 Лични огласи, 17.20 Пословни огласи,
17.30 Будванска хроника, 18.00 Контакт програм, 19.00 Вијести, 19.05 Лични огласи,
19.40 Пословни огласи, 20.00-24.00/контакт програм, наградна игра, гост у
студију, музика..., 20.00 Најава програма, 20.30 TAPOT /Марија Ружановић отвара ТАРОТ/, 22.00 YU Хит Парада Топ 10/Гон листа